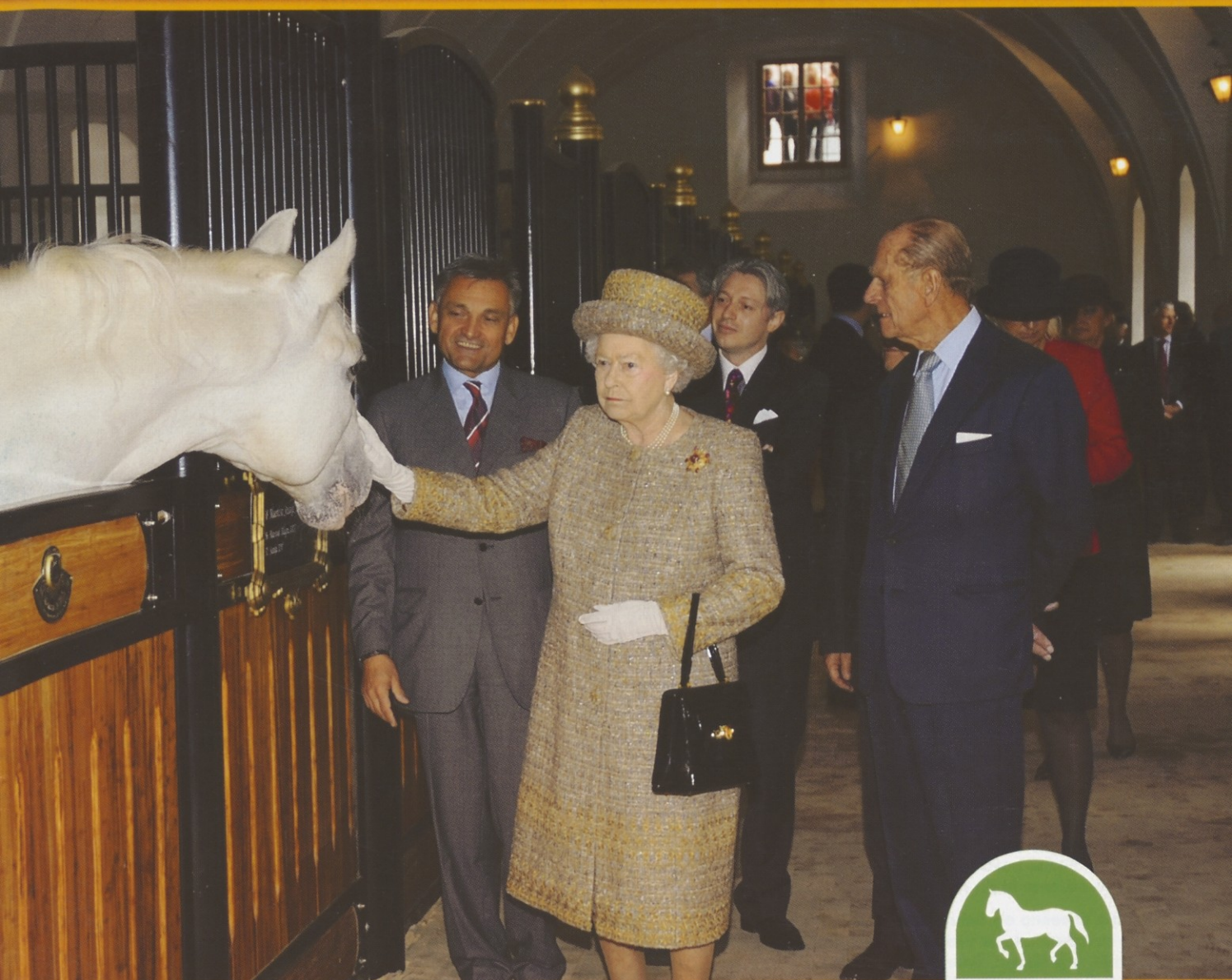




Poština plačana pri pošti 1102 Ljubljana

Kras

NOVEMBER 2008 št: 90-91 cena 7€



KJE SO ČASI ...



... KO JE BILA NAVADNA KARTONSKA ŠKATLA
NAJHITREJŠE LETALO NA SVETU?

Časi se spreminjajo.

A mi še vedno verjamemo v uresničevanje vizij. Z uspešnim življenjem v nove vloge živimo za raziskovanje. Sledimo visokim ciljem, odkrivamo vedno nove poslovne priložnosti, vanje investiramo in jih razvijamo.

Tveganja uspešno obvladujemo z znanjem in visoko strokovnostjo na vseh ključnih področjih delovanja: v prehrani, energetiki, turizmu, naložbah in informatiki.

www.istrabenz.si

 **ISTRABENZ**
Moč sodelovanja



Z VAMI USTVARJAMO NOVE PRILOŽNOSTI.

Z odprtim pogledom smo z vami rasli. Z željo, da bi vam nudili več, ustvarjamo nove priložnosti. Na trdnih temeljih in z dolgoletnimi izkušnjami nadaljujemo svojo pot kot članica mednarodne bančne skupine Intesa Sanpaolo, za katero ste vi najpomembnejši.

Z vami smo nastali in z vami se razvijamo.

Z vami gledamo naprej.



BANKA KOPER

Z vami gledamo naprej.

VODA = ŽIVLJENJE



Otvoritev obnovljenega vodnjaka v Domžalah, september 2007.

HELIOS

Sončne barve.

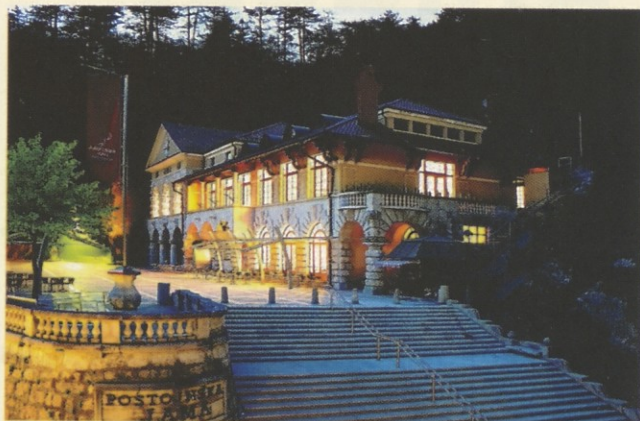


Voda je naš razvojni in poslovni izziv.

Razumevanje okolja določa naše obnašanje in odločitve. **Heliosov sklad za ohranjanje čistih slovenskih voda** skupaj z Ministrstvom za okolje in prostor vstopa v deseto leto delovanja, tradicija razvoja okolju in ljudem prijaznih barv in premazov pa je še daljša.

Uspehi niso zanemarljivi: s pomočjo vseh, ki uporabljate okolju prijazne barve BORI, IDEAL, TESSAROL ali SPEKTRA, smo v tem času očistili 17 kraških jam in oživili 48 krajevnih vodnjakov po Sloveniji.

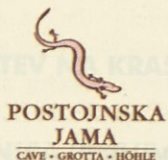
Jamski dvorec, kulinarični paradíž



Jamski dvorec, ki stoji ob najlepših znamenitostih Slovenije, je pravi kulinarični paradíž, obenem pa predstavlja odlično izhodišče za celo vrsto motivacijskih programov, s katerimi lahko svoja prednovoletna srečanja spremenite v nepozabna doživetja. Za prednovoletna srečanja smo vam tudi tokrat pripravili posebno ponudbo, ki vključuje večerjo v Jamskem dvorcu, vrhunsko postrežbo in glasbo.

Pričeli smo s sprejemanjem rezervacij za prednovoletna srečanja in pogostitve v novembru in decembru.

Informacije na events@turizem-kras.si • tel.: 05 7000 153.



Turizem KRAS, destinacijski management, d. d.
Jamska cesta 30, 6230 Postojna • tel.: 05 / 700 01 00 • fax: 05 / 700 01 30 • e-mail: info@turizem-kras.si

www.turizem-kras.si

Kras



Medijsko podjetje
MEDIACARSO d.o.o.

Telefoni revije Kras:
05/766 02 90
041/552-431; 041/914-921
Fax:
05/766 02 91
E-mail: revijakras@siol.net

Kras, revija o Krasu in slovenskem krasu, o njegovih ljudeh in njihovih dosežkih, o njegovi zgodovini, gospodarstvu in razvoju ter kulturni in naravni dediščini.
Izdajatelj: Mediacarso, d.o.o., Sveto 39, p.p. 17, 6223 Komen; telefon: (+386) 05/766-02-90, fax: (+386) 05/766-02-91, e-mail: revijakras@siol.net
Glavni urednik, oblikovalec: Lev Lisjak
Odgovorna urednica: Ida V. Rebolj
Izdajatelj: Dušan L. Rebolj
Naslov: Uredništvo revije Kras, Sveto 39, p.p., 6223 Komen.
Maloprodajna cena z 8,5-odstotnim DDV 7 €. Naročnina za šest zaporednih števil s poštno dostavo na naročnikov naslov v Sloveniji 32 €, na naročnikov naslov v tujini 45 €.
Transakcijski račun pri Novi ljubljanski banki, podružnica Ljubljana Center, Trg republike 2, št.: 0201-0008-9675-302; IBAN Mediacarso, d.o.o. SI560201000089675302
Davizni račun pri Novi ljubljanski banki: št.: 010-27620-89675302
SWIFT coda: LJ BA SI 2X
Nenaročenih rokopisov in fotografij ter slikovnega gradiva uredništvo ne vrača. Ponatis ali kakršno koli povzemanje, kopiranje in preslikavanje objavljenih prispevkov iz revije Kras je dovoljeno le z urednikovim pisnim soglasjem in z navedbo uporabljenega vira.
Mednarodna standardna serijska številka: ISSN 1318-3257.
Naklada: 4000 izvodov

Slika na naslovnici:
Njeno veličanstvo britanska kraljica Elizabeta II. si je v spremstvu njegove kraljevske visokosti vojvode Edinburškega ogledala simbolično podarjenega ji lipicanskega žrebca 085 Favori Canissa XXII.
Simbolično darilo Kobilame Lipica je visoki gostji predstavil Matjaž Pust, direktor Javnega zavoda Kobilama Lipica.
Fotografija: Sibil Slejko

Matjaž Pust	BRITANSKA KRALJICA SI JE HOTELA OGLEDATI LIPICANCE V ZIBELKI NJIHOVEGA IZVORA	6
Andreja Šenk Brce	BRITANSKI KRALJEVSKI PAR OBISKAL KOBILARNO LIPICA	8
Davorin Terčon	KOGOJEVA SKULPTURA KONJA ZA KRALJICO	9
Sabina Peternost	DVAJSETLETNA KONCESIJA DRŽAVE ZA POSTOJNSKO JAMO DRUŽBI TURIZEM KRAS	10
Boris Korošec	“DOVOLJ VODE ZA KRAS IN ZA SLOVENSKO OBALO”	12
Dr. Janko Urbanc	BO KRAŠKI VODOVOD PODVOJIL ZMOGLJIVOSTI?	15
Žiga Novak	LEVSTIKOV MARTIN KRPAN V PIVKI	17
Jasmina Strekelj	V CENTRU TRSTA NOVA PODRUŽNICA KRAŠKE ZADRUŽNE BANKE	18
Jasmina Štrekelj	NOVO GESLO “RAZLIKUJEMO SE!” - “LA BANCA DIFFERENTE!”	20
Poljanka Dolhar	ŠESTKRAT DNEVNO AVTOBUS TRST-SEŽANA-TRST ZA SAMO 1€	21
I. V. Rebolj	POGLED SKOZI OKNO NA MORJE	22
Dr. Manca Košir	KAJ HOČEMU UZRETI, KAKO ŽIVETI	27
Uredništvo	VREMSKA DOLINA MED KRASOM IN BRKINI	28
Jožica Planinc	V ČASU, KO SO ČUSTVA OBUBOŽANA	31

Vsebina

NOVEMBER 2008, št. 90-91

Dr. Manca Košir POTOVANJE MED SABO IN SABO	32
Prof. dr. Marijan Slabe V SPOMIN DR. LJUDMILI PLESNIČAR-GEČ (1931-2008)	34
Bojan Pavletič SPOMINSKI UTRINKI IZ PRETEKLOSTI SVETÉGA	36
Dr. Bogdan Jurkovšek NOVA GEOLOŠKA KARTA SEVERNEGA DELA TRŽAŠKO-KOMENSKE PLANOTE	38
Marjeta Marinčič KAJ JE "MREŽA KRAS V OČEH OTROK IN MLADOSTNIKOV"?	44
Matjaž Pust "SLEDIMO ČERNIGOJEVI ŽELJI, NAJ UMETNOST SLUŽI LJUDSTVU"	50
Andreja Šenk Brce PREDSTAVLJEN DELČEK OBSEŽNE ČERNIGOJEVE ZAPUŠČINE KOBILARNI LIPICA	50
Dr. Lev Menaše IZBOR GRAFIČNIH DEL IZ DEPOJA KOBILARNE	52
Tanja Golja SODELUJTE NA MEDNARODNI VIDEOKONFERENCI O KMETIJSKI POLITIKI DO LETA 2013!	53
Mag. Nada Čibej POSTOJNA IN NJENA ZGODOVINA V POKRAJINSKEM ARHIVU KOPER - I. del	56
Doc. dr. Mira Cencič KAZLJE, VASICA NA KRASU	60
Olga Knez POZNA TRGATEV NA KRASU IN PREDSTAVITEV TERANTONA	63
Uredništvo PETNAJSTLETNICA REVIEJE KRAS	66
Helena Uršič GOLF NAJ BI BIL DOSTOPEN VSEM LJUBITELJEM NARAVE	74

Matjaž Pust, glavni direktor Kobilarne Lipica,
o obisku britanske kraljice Elizabete II. 22. oktobra v Lipici

BRITANSKA KRALJICA SI JE ŽELELA V ZIBELKI NJIHOVEGA IZVORA

Z glavnim direktorjem Javnega zavoda Kobilarna Lipica Matjažem Pustom smo se pogovarjali o obisku njenega veličanstva britanske kraljice Elizabete II. in njegove kraljevske visokosti vojvode Edinburškega v Kobilarni Lipica. Pogovor objavljamo v obliki njegove pripovedi. Uredništvo

Ker ste me vprašali, ali smo iz Kobilarne Lipica kakor koli sugerirali komur koli, naj bi bil v programu tridnevnega državnškega obiska kraljevskega para iz Velike Britanije v Sloveniji tudi ogled lipicancev v Kobilarni Lipica, odgovarjam z "ne"... Kolikor vem, je njeno veličanstvo kraljico Velike Britanije Elizabeto II za prihod v Lipico najbolj navdušila lipiška monografija o lipicancih, ki ji jo je dal slovenski veleposlanik v Angliji gospod Mirošič. Nas so samo obvestili, da kraljica želi med obiskom Slovenije priti v Lipico.

Očitno je, da se v tujini bolj zavedajo pomembnosti Lipice za Slovenijo kot mi sami in da je Lipica eden izmed živih spomenikov slovenske trdoživosti, saj tukaj gojimo konje že 430 let. Slovenska zgodovina se vendarle ni začela šele leta 1991, ampak naš narod živi in dela na tej zemlji že stoletja! To dokazuje tudi dolgoletna nepretrgana vzreja slovenskega lipiškega belega konja; in to navkljub vsem vojnem, med katerimi so preseljevali lipicanca sem in tja po vsej Evropi, ker so si ga lastili različni zmagovalci v tistih letih...

Sporočilo, da si želi britanska kraljica ogledati lipicance v zibelki njihovega izvora - v lipiški kobilarni, smo sprejeli enako zavzeto, resno in odgovorno, kakor sprejemamo vsa sporočila za protokolarne obiske pri nas. Teh smo imeli letos že kakšnih trideset, saj tudi najvišji državniški obiski Lipice sodijo v našo dejavnost. Zato za napovedani visoki kraljevski državniški obisk nismo imenovali nobenega posebnega štaba. Res pa je, da je bil ta obisk zelo natančno pretehtan in pripravljen do vseh nadrobnosti. Tako v britanskem veleposlaništvu kot v slovenskem protokolu in pri nas, v Lipici! Iz britanske ambasade so kar večkrat prišli k nam, da so nam povedali svoje želje in njihov zamišljeni program obiska; podobno je ravnal tudi slovenski protokol, ki je določene zadeve uredil po svojem videnju. Program pa smo, seveda, dokončno domislili, pripravili in izpeljali zaposleni v Kobilarni Lipica.

Ko smo izvedeli, da pride v Lipico britanska kraljica, smo takoj razmislili, kaj ji ponuditi, saj smo si želeli, da bi po njenem obisku ostalo nekaj, kar bi spominjalo nanjo. Odločili



smo se, kot smo za letos tudi načrtovali, da pohitimo s prenovo najstarejše lipiške štale - Velbance - in da ponudimo, naj bi prenovljeno poslopje kraljica slavnostno predala uporabi. Vendar to ni bilo sprejeto. Dogovorili pa smo se, da kraljici simbolično podarimo konja, kar bo v Lipici ostalo markirano z napisnimi tablami itn. In zadovoljen sem, saj je bila odločitev za tako simbolično podaritev konja kar pravnjuna.

Kraljica je bila nad konjem navdušena. Še zlasti, ker nam je uspelo do njenega obiska obnoviti velbanco tako, da je sedaj med najlepšimi štalami v Evropi. Je takšna, kakršne so štale v dunajskem Hofburgu, nekdanjem carskem dvoru. V notranjosti je urejena, kot je bila najverjetneje urejena v času avstro-ogrške monarhije, in je sedaj res prava štala prvakov.

Kraljici simbolično podarjeni konj je v lasti Kobilarne Lipica. Kraljica bo redno dobivala novice o podarjenem šestnajstletnem lipicanskem žrebcu 085 Favory Canissa XXII. To pomeni tudi neposredno povezavo med Lipico in Windsorjem, občasnim bivališčem britanske kraljevske družine. Konja sedaj pripravljamo za evropsko prvenstvo, ki bo prihodnje leto prav v Windsorju v Angliji. Tam si ga bodo gledalci prvenstva lahko ogledali kot enega izmed kraljičinih protežirancev. Ambasador Velike Britanije v Sloveniji gospod Tim Simmons, ki pri nas predstavlja tudi njeno veličanstvo britansko kraljico Elizabeto II., zelo rad pride v Lipico. In mi ga zelo radi sprejmemo, saj je zelo odprta, prijetna oseba. Pa tudi svoje goste rad pripelje k nam. To bo poslej zanj in za njegove goste še bolj privlačno, kajti lahko jim bo pokazal kraljičinega žrebca...

Njeno veličanstvo kraljica Vjllve Vllve...
obiskala Kobilarno Lipica

OGLEDATI LIPIČANCE

Davorin Teršič

Andreja Šenk-Brc



Fotografije: Sibil Slejko

Odmevi o obisku britanskega kraljevskega para v Lipici so od vsepovsod po svetu in pri nas zelo ugodni. To potrjuje tudi naš pregled poročanja medijev o tem. Na spletnih straneh večine po svetu pomembnih medijev in agencij so odmevna poročila o tem in v njih je veliko povedanega ter prikazanega tudi o kraljičinem obisku v Lipici, objavljene so slike in filmi ter video zapisi o Lipici, kobilarni, simbolično podarjenem lipičancu in še o marsičem drugem iz Lipice.

Meni so svetovali pred kraljičinim obiskom, naj se med njenim spremljanjem v Lipici vedem čim bolj naravno. In ko sem po obisku gledal fotografije in televizijska ter druga elektronska poročila o tem, se mi zdi, da sem se vedel povsem naravno: kraljica me je spraševala, jaz pa sem ji odgovarjal ter pojasnjeval, kar si je želela... Kraljica je zelo vedoželjna gospa, ki jo je vse zanimalo. In, kjer je videla kaj zanimivega, se je ustavila in si ogledala. Čeprav obisk velbance ni bil v protokolarnem programu, si je želela videti konje. Šla je od boksa do boksa in si vsakega konja ogledala; tako, kakor si je z zanimanjem ogledala simbolično ji podarjenega konja zunaj, pri štirni.

Kar se je zgodilo za Kobilarno Lipica in lipičanca sploh najpomembnejšega med obiskom britanskega kraljevskega para v Kobilarni Lipica, je to, da so po vseh medijih izstopale kraljičine besede o njenem zadovoljstvu, ker je z obiskom lipiške kobilarne videla zibelko slovenskega lipičanca - plemenitega belega konja, ki izvira iz Slovenije. To je njeno veličanstvo britanska kraljica Elizabeta izrekla na

slavnostni večerji na Brdu prvi dan svojega tridnevnega obiska v Sloveniji. In to je mogoče prebrati tudi v klipingu o njenem obisku pri nas.

V svoji prvobitnosti se je lipiška kobilarna vseskozi imenovala kraljevska cesarska kobilarna avstro-ogrške monarhije. Takih je bilo v tistem obdobju v Evropi malo. Kobilarna Lipica je bila ena med njimi ter je pripadala dunajskemu dvoru. In mi smo zadovoljni, ker je z obiskom britanske kraljice in z njenim simbolnim obdarovanjem z našim slovenskim lipičancem Kobilarna Lipica nekako spet kraljevska kobilarna v plemenitem pomenu te besede. S tem dobiva kot eden izmed najbolj vidnih in poudarjenih slovenskih nacionalnih atributov še neko dodatno vrednost in nek dodaten pomen - predstavlja tudi del zgodovine neke pomembne evropske monarhije in tudi del zgodovine Evrope nasploh.

Zato sedaj zares upravičeno pričakujemo, da bo Kobilarna Lipica ostala ena izmed obveznih slovenskih protokolarnih destinacij. Kobilarna Lipica je tudi simbol Slovenije, ki ga naša država financira tudi za take namene - ne le za vzrejo lipičanca kot izvornega slovenskega konja. Torej tudi za promocijo Slovenije! In za tak namen mora biti urejena prav vsa Lipica; tako del za vzrejo in predstavljanje lipičanca, kakor tudi tudi njen turistični del. Zato mislim, da je glavni cilj Kobilarne Lipica promocija Slovenije, ne pa zgolj samo reja konj ali pa zgolj turizem!

Med tridnevним uradnim obiskom v Sloveniji

o obisku britanske kraljice Elizabete II. 22. oktobra v Lipici

BRITANSKI KRALJEVSKI PAR OBISKAL KOBILARNO LIPICA

Andreja Šenk-Brce

Med tridnevним uradnim obiskom v Sloveniji sta njeno veličanstvo britanska kraljica Elizabeta II. in njega kraljevska visokost vojvoda Edinburški v sredo, 22. oktobra 2008 dopoldne obiskala Kobilarno Lipica. Kraljevski par so v Lipici sprejeli predsednik Slovenije dr. Danilo Türk s soprogo, župan občine Sežana Davorin Terčon in glavni direktor Kobilarne Lipica Matjaž Pust.



Visoka gosta sta si v spremstvu in ob razlagi Matjaža Pusta ogledala predstavo lipiške klasične šole jahanja in nastop velike šolske kvadrilje. Po nastopu je sodelujoče jahače in voznika kvadrilje njeno veličanstvo kraljica Elizabeta II v spremstvu njegove visokosti vojvode Edinburskega pozdravila v sami jahalni areni.

Na grajskem dvorišču se je britanski kraljevski par sprehodil po kraški tržnici domače obrti in kraških tipičnih jedi ter izdelkov, kot so kraški pršut, kraški sir, kraški med, domači

kruh in potica ter iz šibja narejena žbrinca za prenašanje suhega listja, venčki sv. Ivana, klekljanje in izdelovanje čipk ter kovaštvo Kobilarne Lipica. Društvo kmečkih ženâ s Krasa pa je prikazalo pravo kraško trgatve ali bendimo.

Po ogledu Galerije konstruktivista Avgusta Černigoja sta se visoka gosta pogovarjala z učenci in nagrajenci najbolj izvernih in kreativnih izdelkov iz natečaja "Lipica" ter se vpisala v knjigo častnih gostov Lipice. Natečaj je v okviru priprav na obisk njenega veličanstva kraljice Elizabete II. pripravila in izpeljala Britanska ambasada v Sloveniji v sodelovanju s Kobilarno Lipica. V natečaju je sodelovalo dvajset osnovnih šol kraško-notranske regije in obalne regije. Najbolj domiselni in izvorni so bili izdelki učencev osnovnih šol Srečko Kosovel iz Sežane, Dragotin Kette iz Ilirske Bistrice, Pier Vergerio II. Vecchio iz Kopra in izdelki učenk osnovne šole Antona Žnideršiča Ilirska Bistrica.

Na grajskem dvorišču je Matjaž Pust njenemu veličanstvu kraljici Elizabeti II. simbolično podaril šestnajstletnega lipicanskega žrebca 085 Favory Canissa XXII. Čeprav v programu ni bilo predvideno, si je kraljevski par v spremstvu delegacije ogledal še prenovljeni najstarejši hlev Velbanco.

Sklepni del visokega kraljevskega obiska je bil v lipiškem hotelu Maestoso, kjer se je kraljevski par pozdravil in pogovarjal s slovenskimi gospodarstveniki in z udeleženci konference Društva Združenih narodov za trajnostni razvoj.

Župan občine Sežana s spremstvom je med kraljevim obiskom v Lipici predstavnicu njenega veličanstva kraljice Elizabete II. izročil miniaturno spominsko plastiko prvega zlatega lipicanca, delo poznanega slovenskega oblikovalca Oskarja Kogoja iz Mirna pri Novi Gorici.

Andreja Šenk-Brce -

organizatorica za odnose z javnostmi in promocijo, Kobilarna Lipica



Njeno veličanstvo kraljica Velike Britanije Elizabeta II
obiskala Kobilarno Lipica

KOGOJEVA SKULPTURA KONJA ZA KRALJICO

Davorin Terčon

Obisk njenega veličanstva kraljice Velike Britanije Elizabete II. in njegove visokosti vojvode Edinburškega v Kobilarni Lipica na Krasu je velika čast in priznanje Velike Britanije Sloveniji, Krasu, Občini Sežana in posebej lipiški kobilarni. Tamkajšnji beli konji lipicanci so ena izmed bistvenih značilnosti matičnega Krasa.

Ob zavedanju te edinstvenosti lipicanca se je Občina Sežana odločila za promocijsko sodelovanje s poznamim slovenskim oblikovalcem Oskarjem Kogojem iz Mirna pri Gorici, ki se že več let ukvarja z upodabljanjem konj v promocijske namene za poudarjanje slovenske prepoznavnosti in privlačnosti. V prvi fazi sodelovanja smo prišli do reliefne podobe lipicanca v več velikostih in barvah - od malega črnega in večjega belega do lipicanca v kraljevsko-božanski zlati barvi. In prvo skulpturo takega "zlatega konja" smo 23. oktobra predali delegaciji njenega veličanstva kraljice Elizabete II. kot darilo občine Sežana.

Sedaj prehajamo v drugo fazo sodelovanja, v pripravo in postavitev razstave z naslovom »Konji - lipicanec«. Prikazala bo lipicanskega konja različnih velikosti in barv. Seveda pa je naša želja, da v tretjem delu po Kogojevi podobi in v sodelovanju s Kobilarno Lipica dobimo še skulpturo lipicanca v naravni velikosti.

Tudi zato, ker imamo na območju naše občine vzrejno kobilarno lipicanca, sem veliko potoval po svetu in krajih, kjer vzrejajo žlahtne konje. Konj je ena izmed človeku najbližjih domačih živali, je pa tudi za razvoj človeštva in človeške civilizacije najpomembnejša domača žival našega planeta. V zgodovini človeštva je konj namreč pomenil revolucionarno spremembo in napredek v človekovi mobilnosti, saj mu je konj najprej z ježo bistveno povečal hitrost premoščanja razdalj, olajšal tvorjenje bremen ter postal temeljna delovna sila pri njegovem obdelovanju in prisvajanju

narave za svoje preživetje. Pomenil je spremembo in napredek, ki je - gledano razvojno - večja od poznejšega odkritja in uveljavitve avtomobila, vlaka, ladje, letala...

Matični Kras v Sloveniji in sosednji Italiji je po površini sicer majhno območje, postaja pa bolj in bolj zanimivo, gostoljubno in privlačno zaradi svojih vse bolj razpoznavnih naravnih atributov. Ne le zaradi njegovega skrivnostnega prevotljenega podzemlja in skozenj pretakajočih se vodâ, ampak tudi zaradi značilne kraške kulturne krajine s svojo tipično kamnito arhitekturo, s stavbarstvom in s strnjnimi naselji. Z vsem, kar je ustvaril kraški človek s svojim delom za preživetje. Vzgojil je trto za odlični teran, izdeluje vedno bolj iskan pršut, odlične sire ter druge, za Kras značilne prehrabene proizvode, pa tudi uporabne predmete iz kamna itn. In med izjemnimi prepoznavnostmi Krasa stopa vse bolj v ospredje tudi lipicanec - plemeniti konj s Krasa.

Prav zaradi tega smo njenemu veličanstvu kraljici Elizabeti II., eni najuglednejših gostij našega časa v Lipici, podarili Kogojovo prvo skulpturo "zlatega lipicanca" na črnem granitnem podstavku, ki spominja na simbolično darilo Kobilarne Lipica njenemu veličanstvu - lipicanskega žrebca 085 Favory Canissa XXII.

Davorin Terčon, župan občine Sežana



Fotografija: Sibil Slejko



Fotografija: Janko Mavec

Podpisana pomembna pogodba

DVAJSETLETNA KONCESIJA DRŽAVE ZA POSTOJNSKO JAMO DRUŽBI TURIZEM KRAS

Sabina Paternost

V petek, 29. avgusta 2008, sta v dvorani Venecianka v Jamskem dvorcu pred vhomom v Postojnsko jamo minister za okolje in prostor Janez Podobnik, dr. med., in direktor delniške družbe Turizem KRAS, Postojna Matjaž Berčon podpisala pogodbo o dvajsetletnem prenosu koncesije za upravljanje s Postojnskim jamskim sistemom in s Predjamskim sistemom med Ministrstvo za

okolje in prostor kot koncesijodajalcem in družbo Turizem KRAS kot koncesionarko. Svečanega podpisovanja so se udeležili predsednik uprave Istrabenza Koper Igor Bavčar, župan občine Postojna Jernej Verbič in župan občine Pivka Robert Smerdelj ter poslanca v Državnem zboru Josip Bajc in Zvone Černač ter drugi gostje.

Za rabo naravnih vrednot Postojnskega jamskega sistema in Predjamskega sistema je država določila dvajsetletno koncesijsko razmerje

Vlada Republike Slovenije je 12. julija 2007 z Uredbo o koncesiji za rabo naravnih vrednot Postojnski jamski sistem in Predjamski jamski sistem (Uradni list RS, št. 77/02, 41/04 ZVO-1 in 66/07) določila pogoje za podelitev koncesije za rabo naravnih vrednot Postojnski jamski sistem in Predjamski jamski sistem ter uredila druga vprašanja v zvezi s podelitvijo in izvajanjem koncesije.

Sprememba Uredbe se v delu, ki ureja koncesionarjeve obveznosti, nanaša predvsem na podaljšanje koncesijskega razmerja s pet na dvajset let in bolj jasno opredeljuje osnove za izračun koncesijske dajatve, ki jo predstavljajo: ustvarjen letni prihodek koncesionarja od vstopnin za ogled naravnih vrednot in drugi prihodki, ustvarjeni z rabo naravnih vrednot, povečanje koncesijske dajatve, ki bo v prvem petletnem obdobju 30 % od navedene osnove, nadaljnjih petnajst let pa 35 %, za razliko od sedanjih 25 %, ter določitev minimalne koncesijske dajatve 1,7 milijona € in maksimalne dajatve 3 milijone €.

Sicer pa sprememba uredbe prinaša prednosti tudi za lokalne skupnosti na vplivnem območju. Tako po novem pripada občini Postojna 60 % plačila koncesijske dajatve, kar pomeni ob minimalni koncesijski dajlatvi najmanj 800.000 € letno zunaj primerne porabe občine, občinama Postojna in Pivka pa lahko pripada tudi največ 97,5%-ni državni delež koncesijske dajlatve, če ta sredstva občini vlagata v gradnjo infrastrukture lokalnega pomena za opravljanje gospodarskih javnih služb na področju varstva okolja v skladu z operativnimi programi varstva okolja, sprejetimi za izvedbo nacionalnega programa varstva okolja na področju teh javnih služb. Pri tem se ta delež koncesijske dajlatve razdeli med občinama tako,

da pripada občini Postojna 28,89 % in občini Pivka 71,11 % tega dela koncesijske dajatve.

Na podlagi 11. člena Uredbe je Ministrstvo za okolje in prostor RS v Uradnem listu RS, št. 41/08 z dne 25/4-2008 št. Ob-4134/08 objavilo javni razpis za podelitev koncesije za rabo naravnih vrednot Postojnski jamski sistem in Predjamski jamski sistem. Do roka oddaje je razpisno dokumentacijo predložila le gospodarska družba Turizem KRAS, d.d., Postojna. Na podlagi pozitivnega mnenja Ministrstva za okolje in prostor je vlada Republike Slovenije družbo Turizem KRAS, destinacijski management, d.d., Postojna potrdila za koncesionarja za rabo naravnih vrednot Postojnskega in Predjamskega jamskega sistema v naslednjih dvajsetih letih.

Delniška družba Turizem KRAS, destinacijski management, Postojna je sodobna gospodarska družba v stoddotni lasti družbe Istrabenz Turizem

Podjetje Postojnska jama, turizem, d. d., Postojna, naslednik vseh dosedanjih upravljalcev Postojnske jame, se je septembra 2007 preimenovalo v Turizem KRAS, destinacijski management, d.d., Postojna. Sedaj je delniška družba Turizem KRAS sodobna gospodarska družba v stoddotni lasti Istrabenzove družbe Istrabenz Turizem in upravlja z naravnimi znamenitostmi - z jamami Postojnskega in Predjamskega jamskega sistema in ter s kulturno znamenitostjo Predjamskim gradom. Pomemben del podjetja predstavljata gostinsko-kongresni del z reprezentančno Jamsko restavracijo, ter trgovski del, ki pomeni s prodajo knjig, kaset in drugih spominkov dovolj velik delež v prihodku podjetja. Podjetje je tudi organizator nekaterih večjih prireditev (Erazmov viteški turnir, Jaslice v Postojnski jami, Rally Postojna, Postojna Blues).

Direktor delniške družbe Turizem KRAS Matjaž Berčon in minister RS za okolje in prostor Janez Podobnik sta 29. avgusta 2008 podpisala dvajsetletno pogodbo o prenosu koncesije za upravljanje s Postojnskim in Predjamskim jamskim sistemom na postojnsko delniško družbo Turizem KRAS, destinacijski management.

Gospodarska družba Turizem KRAS, d.d., upravlja z dvema najpomembnejšima slovenskima turističnima znamenitostima - s Postojnsko jamo in s Predjamskim gradom. Med petnajstimi najbolj obiskanimi slovenskimi turističnimi znamenitostmi dosega po številu obiskovalcev približno 40-odstotni tržni delež. V letu 2007 beleži v primerjavi s predhodnim letom 9,86-odstotno povečanje števila obiskovalcev Postojnske jame ter 4-odstotno rast števila obiskovalcev Predjamskega gradu. Pozitivni trendi se nadaljujejo tudi v letu 2008.

Poleg uspehov, ki jih žanje gostinski del podjetja, saj se iz osrednjega tekmovanja gostinskih delavcev Slovenije vsako leto vračajo z medaljami, je bilo podjetje Turizem KRAS v letu 2007 nominirano za nagrado Sejalec 2007, in sicer za razvoj produkta Jamski Teambuilding. V podjetju Turizem KRAS kontinuirano razvijamo novo ponudbo. Po že dobrodu uveljavljenih alternativnih ogledih Postojnske jame in razpoznavnih jamskih teambuilding programih sedaj poteka proučevanje možnosti za razvijanje speleoterapije.

V založbi Turizma KRAS je izšel lani nov broširan Vodnik po Postojnski jami, knjižica priročnega formata v osmih jezikih. Letos, ob 190-letnici odkritja Postojnske jame, pa smo izdali bogatejšo edicijo - monografijo o Postojnski jami, ki je tudi na voljo v osmih jezikih.

Uresničujemo pa se še druge nove projekte... Veliko pozornosti namenjamo hortikulturni prenovi okolice Postojnske jame pa tudi varnostnemu in usmerjevalnemu režimu ob prenovi parkirišč, dostopnih poti in ostale infrastrukture v okolici. Neprestano izobraževanje zaposlenih na vseh področjih in sodelovanje v profesionalnih združenjih je samoumevno. Posledica rednih srečanj zaposlenih, organizacije strokovnih ekskurzij zanje, izdajanja internega časopisa Proteus Anguinus ter uvajanja družini prijazne politike v podjetju pa je večanje motivacije zaposlenih in seveda njihove pripadnosti podjetju.

V zasledovanju razvojnih ciljev destinacijske ponudbe delniška družba Turizem KRAS išče strateške povezave med strokovnimi inštitucijami ter turističnimi ponudniki doma in v tujini. Je pomemben partner v Svetovnem združenju turističnih jam (ISCA) in sodeluje pri ustanavljanju Združenja evropskih gradov (Patrimonium Castellorum Europae).



Slovesni trenutek predaje dokumentov.



Direktor Matjaž Berčon je prejel čestitke od predsednika uprave Istrabenza Igorja Bavčarja.



Slavnostnega podpisovanja koncesijske pogodbe so se udeležili pomembni gostje.



Direktor Kraškega vodovoda Boris Korošec
o novi vrtini v Klaričih pri Brestovici

DOVOLJ VODE ZA KRAS IN ZA SLOVENSKO OBALO

Uredništvo



Po končanem poskusnem enomesečnem črpanju vode iz nove vrtine blizu sedanjega črpališča Kraškega vodovoda Klariči pri Brestovici na skrajnem južno-zahodnem delu Slovenije - ob nekdanji meji med Slovenijo in Italijo - je po ugotovitvah strokovnjakov jasno, da bo Kraški vodovod lahko črpal iz štirih črpališč od prihodnje pomladi naprej tudi 600 litrov pitne vode na sekundo. To bo dovolj za vse potrebe Krasa in njegovega obrobja ter tudi za potrebe obale celo v najbolj sušnih obdobjih. Kraški vodonosnik in vodonosnik pod Sočo sta namreč takih razsežnosti in tako bogata z vodo ter med seboj povezana, da se pomanjkanja vode na tem območju Slovenije ni bati. O tem smo se pogovarjali z direktorjem Kraškega vodovoda Borisom Korošcem, univ. dipl. inženirjem, in z dr. Jankom Urbancem iz Geološkega zavoda Slovenije, ki je pooblaščenec Ministrstva za okolje in prostor za končno oceno o uporabnosti nove, četrte vodne vrtine Kraškega vodovoda Klariči pri Brestovici, ki lahko bistveno poveča zmogljivosti tega pomembnega črpališča pitne vode za Kras in slovensko obalo.

Direktor Kraškega vodovoda Boris Korošec je 22. oktobra za bralce revije Kras povedal:

“Naše črpališče v Klaričih s tremi studenci za zajemanje vode ima odvzemno dovoljenje za črpanje 250 litrov vode na sekundo. Ker pa so sedanje črpalke že nekoliko stare, zmoremo z njimi dejansko načrpati v sekundi kakšnih 205 litrov vode. Naša običajna poraba vode se giblje med 70 in 100 litri na sekundo, pri čemer del te vode zagotavlja v jesenskem in zimskem času, ko je na Krasu manj padavin, tudi nanoški vodni vir. Vendar zmogljivost črpališča v Klaričih v sušnih obdobjih ne pade pod 70 do 80 litrov na sekundo.

Najdaljše časovno črpanje s polno zmogljivostjo črpališča 205 litrov na sekundo je bilo v letu 2003, ko smo praktično vseskozi od maja do septembra črpali in odpremljali vodo v vodovodno omrežje Krasa in na našo obalo, kajti to je bil čas poznane hude in dolgotrajne suše. Kljub temu pa raven vode v vodonosniku ni padla pod raven morske gladine, kar bi lahko povzročilo vdiranje morske vode vanj. In zanimivo je, da je bila kakovost vode v tistem obdobju boljša, saj v podzemlju ni zastajala; s Krasa je pritekalo v vodonosnik zaradi suše manj vode, ki je zaradi njenega hitrega pretakanja s površja v podzemlje manj prečiščena. Voda, ki priteka s Krasa, je nasploh bolj onesnažena kot voda izpod Soče, Vipavske doline in Trnovskega gozda...

To se je pokazalo tudi letos, ko je bilo nekajkrat v zaporedju na Krasu po več močnejših neviht in se je voda v podzemskih jezerih pod vrtačami hitro dvignila, nato pa v dveh ali treh dneh upadla na normaln raven. Kakor hitro namreč ta

na Krasu priteče in preteče skozi tanke zemeljske plasti, tako hitro v podzemskih jezerih tudi upade na normalno raven. In s seboj nosi marsikaj s površja, kar jo onesnažuje. Soška podtalnica pa je mnogo globlje pod površjem, dlje se pretaka skozi zemeljske plasti in je zato bolj čista.

Ministrstvo za okolje in prostor želi v okviru svoje naloge za oskrbo slovenske obale in zalednega Krasa s pitno vodo združiti vse razpoložljive vire pitne vode ter jih povezati v sistem, ki bi zagotavljal dovolj kakovostne vode temu območju Slovenije. Odločilo se je poleg proučitve stvarne potrebe po zgraditvi prvotno načrtovanega vodnega zajetja Padež, za katerega je bilo narejenih že več predlogov, preveriti tudi drugi možni vodni vir in sicer črpališče Kraškega vodovoda Klariči pri Brestovici. V vseh dosedanjih študijah je bilo namreč to, že dolgo delujoče in preverjeno črpališče vode, vseskozi zapostavljeno. Tako že v študijah črpališča Malni, kot študijah za vodno zajetje Padež, pa tudi v načrtih za oskrbo z vodo z zajetjem reke Reke. Vedno je bilo črpališče Brestovica bolj ob strani kot potencialno vprašljivo, češ da je blizu morja in da bi lahko vanj vdrla morska voda. Vendar se to še ni zgodilo, saj se je potrdila domneva, da soški vodonosnik vsakokrat nadomesti v obdobjih suše zmanjšan dotok kraškega vodonosnika v podtalnico črpališča Klariči. Zato se je država le odločila tudi črpališču Brestovica dati ustrezno veljavo in ga vključiti v prizadevanja, da se na območju južne in jugozahodne Slovenije zagotovi in poveže med seboj zadosti ustreznih in s kakovostno pitno vodo bogatih virov.



Sedanje črpališča Kraškega vodovoda, d.d., v ozadju slovenski objekt nekdanjega maloobmejnega prehoda Klariči med Slovenijo in Italijo.



Zgornji del črpalke poskusne vrtine Klariči med obratovanjem 2. septembra 2008.

Tako je bil vključen v prizadevanja Ministrstva za okolje in prostor tudi Kraški vodovod. In odločilo se je, da se blizu sedanjih treh črpalnih mest Klariči pri Brestovici naredi novo poskusno vrtino, ker bodo stroški za poskusno in pozneje pričakovano redno delujoče novo črpališče vode manjši, saj imamo za naše sedanje črpališča Klariči zagotovljeno potrebno električno oskrbo s transformatorsko postajo zadostnih zmogljivosti in tudi vse drugo, kar tako črpališče potrebuje.

In tako so se pred nekaj leti raziskovalna dela pri črpališču Klariči vendarle začela. Zvrtalo se je nov vodnjak, a je potem delo za nekaj časa zastalo. Letos pa je Ministrstvo za okolje in prostor dobilo potreben denar za namestitev poskusne črpalne naprave v novem vodnem zajetju kakšnih sto metrov daleč od delujočega vodnega črpališča Kraškega vodovoda Klariči. In pred nekaj več kot mesecem, 4. avgusta letos, se je začelo s poskusnim črpanjem vode iz novega zajetja. Ker smo imeli med poskusnim črpanjem srečo z vremenom, smo z neprekinjenim enomesečnim črpanjem dobili zelo realne podatke o zmogljivostih tega zajetja, saj v tistem času skoraj ni bilo dežja in so zato dobljeni rezultati povsem realni ter reprezentativni in tudi pričakovani.

Naš sedanji črpalni sistem Klariči ima zaradi delne dotrajanosti že nekaj hib, ki jih bo treba odstraniti z zamenjavo izrabljene opreme. Le tako bi lahko v sedanjih treh črpalnih zajetjih oziroma studencih črpali več vode, kot jo lahko črpamo sedaj, in se z načrpanimi količinami približali pretočnim zmogljivostim našega sedanjega vodovodnega omrežja.

S sedanjim črpališčem Klariči lahko zagotovljamo zadostne količine pitne vode za ves Kras in jo lahko načrpamo precej več, kot jo Kras potrebuje in porabi! Lahko pa bi jo prodali še več. In tudi slovenska obala bi jo najbrž rajši kupovala pri nas kakor iz Istre na Hrvaškem. A tega sedaj ne moremo v celoti zagotoviti, če ne povečamo naših črpalnih zmogljivosti in če ne povečamo pretočnosti našega glavnega cevovoda v smeri proti obali.

Pomembno je tudi zagotoviti večjo zanesljivost obratovanja črpališča, saj sedaj potrebujemo v primeru okvare črpalke v kateremkoli izmed treh vodnjakov poldrugi dan, da zamenjamo pokvarjeno črpalno. To pa pomeni, da se v takem primeru naša oskrba z vodo za kakšnih 36 ur zmanjša. Zato ni



Začasni, 700 metrov dolg vodovod za odvajanje vode iz poskusnega črpališča v vrtačo na Ogradi, severozahodno od Vrha Gnojn (143 m), blizu meje med Slovenijo in Italijo.

V vrtači je nastalo pravo jezero, kar je na Krasu sicer skoraj nemogoče.



korektno obali obljubljeni s sedanjimi črpalnimi zmogljivostmi vso potrebno vodo veskozi, saj nikdar ne veš, kaj se lahko zgodi v črpališču in cevovodih. V nevihtnem vremenu na Krasu se pogosto dogajajo izpadi elektrike in kratkotrajne prekinitve črpanja. Če pa bi z novim črpališčem povečali svoje črpalne zmogljivosti, bi bilo razpoložljive vode za obalo vedno dovolj in tudi nevihtni izpadi elektrike ter posledične občasne ustavitve katere izmed črpalk ne bi več ogrožali nemotenega obratovanja črpališča, saj bi bilo vedno najmanj eno vodno zajetje s črpalno napravo v rezervi.

In zaradi zadostne oddaljenosti novega črpališča z zmogljivostjo črpanja kakšnih 250 litrov vode na sekundo od sedanjega črpališča Klariči bo mogoče v primeru kakršne koli okvare sedanje črpališče zaustaviti in opraviti popravilo brez bojazni, da bi katerikoli predel Krasa in obale ne dobivali nemoteno potrebnih oziroma dogovorjenih količin vode.

Ker imamo zaenkrat samo novo vrtino, bomo morali - seveda - do pomladi prihodnjega leta zgraditi in urediti še črpališče nad njo. Podobno, kot je črpališče s sedanjimi tremi vrtinami. In čim prej bomo morali nekatere odseke cevovoda nadomestiti z bolj pretočnimi. Potem bi lahko obali zagotavljali tudi do 200 litrov vode na sekundo. Če bi hoteli izkoriščati vse zmogljivosti naših črpališč v Klaričih - sedanjih treh vrtin in nove vrtine - to je kakšnih 600 litrov na sekundo, da bi po potrebi zagotavljali obali tudi nekaj več kot 500 litrov vode na sekundo, bi morali v vodovodnem omrežju narediti več. Znatno bi morali povečati njegovo pretočnost v tej smeri s cevmi večjega premera!

Vode za obalo je z novim črpališčem Klariči torej dovolj. Res da ne prav blizu. Treba pa bo zagotoviti večjo pretočnost covovoda do njihovega vodnega sistema. A kljub tej oddaljenosti bo po naših izračunih še vedno voda iz črpališča Klariči cenejša od vode, ki bi jo obala dobivala iz vodnega zajetja Padež, če bi država dala prednost takšni rešitvi in se odločila za njegovo zgraditev v prvotnih načrtovanih razsežnostih. Ocene o potrebnih sredstvih za zgraditev akumulacije Padež, za zgraditev novega cevovoda in vse drugo, kar sodi k temu, kaže, da bi bila voda iz te akumulacije na obali dražja od vode, ki jo dobivajo iz brestoviškega črpališča.”

Kakšne bodo nadaljnje poteze Ministrstva za okolje in prostor pri zagotavljanju pitne vode južnemu in jugovzhodnemu območju Slovenije, bomo v reviji Kras še pisali... Za sedaj pa je pomembno, da bo črpališče Klariči pri Brestovici s svojimi povečanimi zmogljivostmi zagotavljalo dovolj vode za Kras in njegovo obrobje ter za slovensko obalo in da bo Kraški vodovod lahko oskrboval prebivalstvo z zadostnimi količinami kakovostne pitne vode.

Nova, poskusna vrtina v Klaričih Kraškega vodovoda je obetavna

V začetku septembra 2008 so nam iz Kraškega vodovoda Sežana sporočili, da se končuje enomesečno poskusno črpanje vode iz nove, poskusne vrtine v kraškem vodonosniku, kakšnih sto metrov vzhodno od sedanjega njihovega črpališča Klariči pri letos na pomlad ukinjenem maloobmejnem prehodu med Slovenijo in Italijo. In da si skupaj s strokovnjaki Geološkega zavoda R Slovenije in Ministrstva za okolje in prostor obetajo ugodne rezultate...

Že naslednji dan smo si ogledali poskusno črpanje vode ter njeno odvajanje kakšnih sedemsto metrov daleč proti jugovzhodu v odročno vrtačo, iz katere je načrpana voda iz nastalega malega jezera odtekala v kraško podzemlje, ne da bi kakor koli mogla ponikati nazaj k črpalnemu vodnjaku, iz katerega je pritekala. Tam smo se pogovarjali tudi s hidrogeologom dr. Jankom Urbancem iz Geološkega zavoda Slovenije, odgovornim za spremljanje vrtalnih del na poskusni vrtini, za poskusno črpanje iz nje in za pripravo končnega poročila o rezultatih enomesečnega poskusnega črpanja ter o obetih novega zajetja pitne vode iz kraškega vodonosnika Klariči. Četrtega septembra 2008 nam je dr. Janko Urbanc poslal sporočilo, objavljeno v nadaljevanju tega prispevka!

Uredništvo

Delo na poskusni vrtini pri črpališču pitne vode Kraškega vodovoda Klariči blizu Brestovice



BO KRAŠKI VODOVOD PODVOJIL ZMOGLJIVOSTI?

Janko Urbanc

Vodonosnik Brestovica (vodonosnik matičnega Krasa) je po svojih dimenzijah zelo obsežen, saj se razteza od Vremščice na vzhodu prek Dutovelj, Komna in Kostanjevice na italijansko stran vse do Doberdoba in Gradišča ob Soči. Površina vodonosnika je približno 500 km².

Vodonosnik gradijo večinoma kredni apnenci in je močno zakrasel. Zaradi intenzivne zakraselosti se v vodonosniku podzemna voda pretaka po kraških kanalih. Vodonosnik matičnega krasa je zelo pomemben za vodooskrbo. Sedaj oskrbuje z vodo velik del slovenskega Krasa, prek povezovalnega vodovoda pa z vodo napaja tudi obalno območje Slovenije.

V dosedanjih raziskavah je bilo ugotovljeno, da se v kraškem vodonosniku posebej v sušnih obdobjih pojavlja tudi podtalnica reke Soče, ki doteka z italijanske strani. S pritegnitvijo soške podtalnice se kompenzira zmanjšanje dotokov iz kraškega zaledja v sušnih obdobjih. Tudi soška podtalnica je dobre kvalitete in primerna za vodooskrbo.

Izčrpano vodo iz poskusne vrtime so odvajali po 700 metrov dolgem začasnem cevovodu v odročno vrtačo, okrog katere je nastalo začasno jezero, iz njega pa je načrpana voda odtekala v kraško podzemlje, ne da bi se vračala v območje novega poskusnega črpalnega studenca.

Sedanja kapaciteta črpalnišča Klariči pri Brestovici je okrog 250 l vode v sekundi. Na osnovi intenzivnih hidrogeoloških raziskav, ki so potekale v letih 1976-1988, je bila izdelana ocena, da bi bilo možno iz vodonosnika črpati tudi več kot 1000 litrov vode na sekundo.

V letih 2006-2007 so na širšem območju črpalnišča Klariči potekale dopolnilne geološke in hidrogeološke raziskave, katerih namen je bil zajem dodatnih količin podzemne vode. V tem sklopu so bile zgrajene tri raziskovalne vrtime ter vodnjak z oznako B-10 globine 80 m ter premera 600 mm.

V pričetku letošnjega leta je Ministrstvo za okolje in prostor objavilo razpis za izvedbo črpalnega poizkusa na novih objektih ob črpalnišču Klariči. Namen črpalnega poizkusa je podrobneje opredeliti zmogljivost vodonosnika Brestovica, torej kolikšne količine podzemne vode je možno iz vodonosnika črpati v sušnih obdobjih, ko so potrebe po pitni vodi na obalno-kraškem območju največje.

Hidrogeolog dr. Janko Urbanc iz Geološkega zavoda, odgovoren za vodenje in oceno poskusnega črpanja vode iz nove vrtime v Klaričih, med vlivanjem fluorescentnega sledila v odvajano začasno jezero vzhodno od poskusnega črpalnišča. S tem je bilo mogoče preverjati, ali se izčrpana voda iz poskusne vrtime slučajno v podzemlju ne pretaka nazaj h črpalnišču. Fotografije: dr. Janko Urbanc.



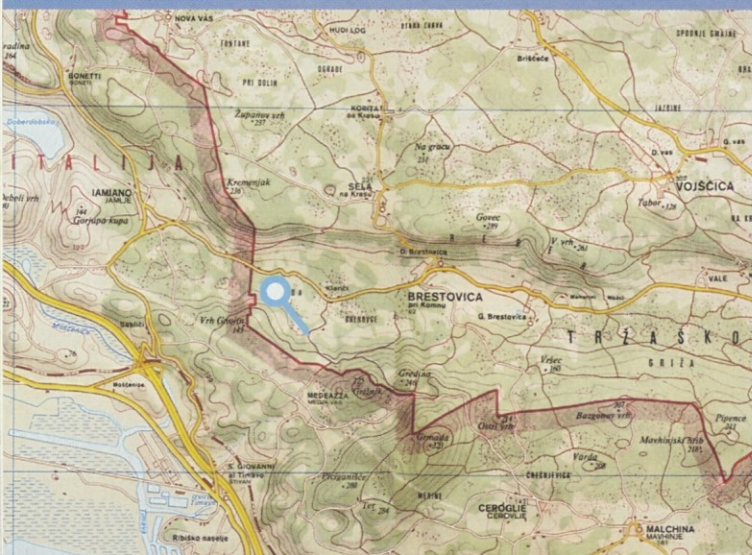


Po tridesetdnevem črpanju pitne vode iz nove vrtime pri nekdanjem maloobmejnem prehodu Klariči so se sestali pooblaščen in odgovorni strokovnjaki za ta črpalni poseg Ministrstva za okolje in prostor. Med njimi so - z leve na desno: prvi - Igor Grmek, univ. dipl. inž. grad., Kraški zidar, odgovorni vodja delovišča v Brestovici; tretji - Anton Mužič, univ. dipl. inž. grad., DDC svetovanje inženiring, d.o.o., nadzor projekta po pooblastilu Ministrstva za okolje in prostor; četrti: dr. Janko Urbanc, Geološki zavod Slovenije, vodja hidrogeološke spremljave črpalnega preizkusa in avtor tega sestavka o enomesečnem črpalnem preizkusu; peti: Janko Konc, Kraški vodovod, d.d., vzdrževalec električnih naprav v črpalnišču Klariči.

Črpalni poizkus se je pričel 4. avgusta 2008, intenzivno črpanje podzemne vode v okviru poizkusa traja 30 dni. Poizkus je potekal v poletnem sušnem obdobju, ko je količina padavin majhna, tako da je nivo podzemne vode v vodonosniku nizek.

Med črpalnim poizkusom obstoječe črpalnišče Klariči deluje s polno močjo (210 l/s), izčrpana voda se pretaka po obstoječem vodovodnem omrežju za vodooskrbo krasa ter po dodatnem cevovodu na slovensko obalno območje. V novi vodnjak B-10 je vgrajena potopna črpalka z zmogljivostjo 260 l/s, ki izčrpano vodo potiska v začasni cevovod premera 500 mm in dolžine 700 metrov zunaj vplivnega območja črpalnih vodnjakov. Skupna količina načrpane vode v Klaričih je torej 470 l/s.

Črpalnišče Kraškega vodovoda Klariči in odvajanje vode poskusnega črpanja iz nove, 4. vrtime letos poleti.



Na črpalnih vodnjakih ter v okoliških opazovalnih vrtinah so nameščene sonde za kontinuirane meritve sprememb nivoja podzemne vode, njene temperature ter elektroprevodnosti. V sistem kontinuiranih opazovanj so vključeni štirje vodnjaki ter deset ostalih opazovalnih vrtin. Prav tako se zvezno meri tudi količino izčrpane vode. Občasno se odvzemajo vzorci za kemijske analize ter analize izotopske sestave podzemne vode.

Črpalni poizkus je dal spodbudne rezultate. V novem vodnjaku B-10 se je ob črpanju 260 l/s nivo podzemne vode znižal le za približno 20 cm, kar kaže na veliko izdatnost vodnega vira. Kljub kontinuiranemu enomesečnemu črpanju 470 l/s podzemne vode ni bilo opaziti negativnega vpliva na gladino podzemne vode v kraškem vodonosniku niti ne na njeno kemijsko sestavo. Črpalni poizkus tako potrjuje, da je iz tega vodnega vira možno tudi ob sušnih pogojih črpati več kot 500 litrov kvalitetne pitne vode na sekundo, kar bo poleg območja Krasa zadostovalo tudi za potrebe oskrbe z vodo v širši regiji.

Predstavniki Ministrstva za okolje in prostor Anton Mužič, univ. dipl. inž., iz DDC svetovanje inženiring, d.d., iz Ljubljane je k temu prehodnemu poročilu pripisal:

Investitor del je Ministrstvo za okolje in prostor. Investicija se izvaja iz sredstev vodnega sklada. Vrednost del 1. faze, ki je zajemala zgraditev treh raziskovalnih vrtin in vodnjaka B-10 in je bila končana v letu 2006, je 245.260 €. Vrednost del 2. faze, ki zajema zgraditev začasne infrastrukture za črpalni poizkus, izvedbo črpalnega poizkusa in hidrogeološko spremljavo črpalnega poizkusa in se je konča v letu 2008, pa je 536.098 €.

Inženirsko spremljavo in nadzor opravlja DDC svetovanje inženiring, d.o.o., iz Ljubljane. Izvajalec del je Kraški zidar, d.d. iz Sežane. Izvajalec hidrogeološke spremljave pa je Geološki zavod Slovenije.

Prvi Krpanov festival

LEVSTIKOV MARTIN KRPAN V PIVKI

Žiga Novak

Med 8. in 11. majem 2008 je v Pivki potekal prvi Krpanov festival, ki je postregel z rekreativnimi in zabavnimi prireditvami. Z njimi so Pivčani počastili 150-letnico Levstikove povesti o Martinu Krpanu. V maju letos je namreč minilo 150 let, odkar je Fran Levstik napisal slovičo povest, s katero je uresničil svoj literarni program za nastajajočo slovensko knjigo. Krpan je od takrat sicer že zdavnaj odvrzel svojo literarno suktnjo in postal nič manj kot največji junak, ki že vrsto let domuje tudi v grbu občine Pivka.

Krpanov festival se je začel 8. maja s simpozijem ob 150. obletnici Martina Krpana, na katerem so s prispevki na témo Martin Krpan sodelovali: etnolog dr. Miran Trobič (Martin Krpan - tihotapec ali kontrabantar?), zgodovinarica Dragica Čeč (Martin Krpan med mitom in realnostjo), prispevek Silva Faturja (O izvornem kraju Martina Krpana) pa je zaradi avtorjeve bolezni prebral Janko Boštjančič, direktor Lokalnega pospeševalnega centra Pivka, ki je tudi urednik Slavinskega zbornika.

Prvi vrhunec festivala je bila sobota, 10. maja, ko je med Parkom vojaške zgodovine v Pivki in vasjo Juršče potekal že 2. Krpanov pohod. Pohodniki so se iz Pivke najprej povzpeli na Primož in se sprehodili čez podzemne utrdbe Alpskega zidu, nato pa še na razgledni Šilentabor, kjer je nekoč stala največja podzemna utrdba na Slovenskem. Sledil je še zložen vzpon do cilja v simpatični vasi Juršče na pobočju Javornikov.

Popoldne istega dne so v osnovni šoli Šmihel potekale otroške delavnice na témo Martin Krpan, obiskovalci pa so se lahko popeljali tudi s tankom na dnevni odprtih vrat vojašnice Pivka.

V nedeljo, 11. maja, so domačini Martinu Krpanu ob okrogli obletnici pripravili še veliko rojstnodnevno zabavo pred Krpanovim domom v Pivki. Krpanovih kulinarčnih dobrot in dobre glasbe ni manjkalo. Obiskovalci so si lahko ogledali tudi tekmovanje za najmočnejšega Slovenca, na katerem so se pomerili sodobni silaki, ki bi se radi okitili s Krpanovim imenom. Največja zanimivost pa je bil kar sam slavljenec - Martin Krpan, ki se je z vlakom vrnil z Dunaja, nato pa se je v spremstvu pihalne godbe iz Postojne in svoje kobilice sprehodil do osrednjega prireditvenega prizorišča, kjer je zbranemu občinstvu kar v živo povedal, kako se je ruval z velikanom Brdavsom. Seveda rojstnega dneva ni brez torte velikanke, ki je bila tokrat pripravljena kar v obliki lipovega drevesa.



V nedeljo dopoldne je v okviru Krpanovega festivala potekalo tudi orientacijsko kolesarjenje, ki se je začelo pred hotelom Šport v Postojni, nakar so se udeleženci spoprijeli s serijo zabavnih nalog, med reševanjem katerih so spoznavali naravne in kulturne znamenitosti Pivške kotline. Cilj preizkušnje, ki je bila namenjena tako družinam kot tudi resnejšim rekreativcem, je bil v Parku vojaške zgodovine v Pivki, podelitev nagrad najboljšim pa je bila na osrednjem prizorišču pred Krpanovim domom.

Festival so s podporo Občine Pivka pripravili Lokalni pospeševalni center Pivka, Park vojaške zgodovine in Turistično društvo Pivka v sodelovanju s partnerji in sponzorji.

Žiga Novak, - komunikacijski specialist, Vrhnika

Pomemben prispevek slovenski skupnosti v Trstu

V CENTRU TRSTA NOVA PODRUŽNICA KRAŠKE ZADRUŽNE BANKE

Jasmina Strekelj

Od petka, 3. oktobra 2008, redno posluje v strogem središču mesta Trst nova podružnica Zadružne kraške banke, ki prinaša s seboj kar nekaj novosti. Strateško gledano je odprtje slovenske poslovalnice v Ulici San Spiridione, na vogalu z Ulico Genova, pomemben dosežek za slovensko skupnost v Trstu. Iz praktičnega vidika pa je novost o neprekinjenem obratovalnem urniku nove poslovalnice, in sicer od 8,20. do 16,05. ure gotovo privlačna za stranke.

Med novosti, ki jih je prineslo slovesna odprtje nove podružnice, prednjači tudi predstavitev novega logotipa - zaščitnega znaka Zadružne kraške banke, ki je dal banki nov, svež pečat. Italijansko kratico BCC (Banca di credito cooperativo) je zamenjala slovenska kratica ZKB (Zadružna kreditna banka). Uradni napis banke pa je odslej s črko k (banka) in ne več s črko c (banca), kar kaže tudi na dolgotrajno povezanost ZKB s kraškim teritorijem.

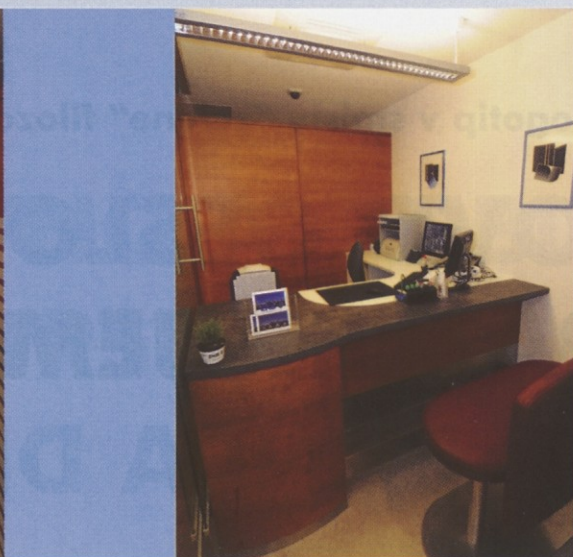
Številni predstavniki oblasti, slovenske skupnosti in medijev ter predstavniki mnogih strank slovenske banke so se odzvali povabilu na odprtje desete podružnice ZKB. V Trstu poslujeta sicer še dve njeni podružnici, in sicer na Trgu Libertà pred



Predsednik Zadružne Kraške banke Sergij Stancich med otvoritvenim nagovorom pred novo podružnico v središču Trsta. Za njim na njegovi desni župan občine Trst Roberto Dipiazza.



Pogled v dva delovna prostora podružnice Zadrúžne kraške banke v središču Trsta. Fotografije: Foto KROMA



železniško postajo in v Ulici Molino a Veneto, ki pa nimata take strateške pozicije, kakršno ima nova podružnica.

Med poslovalnico banke in srbsko pravoslavno cerkvijo se je zbralo številno občinstvo, ki je pozorno spremljalo otvoritev. Vladalo je prijetno vzdušje, pa tudi vreme, ki je zgledalo malce nagajivo, je prizaneslo otvoritveni slovesnosti.

Najprej je spregovoril predsednik Zadrúžne kraške banke Sergij Stancich, ki je navzočim predstavil med razlogi za odprtje nove podružnice osnovni namen ZKB, da prispeva k še večji socialni in gospodarski rasti tržaških družin in podjetij ter odločnost, da poveča prisotnost banke v središču Trsta.

Sledil je nagovor tržaškega župana Roberta Dipiazze, ki je prisotne pozdravil tudi v slovenskem jeziku. In tudi vsi drugi predstavniki oblasti, ki so spregovorili na otvoritvi, so pozdravili dvojezično. To je, seveda, pripomoglo k razvitju prijaznega vzdušju, ki je spremljalo vso slovesnost.

Tržaški župan je v svojem posegu poudaril večkulturni aspekt Trsta ter potrebo po življenju njegovih prebivalcev v medsebojnem sožitju. Mesto je primerjal s pravim rajem, ki ima pred sabo jasno zastavljene razvojne cilje (kot so, na primer, Silos, staro pristanišče) in ki je po padcu mej nekoliko zadihalo. Dipiazza je nato pozdravil predsednika Stancicha in ga označil kot »prijatelja ter izjemnega človeka«, obenem pa zaželel banki veliko uspehov in še kakšno »tako prijetno prireditve«, kot je bila 30. septembra letos »ob stoletnici Zadrúžne kraške banke v gledališču Rossetti«.

Predsednica pokrajinske uprave Maria Teresa Bassa Poropat je Zadrúžni kraški banki najprej zaželela veliko poslovnih uspehov, nato pa ji je izrazila hvaležnost za njeno prizadevanje in veliko razpoložnost finančno pomagati pri uresničevanju projektov Pokrajine Trst.

Predsednik Trgovinske zbornice Antonio Paoletti je po čestitkah opozoril zbrano občinstvo, da se Trst spreminja v izrazito poslovno mesto, kar podpira tudi dejstvo, da se bančne poslovalnice rojevajo tam, kjer so prej obratovale trgovine.

Sledilo je več priložnostnih pozdravov, čestitk in želja o uspehu banke: najprej pozdrav podpredsednika Deželne federacije zadrúžnih bank BCC Giuseppeja Graffija, nato predsednika Zadrúžne banke Doberdob Sovodnje Darija Perica in naposled še vršilke dolžnosti predsednika Slovenskega deželnega gospodarskega združenja Sonje Škabar.

Spregovoril je tudi ravnatelj Zadrúžne kraške banke Aleksander Podobnik, ki se je zahvalil koordinatorju projekta za

urdtitev nove bančne podružnice arhitektu Kokorovcu, podjetju Dreika iz Bocna, arhitektu Marcu Fabbru, inženirju Liviu Pertotu in podjetju Sin.cos ter podjetjem Obiettivo Luce, La Climatizzazione, Dome in Atena ter Stojanu Grudnu.

Otvoritvenim govorom in pozdravom je sledil ogled prostorov nove bančne podružnice v Ulici san Spiridione.

Zadrúžna kraška banka se kljub mnogim novostim ni oddaljila od svojih klasičnih vrednot, kot so: spoštovanje narave v luči tako imenovane »filozofije green«. V tem duhu je na dan otvoritve svoje nove podružnice v centru mesta uredila, da so od štirih zjutraj raznesli po centru mesta tisoč lončkov, zasajenih s kraškimi zelišči. Vabila so na otvoritev podružnice in hkrati razkrivala živ in pristen, neposreden odnos, ki ga Zadrúžna kraška banka goji do teritorija in ga posledično navezuje s svojimi strankami. Tako kot lončki, posajeni z rožmarinom, žajbljem ali s timijanom, je bila tudi zakuska po otvoritvi tipično kraška. Rezan pršut, siri, med in najboljša lokalna vina so dodatno popestrili veselo vzdušje.

Doslednost Zadrúžne kraške banke pri spoštovanju okolja in teritorija je vidna tudi ob vstopu v novo bančno poslovalnico. V njej je razstavljena posebna konfekcija konzorcija za valorizacijo olivnega olja v Tržaški pokrajini Tergest Dop, ki jo sestavlja osem steklenič olivnega olja vrste belica. Tak kotichek naj bi poslej opravljal vlogo izlozbe naših proizvodov.

Poslovalnica, ki je opremljena moderno in funkcionalno, se razprostira na dveh nadstropjih in ponuja svojim strankam zavidljiv neprekinjeni urnik - od 8,20. do 16,05. ure. V njej se stranke lahko obrnejo na vodjo Romana Petrovcica, na njegovega namestnika Boruta Raceta in na bančne uslužbenke Martina Sossija, Vinka Škerlavaja in Davorina Šinigoja.

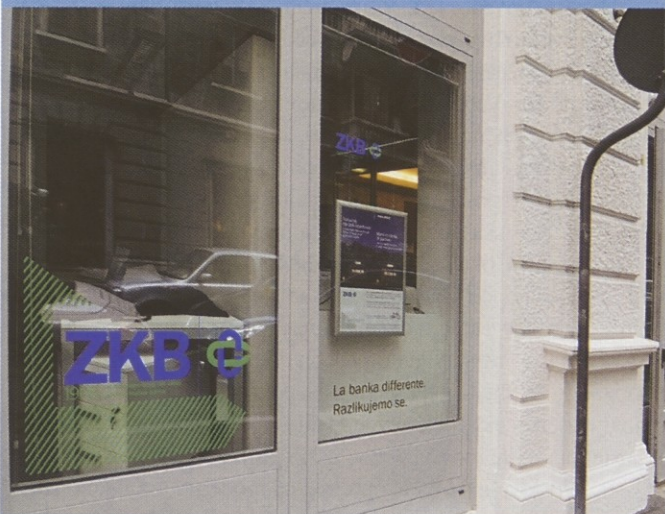
Zadrúžna kraška banka je zelo pozorna tako v poslovnem kot mecenskem pogledu na potrebe lokalnih ustanov in društev slovenske skupnosti ter na spoštovanje teritorija. Vodja nove poslovalnice Roman Petrovcic je prepričan o pomembnosti prednosti in ugodnosti, ki jih banka nudi svojim strankam - od odličnih pogojev za poslovanje do neprekinjenega urnika. Vse to je lahko še večja spodbuda, da se čim več kapitala usmeri prav v Zadrúžno kraško banko, saj se del njenega dobička vrača šolam, društvom in ustanovam.

Nov logotip v smislu "zelene" filozofije

NOVO GESLO "RAZLIKUJEMO SE!" - "LA BANCA DIFFERENTE!"

Jasmina Štrekelj

Predstavitve novega, svežega logotipa ali tipografsko prepoznavno oblikovanega zaščitnega znaka Zadružne kraške banke (ZKB) je nedvomno prispevala k uspehu oktobrske otvoritve njene desete podružnice v Ulici San Spiridione. Novi logotip ZKB razkriva tiste vrednote, ki Zadružno kraško banko razlikujejo od ostalih bank, med katerimi izstopa prav narodni značaj openske banke in njenih podružnic. Vse podružnice ZKB ga bodo uporabljale predvidoma že pred koncem leta 2008.



Pogled na izložbo nove podružnice Zadružne kraške banke v centru Trsta. - Foto KROMA

Banka je sicer ohranila svoj formalni naziv, prenova zadeva namreč le njen razpoznavni logotip. Slovenska kratica ZKB (Zadružna kreditna banka) je zamenjala dosedanjo italijansko kratico BCC (Banca di Credito Cooperativo) in se obenem tudi uradno prelevila v banko s k-jem in ni več banca s c-jem ter si tako zagotovila tudi vsestransko razpoznavnost kot slovenska banka, ki je že sto let zakoreninjena na kraškem ozemlju.

Odločitev, ki je privedla do spremembe zaščitnega znaka Zadružne kraške banke, ni bila slučajna, temveč je sad večmesečnega dela. Javnomnenskim raziskavam in analizi vrednot, ki jo razlikujejo od ostalih bank, je sledilo iskanje

nove, sveže grafične podobe, ki bi jasno odgovarjala izluščenim vrednotam. Februarja 2008 je banka zaupala tržaški agenciji za komunikacije in web marketing Griffa Media oblikovanje novega logotipa, ki bi okvirjal vodilne vrednote banke in sicer njeno stvarnost, transparentnost, zaupanje in povezanost s teritorijem.

Analize, ki so bile opravljene v intervjujih z različnimi akterji Zadružne kraške banke in z njenimi strankami, so pokazale, da je bil dosedanji logotip banke predolg in na nek način tudi omejevalen, ker iz njega ni bilo jasno vidno, da je ZKB edina banka, ki je izraz našega teritorija že 100 let. Poleg tega dosleden način njenega poslovanja nudi strankam določena jamstva v dolgoročnem terminu poslovanja. Banka se namreč od svoje ustanovitve izogiblje spekulativnim operacijam.

Transparentnost, hitrost in učinkovitost v poslovanju Zadružne kraške banke so zagotovljene z rednim tedenskim sestajanjem njenega upravnega odbora na Opčinah in z geografsko bližino podružnic do openske banke, kar omogoča hitro in jasno komunikacijo in tudi hitro reševanje morebitnih problemov. Odnos, ki ga stranke navežejo z uslužbenci banke, je trajen in osebni. Zadružna kraška banka je obenem velika zagovornica okolja in zaščite našega teritorija, kar udejanja v popolnem spoštovanju poznane "zelene" filozofije.

Vključitev vseh teh vrednot v en razpoznaven logotip prav gotovo ni bila enostavna odločitev za Zadružno kraško banko. Rezultat pa je zavidljiv. Zamenjava italijanske kratice BCC s slovensko kratico ZKB jasno kaže na narodni značaj banke. Izbira ostrega črkovnega fonta, to je sloga in oblike črk, daje vtis solidnosti. Kljub omenjeni potrebi po večji razpoznavnosti je ZKB želela še vedno obdržati dvojni C v logotipu, kar kaže na povezanost z ostalimi zadružnimi bankami. Sama letnica ustanovitve, leto 1908, je že dokaz o trajnosti in profesionalnosti banke, ki uspešno posluje že 100 let. Tudi geslo, ki spremlja logotip - tako v slovenščini »Razlikujemo se«, kot v italijanščini »La Banca differente« - jasno obsega temeljne usmeritve Zadružne kraške banke.

Zgodilo se je skoraj nemogoče

ŠESTKRAT DNEVNO AVTOBUS TRST-SEŽANA-TRST ZA SAMO 1€

Poljanka Dolhar

Tudi tisto, kar se nam zdi včasih nemogoče, lahko postane mogoče. S prvim septembrskim dnevom 2008 je začel med Trstom in Sežano voziti čezmejni avtobus: šestkrat dnevno iz Sežane v Trst in prav tolikokrat iz Trsta v Sežano. In to za simbolno ceno 1,00 (en) €, kot da bi bila to običajna mestna vožnja.

Razveseljiva novost, kot je razveseljiva vsaka zamisel, ki želi brisati razdalje in približati ljudi. Pokrajini Trst in Občini Sežana je tako uspelo uresničiti dolgoletne sanje marsikaterega njenega svetnika in svetnice, pa tudi tako imenovanih malih ljudi. Politični volji se je pridružila podjetniška volja: k projektu so pristopili avtobusni podjetji Avrigo (Sežana) in Trieste Trasporti, predvsem pa Zadrúžna kraška banka. Brez njene odločilne finančne pomoči bi se prvi september ne zapisal v tržaško-kraško zgodovino. »Rade volje smo se pridružili pobudi, v kateri vidimo začetek uveljavljanja prepotrebne evropskega duha,« je med prvo vožnjo iz Trsta v Sežano pojasnil predsednik Zadrúžne kraške banke Sergij Stancich. »To sodelovanje nam je v ponos in mislim, da je lahko v ponos tudi našim članom!«

Vidno zadovoljni so tudi upravitelji Tržaške pokrajine in sežanske občine. Za predsednico Mario Tereso Bassa Poropat je to »prvo pomembno in pozitivno dejanje po padcu meje«, za katerega so se z navdušenjem združili politiki in tehniki. Sežanski župan Davorin Terčon upa, da bo nova avtobusna proga zblížala obe mesti in oba tu živeča naroda, predvsem pa, da bo prebivalstvu koristila.

Številnih potnikov si seveda želijo tudi v podjetjih Avrigo in Trieste Trasporti; na novi medmestni progí vozijo v jutranjih urah slovenski avtobusi, v popoldanskih pa vozijo italijanski. Vožnja po sedemnajst kilometrov dolgi progí traja pol ure, postanki pa so predvideni na tržaški avtobusni postaji, pri sodišču (Ulica Coroneo oziroma Ulica. Fabio Severo), pri glavni univerzi (na treh različnih postajah), na Opčinah (Dunajska cesta), na Fernetičih in na sežanski avtobusni postaji.



Na peronu 5 sežanske avtobusne postaje.

Iz Sežane odpeljejo avtobusi (vsak delavnik razen sobote) ob: 8,00, 9,30, 11,00, 16,30, 18,00 in ob 19,30, iz Trsta pa odpeljejo ob: 8,45, 10,15, 11,45, 15,45, 17,15 in ob 18,45. Enosmerna vozovnica stane 1,00 €.

Pet let po Gorici in Novi Gorici sta tako tudi Trst in Sežana dobila svoj čezmejni avtobus. S tem se želi pomagati v prvi vrsti mladim Sežančanom, ki študirajo na tržaški univerzi, pa tudi Tržačanom, ki obiskujejo ljubljansko univerzo (in se v slovensko prestolnico radi peljejo z vlakom iz Sežane). Seveda pa se želi pomagati tudi vsem, ki se radi iz najrazličnejših drugačnih razlogov odpeljejo v Trst ali v Sežano - po nakupih, morda na ogled razstave, po okusnejše slovensko meso, itn.

Pogovor s pisateljico Brino Svit

POGLED SKOZI OKNO NA MORJE

Več let je že tega, ko sta se pred našo hišo v Svetem ustavila kole-sarja. Bila sta Brina in njen soprog Pascal. Slišala sta, da smo za barvo vrat, okenskih okvirjev in balkonske ograje ter stebrov za ostrešje hiše izbrali sinjemodro. "Rada bi videla, kako to učinkuje, pa sva prišla iz Zagrajca, kjer prenavlja hišo, pogledat! Tudi midva se nagibava k uporabi take barve," je povedala Brina.

O Brini sem že vedela, da je pisateljica. In že takrat sem si jo želela predstaviti v reviji Kras. Potem pa nas je prevzela še njuna hiša v Zagrajcu na Krasu. Uredila sta si svoj lep in prijazen dom s pogledom na morje. Brini je sedaj poleg stanovanja v Parizu

drugi bivanjski in delovni prostor, medtem ko je Pascalu urejanje hiše in njene okolice uresničevanje njegovih izjemnih zamisli o opremljanju ambienta. Obema pa je tudi prostor in kraj za druženje s svojima odraslima otrokoma in za druženje s prijatelji. Brinina pripoved je zgodba o nakupu hiše, o njeni prenovi in pridobivanju izkušenj ter znanja o tem, o urejanju hiše, o njenemu in Pascalovemu življenjskemu slogu. In je pripoved, kako je spoznala Pascala, kako je začela pisati in uspela s svojo literaturo v Franciji in po tem še v Sloveniji ter drugod, pa tudi o tangu.

Ida V. Rebolj

Zgodba o hiši na dnu vasi, s pogledom na morje

Z mojim možem Pascalom sva jo iskala kar nekaj let. Vozila sva se po Krasu, raziskovala, odkrivala pokrajino, kupila skoraj tri hiše. Jaz sem si od nekdaj želela imeti svoj drugi dom v teh krajih. Kaj jaz vem... Mislim, da nisem za na Gorenjsko, čeprav imam rada hribe... Tudi za na Dolenjsko ne... Všeč mi je bistvenost kraške pokrajine. Nobenih okraskov, pomehkuženosti, ljubkosti... Samo bistveno... In bližina morja, Trsta, klenost Primorcev, celo partizanski spomeniki...

Nekega dne je moja mama v Primorskih novicah videla oglas za prodajo hiše v Zagrajcu pri Komnu. Pascal je bil ravno takrat v Sloveniji in z mamo sta si šla hišo pogledat. Bila je v dokaj slabem stanju, deloma že posuta, pred njo pa je

stal velik oreh. Najbolj revna hiša v vasi, a z najlepšo lokacijo, na dnu vasi in z odprtim morjem pred sabo. Pascal se je v hipu zaljubil vanjo...

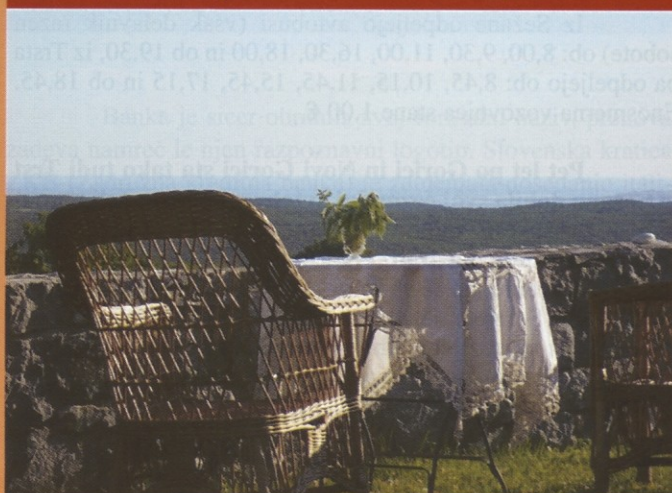
Pascal

(že prav lepo govori slovensko - op.uredništva)

... Jaz sem hišo nato kar kupil. Brine takrat ni bilo. Bila je v Franciji in sploh ni vedela, kaj se dogaja. Ko sem se vrnil domov, sem narisal morje in oreh. Otroka sta me vprašala, kaj pa je s hišo? Povedal sem: Hišo bo treba popraviti ...

Čez kakšen mesec me je Pascal peljal v Zagrajec na ogled. Seveda ga je skrbelo, kaj bom rekla, ko jo bom zagledala. Hiše se ne kupuje kot para čevljev. A sem bila očarana. Lega hiše na dnu vasi. Pogled na morje. Travnik pod hišo. Oreh. Celo skromnost hiše. Tudi lastnik Drago Žigon in

Naša hiša ni imela zidu in torej tudi borjača ne. Zato si je Pascal zamislil zid tako, da se sklada z linijo morja. In da bi ohranili zračnost prostora, smo namesto posušenega oreha posadili nežni in manj rustikalni albiciji. Od prejšnjih lastnikov pa nam je ostal čudovit pušpan, ki ga Pascal večkrat na leto lepo oblikuje.





Hiša je bila videti s travnika previsoka in preveč oddaljena od travnika, zato smo jo približali z dolgimi, neenakomernimi betonskimi stopnicami, po katerih je ob robovih speljana voda. Ob njih so zasajene ciprese in sivke, ki so na začetku poletja kot vijoličast slap.

njegova žena Petra. Zelo v redu ljudje. Dobri, pošteni. Za naju je bilo - ne vem, zakaj - pomembno, od koga kupujeva hišo. S Petro in Dragom, ki živita v Kopru, smo še zdaj prijatelji. Žigonovi niso imeli ravnno lahko življenje v tej hiši... Zgodaj so izgubili očeta, trije otroci...

Sicer pa moram povedati, da smo imeli tudi polno težav. Na Krasu so si namreč ljudje zamenjevali kose zemlje in to uredili v gostilni in ne v zemljiški knjigi. Tako smo morali zbrati trinajst lastnikov, da smo kupili hišo, borjač in travnik. Poleg tega smo imeli probleme s sosedi, ki se še zdaj vlečejo in jih seveda ne mislim razlagati. Rečem lahko samo to, da zdaj vem, kaj so ti pregovorni slovenski sosedski odnosi. Jaz, ki sem lahko tudi zelo naivna, sem se marsikaj naučila o človeških odnosih.

V začetku smo živeli dokaj robinzonsko. A najina otroka sta bila ravnno sredi takih let, da ju je to v bistvu čisto zabavalo. Pascal je pa sploh zelo spreten za vse vrste improvizacij. Jaz sem bila morda še najmanj zadovoljna, ker imam rada svoj kreativen mir. A smo imeli v zgornjem delu vasi Franja in Marico, naše nadomestne starše. Zame je Zagrajec tudi to. Franjo in Marica Kosovelj in njuna družina. S Pascalom sva rada preživljala večere z njima. Jaz sem zmeraj poslušala z odprtimi ušesi. Po Franjevi pripovedi o italijanski šoli sem celo napisala radijsko igro *Učiteljica na dnu vodnjaka* za francoski radio France Inter. Pri meni vse lahko pade na rodovitna tla.

Prenova

Zaradi težav s sosedi v spodnjem delu vasi in zaradi zavlačevanja z gradbenim dovoljenjem smo začeli s prenovo šele dve leti po nakupu. Zdaj bi se najbrž take stvari lotila drugače. Manj amatersko. Čeprav je v besedi amatersko glagol ljubiti. Najbrž bi se s kom posvetovala, vse skupaj bolj premislila. Takrat pa smo potrebovali streho nad glavo in se nam je mudilo. Gradbena dela nam je opravilo gradbeno podjetje Viljema Perčiča. Zelo profesionalno. Res v redu. Brez napake.

Hočem reči, da je vse dobro narejeno. Pa še dobro smo se razumeli. Poleg tega smo gradili tako, da naju v glavnem ni bilo tukaj. Napake so bile bolj na najini strani. Če bi že prej spoznala Mladena Marinčiča, arhitekta iz Škrbine, bi imela najina hiša gotovo nekaj boljših rešitev. Šele ko začneš živeti v hiši, razumeš, kako bi jo lahko bolje izkoristil. Tako je pač zdaj taka, kot je. Čeprav smo mi čisto zadovoljni z njo.

Moja mama nam je naredila načrt za pridobitev gradbenega dovoljenja. Midva pa sva si potem poskusila zadevo zamisliti sama. Kar s kredo sva risala po tleh, kje bodo sobe, hodniki, vrata itn. Zelo pomembna je bila Pascalova zamisel o prostorni kopalnici v nadstropju s pogledom skozi stekleno steno na morje. In o njegovih spiralnih stopnicah, ki vzamejo veliko prostora, a so zelo komunikativne; nekaj takega kot drugi kavč. Vsi posedamo po njih.

Na vsak način sva hotela nekaj prostornega, fluidnega, kjer se človek ne počuti utesneno, ampak nasprotno. V Parizu živimo v stanovanju, tu pa je vse dokaj razkošno. Hočem reči: razkošno s prostorom. Ostalo ne. Zame so te kraške hiše skromne. In sem za to, da se obdrži to držo. Ne vem, zakaj se mi zdi, da sem ne paše kakšen poseben luksuz.

Za osnovno zunanjo barvo sva izbrala provansalsko modro, brez dodatka zelene, ki vleče bolj na sivo - tako kot kamen. Zdelo se nama je, da se sklada s kamnom. In temu sva prilagodila tudi izbor najinega rastlinja, sivk, glicinij, celo drevesčka jacarande, ki sem ga prinesla iz Buenos Airesa in sva ga posadila na najinem borjaču. Po nekaj letih se nama je posušil oreh in sva ga nadomestila z dvema albicijama, ki ju Pascal sili v parasol.

Kamnitega zidu okrog dvorišča - borjača prej ni bilo. Prost pogled čez nizek zid se odpira na morje proti Gradežu vse do Tržiča na zahodu, vidimo pa celo savudrijski svetilnik. Poskusila sva ustvariti čim bolj mediteransko vzdušje. Posaditi borovce, fige, oljke... Sivko, rožmarin, lovor... In ciprese, seveda. Mi imamo radi ciprese. Cipresa za nas ni samo pokopališko drevo, kot za marsikoga, ampak je drevo tega sredozemskega



Naš dnevni prostor s krožnimi stopnicami, ki zavzemajo veliko prostora in niso brezhibne, je predvsem zračen. Prostor, ki diha; in to čisto drugače poleti kot pozimi. Poleti smo v glavnem zunaj, pozimi pa postane velik, moder kavč čitalnica in pogovarjalnica.



Brina na stopnicah

prostora. Cipresa je tudi stvar kulture in naravnosti duhâ. Emil Cioran, filozof in pisatelj, je neke zapisal: Samo da vidim cipreso, pa se že bolje počutim. Jaz bi tudi lahko rekla nekaj podobnega. S Pascalom greva velikokrat proti Monfalconu že samo zaradi krasnih cipres, ki rastejo ob cesti.

Zdaj, ko gledam nazaj, si rečem, da je to najbrž edina hiša, ki jo bova s Pascalom imela v življenju. In da ni slabo, če sva si jo bolj ali manj sama zamislila. Mladen Marinčič nama

je pozneje narisal načrt za pergolo. In najina prijatelja Sašo in Meta iz Svetega sta nama dala idejo za posaditev cipres ob dolgih stopnicah na spodnji parceli. Tako imajo pri tej hiši nekaj zraven tudi najini prijatelji. Predvsem pa Pascal, ki je veliko naredil sam in se sploh rad ukvarja s to hišo. Tudi najina otroka; vsak na svoj način.

Oljke...

Tudi oljk ni bilo. Dolga leta nisva vedela, kaj narediti z velikim travnikom pod hišo. Potem sva se kar naenkrat odločila za oljke. Moj prijatelj Zoran Thaler, ki se mu še zdaj nisem zahvalila, mi je vse lepo razložil. Kakšne vrste oljk, kje jih kupiti, kako posaditi... Morda bomo nekoč celo imeli svoje olje. A za zdaj predvsem gledamo, kako oljke rastejo. No, jaz, medtem ko jih Pascal obrezuje in sploh skrbi zanje. Ko zapiha burja, postanejo srebrne in me spomnijo na vrt toskanske baronice Beatrice Monti della Corte von Rezzori, kjer sem pred leti preživela šest tednov in začela pisati svojo prvo knjigo v francoščini *Moreno*. Sredi takih srebrnih oljk, zamejenih s starodavnimi, temnimi vertikalami cipres.

Pascal se je resno lotil obrezovanja svojih oljčnih dreves. Vsega skupaj jih je 43. Osem starejših, ki sta jih Brina in Pascal posadila v prvih letih bivanja na Krasu in ki so zdaj že prava drevesa. In ostala, mlajša, posajena pred poldrugim letom, a že dovolj velika, da jim je bilo treba porezati "glave" in jih začeti oblikovati v značilno obliko. Bomo videli, koliko olja bo pri hiši čez nekaj let... Če bo šlo vse po sreči, pravita Pascal in Brina.



Življenje ob meji ali Kras je en sam

Odkar živiva tudi tukaj, v Zagracju, sem bistveno izpopolnila svojo italijanščino, kar se mi zdi sicer nekaj čisto normalnega. Zanima me italijanska literatura, zgodovina, umetnost... Berem tržaškega pesnika Umberta Sabo, ki ga imam zmeraj kje blizu. *Tutte le poesie*, v zbirki *I Meridiani*. Ponavadi na moji delovni mizi. Drugi Tržačan, esejist in pisatelj Claudio Magris, pravi, da imajo ljudje ob meji neko posebno - on temu reče - ironično identiteto. Koncept, ki je meni zelo blizu in ga velikokrat citiram v svojih intervjujih. Rada živim ob meji. Še več kot to: ne bi mogla več živeti v okolju, kjer se govori en sam jezik. In še kako se strinjam z Magrisom, da šele v drugem, to pomeni v drugi identiteti, v



Velika kopalnica, kjer iz kadi lahko opazuješ morje, še moker stopiš na teraso, se usedeš na pleten stol in se zazreš predse. Preprosti, vsakdanji užitki oziroma tak način življenja, ko si lahko razkošen z dvema bistvenima dimenzijama - s časom in prostorom.



Rada imam to ogledalo, ker je natančno takih izmer kot stara kraška okna. Poleg tega nas z njega gledata Marica in Franjo na fotografiji, ki je s petdesete obletnice njune poroke.

drugem jeziku, ugledaš svoj resnični obraz, svojo resnično identiteto. Le da mi Slovenci to veliko bolj aktivno prakticiramo kot Claudio Magris in Italijani, kar sem mu nekoč v Parizu tudi javno povedala, in ni bil bogvekakovo zadovoljen.

S Pascalom hodiva veliko v Trst, a tudi v Videm in v Tržič, in to ne samo na nakupe. Na razstave, v opero, jaz grem celo na tango in poznam polno italijanskih tangerov... V Trstu imava svojo kavarno. Jaz preberem *Il Piccolo*, ki je tukaj tudi moj časopis, tako kot *Primorske novice*. Želim povedati, da aktivno in povezano živiva tudi z italijansko stranjo. V gostilni v Zgoniku so nama pred kratkim lepo rekli, da je Kras en sam.

Tudi poklicno sva s Pascalom precej orientirana na italijansko stran. Pascal, ki je po poklicu oblikovalec luči, je že večkrat delal za Slovensko narodno gledališče v Trstu. Medtem ko jaz dokaj redno sodelujem s tržaškim radijem. Ko sem bila letos februarja na Islandiji, smo posneli iz Rejkjavika polurno oddajo. Imam italijanskega založnika Rizzolija, pri katerem je izšel moj roman *Coco Dias ali Zlata vrata*.

Tango tudi na Krasu

Viljem Perčič nam je svetoval, naj prostor pod skalno steno na severnem bregu borjača izkoristimo in uporabljamo kot dnevni prostor. Odlična ideja. Zdaj pod to lopo preživimo zelo veliko časa, poleti in pozimi. Tu igramo ping-pong, celo plešemo tango... Plesali smo tudi za snemanje filma Borisa Petkoviča. Prišla sta celo Janja in Primož, glavna tango animatorja v Sloveniji. No, pa spet ne morem, da ne bi govorila o tangu..!

Tango je v zadnjih letih postal del mojega življenja. To pomeni, da moram oditi vsako leto vsaj za en mesec v Buenos Aires. Tako sem si ustvarila neke vrste trikotnik: Pariz, Zagrajec in Buenos Aires. Čeprav grem lahko plesat tango tudi v Sesljan, v Trst, v Videm... In seveda v Ljubljano. In tudi grem...

Kako sva se spoznala s Pascalom?

Ne vem, če bi razlagala vso to zgodbo... Zgodbo, ki traja, čeprav pri teh stvareh nikoli ne veš. Ne veš, kaj prinaša jutrišnji dan. Spoznala sva se v Ljubljani, pred tridesetimi leti, ko je Pascal delal predstavo s francosko skupino modernega baleta v ljubljanskih Križankah. Jaz sem se ravno takrat po studiju primerjalne književnosti in francoščine vpisovala na Akademijo za gledališče, radio, film in televizijo. Skratka, naredila sem sprejemni izpit, in potem po enem mesecu študija na akademiji odšla živeti s Pascalom v Francijo.

Od tega je zdaj trideset let. Imava dva odrasla otroka. Oba se ukvarjava z umetnostjo, kar pomeni, da živiva malo drugače, z drugačnimi urniki kot veliko ljudi, in predvsem z več negotovosti in dvomov. Sicer pa lahko rečem, da sem bila rada mama, da sem bila veliko s svojima otrokoma; še posebej, ker sem ju hotela vzgojiti v slovenskem jeziku. Če bi ju namreč dala v vrtec, kot se to dela, danes ne bi govorila slovensko. Zavedala sem se tudi, da je edina stvar, ki jima lahko dam, svoj čas. Potem sem še dve leti študirala, bila štipendistka francoskega Ministrstva za kulturo. Tam sem srečala filmskega producenta, ki je bil moj profesor, s katerim sem začela delati na scenarijih. In potem sama naredila dva kratka filma ter enega daljšega.

Ves čas sem tudi pisala... Čeprav imam zelo rada film. Tudi radio... In fotografijo... A najbrž je moje najbolj pravo mesto pred prazno stranjo na računalniškem ekranu. To, da imam dva matična založnika, francoskega Gallimarda, ki je - mimogrede povedano - najboljši založnik na svetu, in slovensko Cankarjevo založbo oziroma Zdravka Dušo, in več evropskih založnikov, če omenim samo italijanskega Rizzolija, me stimulira in hkrati kdaj ustvarja pritisk. To pomeni predvsem to, da ti založniki od tebe pričakujejo vsaki dve leti novo knjigo. Kar ni lahko...

Je pa res, da poskušam od svojega pisateljstva živeti. No, bolje bi bilo reči, od peresa, saj pišem tudi članke, eseje...



Moja delovna soba je pravzaprav zelo intimen prostor, v katerem vlada moj tipičen nered. Nered, pri katerem so vse reči na svojem mestu. Nered, ki je zame zmeraj znak življenja. Sicer pa tudi iz te sobe vidim morje... Rada imam visoke stropove in posebno modro energijo te sobe. Na steni imam veliko reprodukcijo Casparja Friedricha. Nad menoj star lestenec, ki sva ga s Pascalom našla na boljšem sejmu v Trstu. Stari fotelji, tudi z istega boljšjaka. In doma skombinirana miza... To je vse, kar potrebujem!



Vsak kos pohištva služi tudi za odlaganje knjig. Tale stara toaletna miza iz Provanse prav tako.

Pisateljevanje kot način življenja

V zadnjih letih živim približno tako, kot sem si to želela, ko sem bila majhna. Hočem reči, da živim življenje pisateljice. To sicer ni nič romantičnega. Vsak dan se usesti pred pisalni stroj. Vsak dan znova verjeti v roman, ki nastaja... Si reči, da to mora biti to... Čeprav te kdaj zagradi panika... In ne gre ne naprej ne nazaj. Potem so tu še potovanja. Zadnje čase me zmeraj več vabijo na literarne prireditve po vsem svetu. Samo letos sem že bila v Islandiji, Buenos Airesu, Kanadi... Novembra grem v Amsterdam, ker izhaja *Moreno* v nizozemščini. In decembra v Indijo na zelo prestižen literarni festival... Kdaj je tega kar preveč. V takih trenutkih bi najraje prišla sama v Zagajec in se za nekaj časa zaprla v svojo delovno sobo. Ali se zgubila med travniki... Po poti navzdol do Klanca. Ali s kolesom prek Vojščice do Sel na Krasu... Ali še drugače: tu najdem tisti dragoceni občutek samote, brez katerega se ne da pisati.

Vsak na svoj način doma...

V Zagajcu namreč lahko dobro delam. Nobenih večjih skušnjav, tanga in podobno... S Pascalom imava svoj ritem. Ponavadi skupaj zajtrkujeva in se potem odpraviva vsak na svojo stran; jaz gor pred računalnik, Pascal vrtnariti... Tukaj kuham v glavnem jaz, v Parizu pa kuha Pascal. Zvečer ponavadi posedava na vrtu, ali pa greva k Franju in Marici.

Velik del najinega življenja na Krasu je povezan z najinimi prijatelji, s Sašom in z Meto, z Mladenom in Marjeto, z Barbaro in Janezom... In tudi s Fabiom iz Nove vasi in z Zvonetom in Ester iz Komna. Brez njih Krasa ne bi bilo... Ugotovili smo, da imamo veliko skupnih interesov. Na primer boljši trgi. Obvladamo. Poznamo v glavnem vse prodajalce. Iščemo zaklade za nekaj evrov, jih potem skupaj gledamo, komentiramo... Velikokrat gremo skupaj na izlete, odkrivamo kraje, gastronomijo, arhitekturo, vse, kar se da odkriti... Imamo celo v načrtu, da naredimo skupinsko knjigo o našem praktičanju Krasa, in to v dvojezični izdaji. Kuharski recepti, potepanja tod naokrog, dobri naslovi, arhitektura, boljši trgi, zanimivi predmeti iz teh krajev, zgodbe, ki si jih jaz zmeraj zapomnim... Marjeta ima polno odličnih starih fotografij. Vsak nekaj zna in ve, vsak lahko pristavi svoj piskerček. Skratka, ves program. Samo usesti se je treba in ga uresničiti.

Tudi najina otroka rada prihajata sem. Peter oziroma Cuzi, kot mu rečemo mi, predvsem takrat, ko je hiša prazna, torej brez staršev. Ima celo mrežo prijateljev iz Komna. Medtem ko Leni prijateljuje kar z najinimi prijatelji. Ali pa pripelje svoje iz Pariza. Tako smo vsak na svoj način tu doma. Celo naš maček Mufi, ki na Krasu preživlja svoje najlepše trenutke.

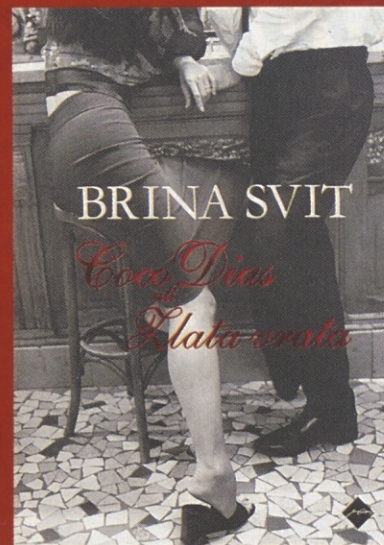
“**Coco Dias ali Zlata vrata**” - nova knjiga Brine Svít

KAJ HOČEMO UZRETI, KAKO ŽIVETI?

Manca Košir

“Vprašanje ni v tem, kakšen je smisel tega življenja, ampak, kaj naredimo iz njega”.

Brina Svít



Brina Svít, ta šarmantna francoska in slovenska pisateljica, je nedvomno zvezda naše literarne scene. Njene knjige so med najbolj brani, dobro prodajani in željno pričakovani. In je prišla na knjižne police nova, sveža, lepo oblikovana (bravo, Sašo Urukalo!), slastna, po znoju in objemih dišeča knjiga “Coco Dias ali Zlata vrata” (Cankarjeva založba, skupina Mladinska knjiga, 2008). Knjiga o tangu, ki je resničen roman. Res je nastal tako, kot se začne: »Če napišeš o meni knjigo, te bom naučil plesati«, je spregovoril znenada, po njunem drugem tangu Coco Dias.

Virtuozi plesalec Coco Dias ni dobil biografije, kot si je želel in predstavljal, zato pa je dobil zgodbo svojega življenja. Hvalnico tangu. Plesu, ki je navdih in zaupanje - zaupanje v soplesalca in vase. Ali predvsem vase. O tem čarobnem plesu, o katerem odločajo moški, a zanj in zanje padajo ženske. Kajti tango je objem, ki govori med vsemi plesi najbolj strastno: »Objemi me nežno. Pripoveduj mi, kdo si ti, reci telesu, naj mi vse pove... In prisluhni, dobro prisluhni, kdo sem jaz, ki te vodim, ob katerega nogo naslanjaš svojo in tvoje srce udarja ob mojem...«. Naslov Zlata vrata zato ni samo naslov romana in ime postaje metroja, na kateri sta se dobivala Brina oziroma njena pripovedovalka Valérie Nolo in Coco Dias, temveč je tudi metafora za vstop. Pri tangu je namreč bistvena empatija, vstop v drugega, in dobra plesalka je samo tista, ki ve, da so ta vrata, vrata v predajajoč objem z moškim, zlata vrata.

Ah, ko sem brala Brinin roman, sem si želela, da bi plesala tango ... Da bi pred milongo (prostor in čas za plesanje tanga) občutila vznemirjenje, drget v spodnjem delu trebuha. Da bi izbirala plesalca v čudežno igro pogledov... In potem plesala, vsa predana, ko bi se zavedala: Ljubezen ne prebiva v duši, kot sem mislila do zdaj, ampak tukaj, v gibanju mojega telesa, ki sledi njegovemu, ga gleda, ga posluša, mu odgovarja, se ga boji, se opira na njegovega, se veseli, se radosti, ne ve, kaj bi od sreče...

»Zakaj sem potrebovala toliko časa, da sem to razumela«, se sprašuje junakinja Brininega romana, medtem ko se naslanja na ljubo moško telo in z zaprtimi očmi sledi glasbi, njemu, njegovim mačjim gibom, njegovemu dihu in stiku kož, nabreklih od vznemirjenja. Ga spoznava, moškega, in svoj odnos do njih, s katerimi je ali preveč počasna ali prehitra. »Nekatere stvari se moram naučiti. Ker se nočem več motiti«, premišljuje, ko molče sledi njegovemu koraku, koraku tega moškega, zaradi katerega je vztrepetala. Fabian. On, ki ve, kako je treba: »Najprej se morava privaditi drug na drugega, razumeti, kaj lahko narediva skupaj...«. Kot pravi Coco Dias: »Najprej se je treba udomaćiti. Telo ne laže, med plesom se lahko dotakneš skrivnosti drugega. In kadar je vse v redu s telesom drugega, nam ni treba govoriti«.

Novi roman Brine Svít, ki se ga prebere na dih, ni le zgodba o tangu, o njegovi zgodovini in o življenju plesalca Coca Diasa, ampak je knjiga o potovanju. Ko Valérie potuje od milonge do milonge, iz Pariza v Buenos Aires, je to potovanje k sami sebi. Odgovarjanje na vprašanje o tem, kako živi. Ali lahko še kaj iztisne iz svojega telesa, iz objemov, iz življenja? Kaj hoče uzreti in kako živeti? Ve, da bo morala nekaj spremeniti v življenju. Misli, da bo morala spremeniti deželo, a mora spremeniti samo sebe. Si dati pogum za uresničitev svojih sanj. Za resničen objem moškega, ki je drugi, in je TI, žensko ogledalo, vodnik v njeno lastno drobno.

»Tango je ples, ki se zreli s časom«, pravi pripovedovalka o tangu. Tudi ona zreli s časom. Kot mi vsi, vsak popotnik na svoji poti. Brina Svít je izbrala tango za sledenje sebi. In času. Kajti »stvari se zgodijo takrat, ko se morajo zgoditi«.

Monografija Klelije Potokar

VREMSKA DOLINA MED KRASOM IN BRKINI

Uredništvo

Klelija Potokar, doma iz Kačič pri Divači, je sredi avgusta 2008 v samozaložbi skupaj z Založbo Borovci predstavila "... ljudem Vremske doline, Krasa, Brkinov in vsem tistim, ki nam je Primorska vedno blizu ..." 616 strani obsegajočo monografijo z naslovom "Vremška dolina med Krasom in Brkini". Izpolnila je svojo napoved iz prve svoje knjige "Kačiče na Krasu" (2005), da bo še pisala o ljudeh in krajih na Krasu in v Brkinih... Takrat je akademik dr. Andrej Capuder v spremni besedi tej knjigi na pot v prvih stavkih napisal, da so "Kačiče - tiha, umaknjena vasica na Krasu, ... v osebi avtorice gospe Klelije Potokar - dobile svojega Homerja" in svoje misli sklenil "Iz svoje manj temne ogrlice naše zahodne meje je z njenim pisanjem zažarel še en biser; upajmo, da mu bo sledil še drugi. S tem se bo mit o nekakšnem

barbarstvu, ki ga Italijani tako radi umeščajo tostran Soče, dokončno sesul..." In Klelijina monografija o Vremški dolini je zagotovo še en tak biser, ki to potrjuje.

V četrtek, 14. avgusta 2008 se je zbralo na športnem igrišču v Famljah v prireditvenem šotoru več kot dvesto ljudi, ki so tri ure pozorno poslušali pripoved Klelije Potokar o svoji novi knjigi. Predstavitveni večer so popestrili: operni pevec Denis Premrl, Matej Gabrič, avtoričin vnuk za klavirjem, ter Mešani pevski zbor Divača. Avtoričino pripoved o Vremški dolini je spremljal tudi izjemno posrečen prikaz oblačil in oprave ter njihove nošnje v različnih obdobjih zgodovine Vremske doline za različne poklice in različne človekove dejavnosti.

V zajetni knjigi (velikosti 20x30 cm, vezani v trdne platnice) je avtorica predstavila 16 poglavij o Vremški dolini in se pri pisanju oprla na 153 različnih avtorskih virov, 27 arhivskih virov in 10 ustnih virov. Z velikim občutkom in s pravo mero odgovornosti do uporabljenih virov bralcu omogoča v vseh poglavjih razbrati, kaj so njene izvirne misli in ugotovitve in kaj je v monografiji objavljeno iz uporabljenih virov. V 124 vsebinsko zaokroženih besedilih, opremljenih s povednimi naslovi in z vmesnimi naslovi v 16 poglavjih ter šestih dodatnih informacijah, je avtorica ponudila v branje in razmislek zaokrožen in celovit pregled o Vremški dolini med Krasom in Brkini od antike do današnjih dni.

Ljubezen in pripadnost svojemu narodu

Poznavalec avtoričinega dela Emil Milko Škrl iz Vremskega Britofa je za monografijo med drugim napisal:

"... Obe knjigi Klelije Potokar pričata, kako globoka je njena navezanost na primorskega človeka. Skozi pripoved zgodovinskih dejstev pronicajo njeni spomini iz otroštva, mladosti in težkega povojnega obdobja, ko je bila njena pot šolanja in vključevanja v življenje zaznamovana z odrekanjem ter z naporom..."

Stiske slovenskega človeka so jo živo prizadele in v njej je dozorela odločitev, da po končanem učiteljskem ob učiteljskem poklicu študira sociologijo in psihologijo, saj bi s svojim strokovnim znanjem lahko še bolj pomagala soljudem...

Iz knjige diha neukrotljiva volja avtorice, da Primorci spoznajo in se zavedo svojih korenin prav skozi pripoved o Vremški dolini, ki ima zaradi svoje lege prednost, da je bila v preteklosti povezovalni člen med Brkini in Krasom...

Ni mogoče prezreti, da Klelija Potokar z opisovanjem zgodovine izraža ljubezen in pripadnost svojemu narodu, ki je prav zaradi svoje ključavnosti vzdržal in obstal. Slike o preteklosti, zapisane v pričujoči knjigi, bodo slehernemu bralcu oplemenitile zgodovino teh krajev na Primorskem..."

Šestnajst izjemno zanimivih, poučnih in uporabnih poglavij

Klelija Potokar bralcu v prvem poglavju najprej predstavi naravne značilnosti Krasa in Vremske doline. Poudarja, da je Kras dal svetovnemu krasu svoje ime in obličje. Ponuja topografski in geološki opis Vremske doline, kaže, kakšna je geološka sestava avtocestnega odseka Divača-Kozina. In opisuje tudi okamenine dinosavrov, ki so jih našli med gradnjo tega avtocestnega odseka.

V poglavju 2 predstavlja Reko - Veliko vodo, ki izvirna pod Snežnikom, najvišjem kraškem masivu (1796 m) in teče v zgornjem delu do Prema pod južnim robom Snežniškega masiva, ponika v Škocjanskih jamah, vre na dan še enkrat kot Timava pri Sosljanu in se izliva v istoimenski zaliv na skrajnem severu Jadrana. Avtorica posega daleč v preteklost, v antiko, ko piše o reki z dvema imenoma - Reka in Timava. Nostalgичno opisuje Reko in njeno dolino mrtvih mlinov ter žag. Piše o Škocjanskih jamah, o edinem slovenskem nara-

Klelija Potokar

Vremška dolina med Krasom in Brkini



*Bosa pojdiva, dekle, obsorej, bosa pojdiva prek zemlje trpeče,
sredi rassanjenih češnjevih vej sežem ti nežno v dlani koprneče.*

vnem in kulturnem spomeniku, vpisanem v Unescovo svetovno dediščino. Pa tudi o kulturni Mušji jami na Prevali, kamor so se najmanj tristo let prihajali poklanjat bogovom podzemnega Hada narodi s Cipra, iz Grčije, Rimljani, narodi z ozemlja današnjih držav Sirije, Libanona, Izraela, celo z obal Baltika, pa tudi naši staroslovanski predniki okoli leta 600 in jim darovali zlomljene dele svojega orožja in bojne opreme ter druge predmete za spravo, preden odidejo v onostranstvo. In da so tod čez najbrž tovorili svojo ladjo Argo Jazon in Argonavti, ko naj bi pripluli s Črnega morja po Donavi in Savi

Klelija Potokar, avtorica monografije



v naše kraje ter se čez Notranjsko in Kras prebili do rečice Močilnika in po Vipavi in Soči prišli do Jadranskega morja, da bi se potem vrnili v svoj rodni Jolkus v Tesaliji.

V poglavju 3 beremo o podnebnju in vodi v Vremški dolini in Brkinih, o burji, slani in žledu, kakor je to opisal slovenski polihistor Janez Vajkard Valvasor, in zanimiv opis, kako so pred 150. leti zgradili železniško progo od Ljubljane do Trsta čez takrat neprijazni ogoleli Kras.

V poglavju 4 je predstavljen prostor Vremške doline od prazgodovine do antike in zgodovinski pregled njegove poselitve. Spoznamo tudi gradišča na Krasu in v Vremški dolini ter njeni okolici, stare rimske cestne povezave in poznorimski limes na Slovenskem.

Vremško dolino v srednjem veku in v času fevdalizma predstavlja avtorica v poglavju 5. Poudarja, da je prva pisna omemba župnije Vrem, Gornjih in Dolnjih Vrem ter Famelj v virih leta 1347, povzema zapise o Vremški dolini iz obdobja od leta 1400 do leta 1564 v urbarjih gospodstva Švarcenek in gospodstva Postojne, opisuje predstavitev Vremške doline na starem jožefinskem vojaškem zemljevidu iz druge polovice 18. stoletja (1763-1787) in na dveh avstrijskih zemljevidih iz 19. stoletja (1834, 1897).

Poglavje 6 namenja zgodovinskemu pregledu prometa po Vremški dolini in to od tovarništva, prevoznništva in furmanstva do poštnega in železniškega prometa.

V poglavju 7 beremo o gospodarstvu na Krasu, v Brkinih in v Vremški dolini s poudarkom na agrarnem gospodarstvu ter o nekmetijskih gospodarskih panogah v okolici Vremške doline. In spoznamo še druge dopolnilne dejavnosti prebivalstva, na katere se je že pozabilo (kosci, žanjice, mlatiči; ledeničarstvo, oglarstvo, itn.).

Poglavje 8 je namenjeno premogovništvu na Krasu, v Istri in Vremški dolini. Nadrobno predstavlja premogovništvo v Vremški dolini od leta 1709 do leta 1964 in spomine nekdanjih rudarjev v tem rudniku. Piše o mineralnih surovinah na Krasu, v Vremški dolini in v Brkinih ter o rudniku lignita v Ilirski Bistrici.

Poglavje 9 je namenjeno prebivalstvu Vremške doline, statističnim podatkom o gibanju prebivalcev od leta 1969, izseljevanju prebivalstva, ki je bilo največje v razdobju od 1890 do 1948, ter o velikemu povojnemu izseljevanju in o pobegih čez mejo v tujino v letih od 1948 do 1953. Prebivalstvo Brkinov in Vremške doline se je po vseh teh obdobjih dobesedno prepolovilo. Zelo zanimivi so tudi popisi družin po vseh vaseh Vremške doline v času od leta 1880 do leta 1901 in zapisani so tisti priimki, ki so se ohranili v dolini že od leta 1564 do danes.

V poglavju 10 je avtorica opisala zgodovino župnije Vreme, prikazala umetnostno preteklost doline Reke, freske v Vremškem Britofu in v Famljah s poudarkom na freski sv. Janeza Evangelista v župnijski cerkvi Marijinega vnebovzvetja v Vremškem Britofu, delo salzburškega slikarja iz sredine 15. stoletja (okoli 1440-1475), po kateri je Narodna galerija v Ljubljani dala narediti leta 1964 za svojo zbirko kopijo najpomembnejših slovenskih fresk, in na freski sv. Petra v cerkvi sv. Tomaža v Famljah, po kateri je Narodna galerija v Ljubljani dala narediti leta 1972 za svojo zbirko najpomembnejših slovenskih fresk tudi njeno kopijo. Freska izvira od se-

verno-italijanskega usmerjenega slikarja iz sredine 15. stoletja (okoli 1455-1460). Opisane so tudi tri prekrasne oltarne oljne slike slikarja Antonija Parollija, ki je sodil v krog beneškega slikarstva. Predstavljene so tudi freske iz cerkvice sv. Helene v Gradišču pri Divači, ki so delo slikarske delavnice poznanega mojstra Ivana iz Kastva (okoli leta 1490). Zanimivi so še pregled kamnoseških del domačih mojstrov v cerkvah Vremske doline in lepote marmornatih oltarjev s konca 17. stoletja, delo goriške delavnice Paccasijev in beneškega kiparja Pasguala Lazzarinija.

Osnovni šoli v Vremski dolini od njenih začetkov do današnjih dni je namenjeno obširno poglavje 11. Opisano je osnovno šolstvo na zahodnem robu slovenskega ozemlja. Predstavljenih je prvih sto let šole v Vremski dolini (1846-1943), potek šolskega pouka od leta 1913-1934, pouk pod italijanskimi učitelji v času od leta 1922 do leta 1943. Predstavljeni so slovenski učitelji na Krasu, v Vremski dolini in v Brkinih od leta leta 1914 do leta 1941, ki so službovali v teh krajih, in njihove življenjske usode. Beremo o partizanskem šolstvu v Vremski dolini, v Brkinih oziroma na Sežanskem v letih od 1943 do 1945, in opisi o delovanju nekaterih partizanskih šol na tem območju. Poglavje bogati tudi seznam partizanskih šol in učiteljev na območjih okrožij Brkini, Kras in Pivka ter na Tržaškem. Končuje pa se s prikazom osnovne šole Vremski Britof po drugi svetovni vojni. In s sporočilom, da je predsednik R Slovenije dr. Janez Drnovšek leta 2005 odlikoval z Zlatim častnim znakom svobode R Slovenije Skupnost partizanskih učiteljev Primorske za zasluge pri ohranjanju zgodovinskih vrednot partizanskega učiteljstva na Primorskem in za njihov prispevek k suverenosti Republike Slovenije.

Poglavje 12 je namenjeno zgodovinskemu pregledu prostora med Krasom in Brkini od 8. do 20. stoletja, prvi svetovni vojni, seznamu vojakov in padlih iz Vremske doline v prvi svetovni vojni, pomembnosti kraškega ozemlja in ozemlja Vremske doline kot zalednega območja soške fronte, saj je vsa oskrba avstro-ogrske vojske potekala po železnici prek Gornjih Ležeč, Divače, Sežane...

V poglavju 13 avtorica opisuje Primorsko pod Italijo v primežu fašističnega terorja od priključitve Primorske Italiji do popolnega razmaha fašizma. Poudarja domoljubje prebivalstva in njegov oborožen nastop proti italijanski fašistični okupaciji in proti njegovemu genocidu ali rododomu slovenskega naroda v Julijski Krajini. Opisuje uporno delovanje Borbe in TIGR-a po letu 1927, komunistično gibanje v Vremski dolini, delovanje Protifašistične ljudske fronte v letih od 1936 do 1940, prvi tržaški proces leta 1930 in žrtve tega procesa, ki so bile ustreljene leta 1930 na Bazovici, italijanske aretacije in drugi tržaški proces decembra 1941. Na drugem tržaškem procesu je bilo na smrt obsojenih pet slovenskih rodoljubov - med njimi tudi Pinko Tomažič, študent iz Trsta - ki so bili ustreljeni 15. decembra 1941 v kraju Opčine pri Trstu, šest slovenskih rodoljubov iz Divače, Rodika, Vremskega Britofa, Gorič in Škofelj pa je bilo obsojenih na 30 let zapore.

V poglavju 14 o boju za svobodo primorskega naroda beremo o napadu Nemčije in Italije na Jugoslavijo in o okupaciji Slovenije, o Pivški in Brkinski partizanski četi ter o bitki



Klelija s hišnim ljubljencem Tačkom

na Nanosu. Beremo tudi o italijanskih aretacijah v Vremski dolini, o partizanih Albinu Mergonu - Očku in o Pepci Čehovin - Tatjani, ki je padla v boju z Italijani 13. marca 1943, o kapitulaciji Italije leta 1943, o nastanku Brkinske ali Snežniške brigade in o ofenzivi na Klivniku, o prvi partizanski tiskarni na Primorskem in še marsikaj. Na primer: o volitvah v narodnoosvobodilne odbore, o partizanski bolnišnici Zalesje, ki je delovala od leta 1943 do leta 1945 in ni bila nikoli izdana, čeprav so sosednje vasi vedele zanjo in ji tudi vsestransko pomagale, o padlih borbih v NOB ter o žrtvah fašističnega nasilja iz krajevne skupnosti Vreme, o 3. prekomorski udarni brigadi ter o padlih in preživelih borkah in borbih 3. prekomorske brigade iz Vremske doline in njene okolice in sploh o borbih s tega prostora, ki so se bojevali v prekomorskih brigadah in drugih brigadah. Opisuje tudi jetnice taborišča Auschwitz-Birkenau iz Vremske doline in iz njene okolice. Končuje pa se to poglavje z opisom konca druge svetovne vojne na Primorskem.

Poglavje 15 je avtorica monografije namenila Primorski v obdobju od leta 1945 do leta 1955 s poudarkom na specifičnosti življenja v okraju Sežana v tem času, ki je bilo zelo težko. Opisuje tudi življenje Vremske doline, Brkinov in Krasa od leta 1955 do osamosvojitve Slovenije.

V poglavju 16 pa Klelija Potokar predstavlja naselja krajevne skupnosti Vreme in na koncu še Divačo kot sedež občine. Navaja tudi, da se je v Vremskem Britofu rodil prvi slovenski ladjar Franc Jelovšek starejši (1798-1897), ki je bil v obdobju od 1850 do 1913 prvi slovenski ladjar tistega časa. Z družabnikom Matejem Gasserjem, doma iz Škofje Loke, sta 29. januarja 1842 splavila prvo slovensko ladjo Laibach-Ljubljana, ki je plula v tistih časih. Ladja Ljubljana je imela na krmi grb mesta Ljubljana. Za to je mesto Ljubljana Francu Jelovšku starejšemu 29. januarja 1843 podelilo diplomu čast-

nega meščana. Poglavje končujejo spomini avtoričinih sobesednikov. Obsežnejši pogovor pa je namenila enemu izmed najmlajših partizanov Vremske doline Emilu Milku Škrlu iz Vremskega Britofa, ki je avtorici tudi veliko pomagal pri pridobivanju virov iz obdobja med obema vojnoma ter pri njihovi ureditvi za objavo v monografiji.

Proti koncu knjige avtorica preseneti bralce z ugotovitvijo, da najstarejša omemba Vrem ni tista iz leta 1347, temveč da sega prva pisna omemba tega naselja za 39 let nazaj v leto 1308. In ugotovi, da je bila takrat tudi prvič pisno omenjena Divača; tako, da obe naselji letos praznujeta 700 let od njune prve pisne omembe v kodeksu z naslovom »Dohodki in donosi kanoniških beneficijev častitega tržaškega kapitlja iz leta 1310«. Zato glavni urednik monografije pove, da je bila ta ugotovitev lepo darilo avtorici na koncu dela za ves njen trud, vložen v nastanek obsežne knjige, čeprav je - ko pišeš knjigo - težko reči: Zdaj smo pa končali!

Zanimive priloge

V prilogah so še zapis o naselbinski in stavbni dediščini naselij Vremske doline. Predstavljene so stare razglednice o njej. Fotografirani so dvoriščni portali in portoni, okna, kamniti vodnjaki in korita, kamniti kažipot, kmečke

hiše. Opisana sta dvorca Tukeljče in Strane v Vremski dolini s hkratnim poskusoma njune rekonstrukcije. Dodana sta zapisa o Ljudskih praznovanjih 8. septembra 2007 v Novi Gorici in 15. septembra 2007 na Tatrah v Brkinih v spomin na 60. obletnico priključitve Primorske matični domovini. Končuje pa se z avtoričino sklepno besedo in s predstavitvijo Klelije Potokar, ki jo je napisal Emil Milko Škrl.

Seveda ima monografija tudi obvezen abecedni pregled uporabljenih ter citiranih virov in literature.

Knjigo - monografijo "Vremska dolina med Krasom in Brkini" je mogoče kupiti ali naročiti s pošto dostavo za 70 € v Kosovelovi knjižnici v Divači, telefon: 05/763-28-70; v Kosovelovi knjižnici v Sežani, telefon 05/731-00-30; pri Ivanu Grandiču po telefonu na št. 041/826-922; pri avtorici Kleliji Potokar v Kačičah št. 17/a, telefon: 051/422-484, in v Ljubljani na Ciril-Metodovem trgu št. 10, nasproti stolne cerkve, v butični trgovini KRAŠEVKA.

V ČASU, KO SO ČUSTVA OBUBOŽANA

Pismo Jožice Planinc

Kako privlačno in domoljubno je avtorica knjige "Vremska dolina med Krasom in Brkini" Klelija Potokar predstavila v Famljah to svoje monografsko delo, izpoveduje tudi pismo, ki ji ga je napisala učiteljica slovenščine na osnovni šoli dr. Bogomirja Magajne v Divači Jožica Planinc po predstavitvi 14. avgusta 2008. S tem pismom je izpovedala svoje doživljanje avtoričine pripovedi in željo, monografijo prebrati...

Draga Klelija!

Vsaka moja beseda je preplitva, da bi z njo popolno opisala prireditev ob predstavitvi knjige "Vremska dolina med Krasom in Brkini" 14. avgusta v Famljah.

Po svoji prvi knjigi "Kačiče na Krasu", ki je bila predstavljena intimno, kot da z njo odstirate ljubo kamrico v svoji duši, ste ob izdaji druge knjige prerasli samo sebe in sad svojega dela predstavili veličastno - tokrat naravnano v večplastno splošnost in občestveno višino s posledično interakcijo.

V fameljski šotorski dvorani smo obiskovalci skupaj z Vami slišali biti pravce Vremske doline. Sugestivna in prepričevalna moč Vaših besed je segala od duše do duše, ko ste odstirali duhâ preteklosti Vremske doline; zaklad, zapisan v knjigi, ki bo duhovna hrana sedanosti in prihodnosti.

Dogajanja preteklosti ste obnovili, osvežili in približali, da nam bo preteklost vir moči in poguma v sedanosti.

Srčika kulturnega večera z Vami pa je bilo prepletanje emocionalnega in racionalnega pri odkrivanju zgodovinskega spomina in s tem ohranjanje in izročanje avtohtone vremske kulture. Posebno globino in lepoto so odsevali tisti koščki večera, ko ste svoja znanstvena spoznanja o bivanjski resničnosti spontano obogatili z neposrednostjo pristne človeške topline, razkrivali hrepenenje po razvitju dobrote ter neugasljivo hrepenenje po sreči, ki se kot rdeča nit vleče iz roda v rod, iz preteklosti v sedanost in prihodnost.

Kot poji reka Reka polja, tako so Vaše emocionalne besede - v času, ko je čustvenega odnosa vse manj, ko so čustva obubožana, ko hirajo in se sušijo - ta večer nahnarile srca in duhâ obiskovalcev. Ob presunljivi interpretaciji pesmi "Počiva jezero v tihoti" (MePZ Divača, solistka Eneja Baloh), ko je dvorana dobesedno onemela, pa bi temu trenutku - večeru lahko rekli: Ostani pri meni, ker si tako lep!

Spoštovana Klelija, čestitam!

Predstavitve knjige mi je bila v užitek in veselje; kaplja, ob kateri nas je obiskovalce zažejalo po branju celotne knjige.

Prisrčen pozdrav!

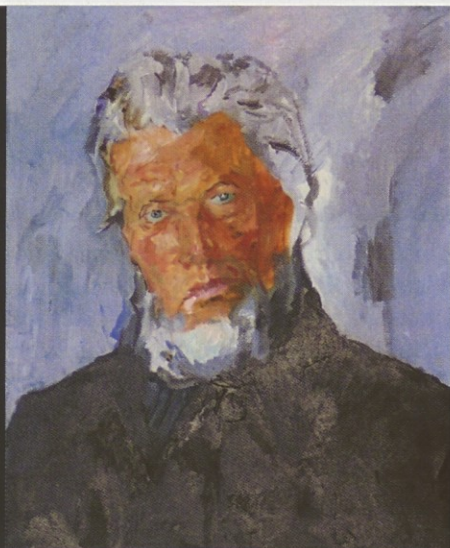
Jožica Planinc

Taras Kermauner (13.4.1930 - 11.6.2008)

POTOVANJE MED SABO IN SABO

Manca Košir

»Če si človek ne vrne - šele ne pridobi - smisla, potem je vse zaman«.



»Sreda, enajsti junij. Dan, ki zame še pred kratkim ni prenašal nobenega pomena, prazen, eden mnogih razvlečenega človeškega življenja. Včeraj in za naprej se je čas v tem dnevu bliskovito napolnil, nenadejano osmisli: pomnik črne smrti. Je poleg rojstva res smrt najtrdnejša vsebina časa?«, se je spraševal Taras Kermauner v prvem odstavku zadnjega poglavja OČET(JE), posvečenega svojemu očetu, predvojnemu komunistu, revolucionarnemu intelektualcu Dušanu Kermaunerju v zadnji, pri Študentski založbi spomladi izdani knjigi Navskrižna srečevanja.

»V sredo, včeraj,« nadaljuje Taras v enostavnem drugem odstavku, »je umrl moj oče«.

V sredo, enajstega junija, je umrl tudi sam. Ko se je prešerno potopil v morje v Kanegri, kamor je z ženo Alenko hodil hladit zgodnje poletje že vrsto let. In tako odgovoril na lastno vprašanje; da »je poleg rojstva res smrt najtrdnejša vsebina časa«... Pogreba ni bilo. Ker je Taras Kermauner svoje truplo daroval Anatomskemu inštitutu v znanstvene namene.

Merili bomo ta Tarasov čas in ne izmerili v eni generaciji. Ker ga je s svojo čredo jazov in zagrizenim vitalizmom tako polno, bogato naselil, da bo potrebnih mnogo, zelo veliko potovanj vanj. V ta čas, na gosto popisan v več kot stotih knjigah na deset in deset tisočih straneh. Vse so namenjene raziskovanju drugih - del, predvsem slovenski dramatik, in ljudi - a prav vsaka je pričevalka najprej o njenem piscu samem. O njegovem osebnem razvoju. Kajti, kot je zapisal: »Potujem med sabo in sabo. Moram se premikati, da bi spojil, kar me opredeljuje in razdvaja«. Ali, kot je odgovoril Mitji Čandru na koncu njunega intervjuja v *Navzkrižnih srečevanjih*: »Upam, da bom ostal še dolgo, kar sem: skozi zmedo išoč se sistematičen gorečnejš«.

Ja, ostal bo še dolgo, kar je bil, je, in bo, ta strastni gorečnejš za resničnost resnice o sebi, drugih osebah, družini, narodu in svetu na Zemlji ter Nebu. Kermaunerjeva dediščina je brezgrajna, a kljub neizmerljivim razsežnostim fokusirana. Ključ za njeno branje je opisal na koncu svoje zadnje kolumne v *Sobotni prilogi Dela*, objavljeni 28. junija 2008, sam: »Naj formuliram svoje geslo do kraja jasno; če si človek ne vrne - šele ne pridobi - smisla, potem je vse zaman in je res vseeno,

ali se pokonča v vojni ali zaradi debelosti, alkoholizma, strasti nakupovanja ali iger na srečo. Danes je človek na tem, da se zaigra: da kot avtist sam sebe pojé. Naslednja stopnja človekovega 'napredka' je avtokanibalizem kot najbolj užitka polna in duhovita avtodestrukcija«.

Življenje Tarasa Kermaunerja se vedno znova izkaže kot globoko smiselno in utemeljeno. Dokončno ga je utemeljila smrt - na isti dan, v sredo, 11. julija - njegovo in njegovega očeta Dušana. Tudi zgodba o tem, kako se je Taras z ženo Alenko Goljevšček preselil na Kras, v vas Avber, se je šele pozneje izkazala kot že v koreninah usode zapisana, z božjo roko vodena. »Čutim zemljo, a nisem član vaše skupnosti. Avber ni moj vikend. Preselil sem se za stalno. Tu živim. Uravnovešeno, čeprav v svojem svetu. Njegovo neodvisnost branim z zobmi«, je zapisal za ta sveti kraj, v katerega sta z ženo priromala po odmaknjenost, mir in tišino.

Takole je bilo. Neke novembrske nedelje konec sedemdesetih let prejšnjega stoletja se je Alenka Goljevšček peljala iz meglene, tuborne Ljubljane in ko je prišla v Vipavsko dolino, je pred njo zažarela svetloba in jasnina. Bil je to pogled na raj. Zaželela si je bivati tu, sredi raja, in ne v



megleni, hrupni Ljubljani. Tudi Taras je imel enako željo. In sta začela iskati bivališče najprej po Vipavski dolini. Nič nista našla. Pa sta pripovedovala o svojih sanjah znanцу, za katerega se je izkazalo, da je sin njihove zdajšnje avberske sosedke: »A na Kras pa ne bi šla?«, ju je vprašal. Zakaj pa ne?, sta rekla. Z družino so kmalu sedli v avto in se odpravili proti Avberju. Tabel takrat še ni bilo, ljudje tudi niso znali povedati, kod naj se vozijo ... Nekako so se prebili do zapuščene, razpadajoče domačije, o kateri je govoril znanec. Splezali so čez zid in vsi so se nemudoma zaljubili v hišo, po kateri je gomazelo škorpionov. Bila je to stara Orlova domačija, na portonu katere piše letnica nastanka: 1830.

Taras Kermauner in Alenka Goljevšček sta se v hišo vselila aprila leta 1979, kar je vpisala na panjsko končnico, ki krasi hišo od prvega dne, njuna hči Aksinja. Od nakupa domačije do vselitve je vse teklo nenavadno hitro, kar v teh krajih ni običajno. Domačini niso delali nobenih težav, hišo so obnovili s pomočjo delovnih akcij družine in prijateljev. Pozneje so izvedeli, da je Alenka kupila posest od lastnega bratranca v drugem ali tretjem kolenu, polkovnika, ki je živel v Pulju in se ni hotel vrniti domov. Tu mu je namreč eksplodirala bomba in ga oslepela na eno oko. Tako ima Alenka za sosedo svojo žlahto! Izvedeli so tudi, da je bila njena nona rojena na Krasu. Kje? V Avberju! In še bi našli nitk in niti, ki prepletajo avbersko življenje s preteklostjo obeh, potemtakem ne le naturaliziranih, ampak rodovno s Krasom sosedsko povezanih: Tarasov rod Ličanov (Matija Ličan, stari Slovenec) je iz Ilirske Bistrice, Alenkina mama pa se je tudi rodila tam blizu.

Ta prepletenost vsega, kar je in kakor je Taras živel, je zanj logična. Bi lahko bilo za človeka, ki je samega sebe razumel in označeval za *micelij*, kako drugače? Saj zato pa je nenehno pisal! Da bi micelij razvozlaval: »Pišem, da bi se razumel. Ne morem obstati, če se ne razumem«.

Zdaj smo na vrsti mi, da to razvozlanje nadaljujemo!





V SPOMIN

Dr. Ljudmila Plesničar-Gec

(1931-2008)

Marijan Slabe

Bilo je vroče sobotno dopoldne, ko se je na pokopališču v njeni rojstni Sežani dokončno izravnala duhovno in delovno bogata življenjska pot slovenske arheologinje dr. Ljudmile Plesničar, priznane v domovini in zunaj slovenskih mej. Osebe s širokim življenjskim horizontom, ki ni mogla prenehati z delom niti v času upokojitve.

Že v mladosti primer izredno marljivega človeka, neprestano navzočega sredi življenja, se je od diplome dalje neumorno in požrtvovalno bojevala za dosego ciljev, ki si jih je zastavila pri reševanju in prezentaciji arheološke dediščine ter preučevanju le-te, o čemer mi je pripovedovala še v najinih študentskih letih. Bila je do konca svojega življenja pojem arheologinje v pravem, pristnem pomenu te besede.

Njeno navdušenje nad arheološko vedo in s tem povezanim vsakodnevnim dogajanjem se od študija na Filozofski fakulteti v Ljubljani pri profesorjih dr. Josipu Klemencu in dr. Josipu Korošču vse do njenih poslednjih prizadevanj, ki so se dotikala ohranitve arheoloških ostalin na mestu gradnje nove Univerzitetne knjižnice v Ljubljani in objave raziskav na emonskem forumu, ni prav nič zmanjšalo. Odrazilo se je tako v praksi z mnogimi izkopavanji kakor tudi v želji po prikazu izpovednosti arheoloških najdb v podobi razstav, prispevkov na znanstvenih simpozijih in drugih srečanjih ter v pisni besedi, s katero je tudi na poljuden način posredovala svoje strokovno znanje in razmišljanja. Kolegom in prijateljem pa se je zdela posnemanja vredna zlasti v tem, kako se je nadvse aktivno spopadla s časom po upokojitvi - za prenekatero ljudi že zamirajočem dejavnostnem obdobju, ki ga ne zmorejo več osmisliti in ga uskladiti z lastno osebnostjo - medtem ko ga je ona znala izrabiti in spremeniti v pozitivno naravnano tvorno del življenja.

Nenehna delovna vnema in komunikacija v stroki, predanost stvari in obenem globoko razumevanje do sočloveka so bili pravzaprav bistveni izrazi njenega življenja. Prav te izpostavljene lastnosti so iz leta v leto dobivale vse jasnejšo obliko in neštete možnosti za njihovo uresničevanje so jo samo utrjevale v njenem početju. Ljubezen do knjige in zlahtne literature pa je še poglobljala njen odnos do elementarnosti in ustvarjanju. Tako je hote ali nehote širila svoje zmožnosti v pisnem posredovanju rezultatov izkopavanj, ki jih je opravila kot avtonomna raziskovalka antične Emone in z njo povezanega vplivnega prostora.

Razumljivo je, da je v njenem večdesetletnem delu prihajalo tudi do najrazličnejših napetosti tako v sami stroki kakor tudi v zvezi s pridobivanjem sredstev za izvedbo raziskav ali z nerazumevanjem za zaščito spomeniških območij. S posebnim odnosom do sogovornikov, ki ga je odlikovala izjemno prepričljiva govorniška spretnost, je zmoгла velikokrat premagati tudi politična nasprotovanja svojim pogosto nadvse nepopustljivim in naporim prizadevanjem. Na poti k zadanim ciljem se je povzpela na nadpovprečni nivo in se v znamenju tedanjega časa poskušala izraziti na maksimalen možen način.

Bogat nabor izkopavanj na območju Emone se je pričel množiti leta 1961 z njenim prihodom v Mestni muzej v Ljubljani, v katerem je bila dejavna praktično vse do svojega slovesa. Treba bi bilo sešteti vse posege na ljubljanskem ozemlju, ki ga je raziskovala, in od katerih naj omenim le najpomembnejše: obširni areal severnega emonskega grobišča ob današnji Slovenski in Dunajski cesti, Trg revolucije, območje emonskega foruma ob Slovenski in Rimski cesti, prostor danes prezentiranih arheoloških parkov Jakopičevega vrta na Mirju in starokrščanskega centra pri osnovni šoli Majde Vrhovnik ob Gregorčičevi ulici, območje severnih emonskih vrat na Kongresnem trgu, predel, na katerem stoji danes Cankarjev dom, prostor gradbišča za novo Univerzitetno knjižnico med Zoisovo in Rimsko cesto itn.



Kompleks izkopavanj Emone na lokaciji nove Univerzitetne knjižnice Ljubljana (UKL).

Dosežke z raziskovanj na terenu je predstavila v številnih objavah v domačih in tujih strokovnih revijah. Njena bibliografija je kompleksna in zajema samostojna dela, znanstvene razprave, razstavne kataloge in publikacije za širšo javnost, tako da se je z njo povzpela nad običajno stopnjo slovenskega kustosa in muzealca. Po njej je znana doma in v tujini, zlasti v srednji Evropi; ne nazadnje je z udeležbo na strokovnih kongresih utrdila ne le svoje znanstveno ime, ampak je v mednarodne kroge ponesla tudi naziv ustanove, v kateri je bila zaposlena.

Z dopolnitvijo delovanja na omenjenih poljih jo poznamo tudi kot aktivno družbeno-politično delavko, predsednico Ljubljanske kulturne skupnosti in različnih stanovskih združenj. Na omenjenem področju pa je vedno iskala in poskušala na vse mogoče načine priskrbeti vire, ki bi omogočili reševanje naše arheološke dediščine.

Seveda niti Slovensko arheološko društvo, niti Slovensko muzejsko društvo in niti širša družba ob tem niso mogli stati ob strani. Njenemu delu in prizadevanjem so se poklonili s priznanji in odlikovanji. Filozofska fakulteta v Ljubljani jo je imenovala za znanstveno svetnico, Ministrstvo za kulturo pa za muzejsko svetnico in predsednico komisije za podeljevanje najvišjih naslovov v spomeniškovarstveni stroki. Celo sam predsednik države ji je za zasluge pripel častni znak svobode Republike Slovenije.

Naj še enkrat poudarim, da kdor bo pisal o življenjski poti dr. Ljudmile Plesničar-Gec, nikakor ne bo mogel mimo tega, da jo prikaže kot izjemno humano osebo, ki je bila na vsakem koraku pripravljena človeku pomagati, in to ne samo z nasveti, marveč neštetokrat tudi materialno. Številni njeni prijatelji in znanci so ji hvaležni prav za nesebično pozornost, ki jim jo je namenjala. Kar pa pisci biografij na splošno pogosto pozabljajo, je to, da se je ob tako širokem razponu uveljavljanja v stroki razdajala tudi v človekoljubju. Ta odlika, ki je v današnjem času še kako pomembna, vendar redka, še posebej krasi cvet njene biti.

Dr. Marijan Slabe, svetovalec vlade R Slovenije
v Upravi za varstvo kulturne dediščine, Ljubljana

O arheologinji dr. Ljudmili Plesničar-Gec lahko preberete v reviji Kras

Gec-Plesničar, Ljudmila, 2001: Pri prenavljanju kraške domačije priporočam, da se posvetujete s strokovnjaki.- v rubriki KRAŠKI DOMOVI.- revija Kras, št. 45, str. 25-29, Ljubljana

Gec-Plesničar, Ljudmila, 2000: Pri prenovi Štanjela moramo paziti na njegovo zgodovino - razprava za okroglo mizo revije Kras o prenovi in revitalizaciji Štanjela - v rubriki RAZPRAVA - revije Kras, št. 38-39, str. 55, Ljubljana

Guštin, Mitja, 2007: Emonski forum - najnovejša knjiga - monografija o Emoni arheologinje dr. Ljudmile Gec Plesničar - v rubriki KNJIGE - revija Kras, št. 81, str. 38-39, Ljubljana

Slabe, Marijan, 1998: Arheologinja in znanstvenica Ljudmila Gec-Plesničar - v rubriki PORTRET.- revija Kras, št. 25, str. 8-9, Ljubljana

Vodopivec-Rebalj, Ida, 1998: pogovor z dr. Ljudmilo Gec-Plesničar "S kraškega praga v Ljubljano k uspehu, ugledu ...- v rubriki POGOVOR.- I. del: revija Kras, št. 25, str. 10-12, II. del revija Kras, št. 26, april 1998, str. 7-9, Ljubljana, in III. del: revija Kras, št. 27, junij 1998, str. 8-13, Ljubljana

Praznovanje vaškega zavetnika sv. Tilna

SPOMINSKI UTRINKI IZ PRETEKLOSTI SVETÉGA

Bojan Pavletič

V mnogih vaseh na Slovenskem je bilo od nekdaj v navadi, da so na dan vaškega zavetnika prirejali posebno praznovanje. Po običajni cerkveni slovesnosti v čast krajevne patronu so prišle na vrsto razne prireditve, kot jih je pač vaška skupnost zmogla. Tako je bilo tudi v Svetém pri Komnu, kjer so vsako leto praznovali krajevnega patrona sv. Tilna, kateremu je posvečena tudi

vaška cerkev. Glede na dejstvo, da je sv. Tilen zaščitnik pastirjev, lahko sklepamo, da je bilo v tej vasi v preteklosti gojenje drobnice (za vzrejo večjega števila govedi kraška tla niso primerna) morda celo bolj razvito, kot pa kmetovanje ali vinogradništvo. Danes je v Svetém pašništvo skoraj povsem zamrlo. Tako tudi pastirjev ni več in sv. Tilen je v tej vasi kar brezposeln.

Tradicija praznovanja tega svetnika, ki pade vsako leto na dan 1. septembra, je v Svetém že zelo stara. To je bil ne le cerkveni, ampak sploh osrednji vsakoletni družabni, zabavni in kulturni dogodek v vasi. Res je bilo zelo živahno in glasno tudi ob političnih shodih pred volitvami pod starodavno lipo pri cerkvi, vendar je to bilo le občasno in ni bilo v navadi, da so na ta dan prirejali pevske nastope domačega zbora ali pa včasih tudi katerega iz sosednje vasi. Poleg tega so bile od časa do časa na sporedu tudi razne gledališke predstave, večinoma enodejanke, v katerih so nastopali domači igralci. Mnogo je bilo tudi recitacij, zlasti v drugi polovici 19. stoletja in pozneje, ko so dobili taki shodi prvenstveno narodno prebudniški značaj. V času Avstro-Ogrske je bilo prizorišče tega praznovanja bogato okrašeno tudi z zelenjem, s slovenskimi zastavami in z drugimi narodnimi znamenji, kar je bilo pozneje, po italijanski okupaciji, prepovedano.

V Svetém so še posebno nestrpno pričakovala to prošenje mnoga vaška dekleta. V navadi je bilo namreč, da so si mladenke poskrbele vsaj nekaj skromnega zaslužka tako, da so hodila poleti žeti travo na Kukov hrib pri Medji vasi. Gospodarji jih za to delo niso plačevali sproti, ampak so dobile plačilo za svoje delo žanjic prav na dan praznovanja sv. Tilna. Marsikatera si je na račun tega zaslužka že prej na vero kupila v vaški trgovini pri Žvanu ali pa v Komnu čevlje, novo bluzo ali kaj drugega, da je bila na prošenju čim lepša.

Sploh pa je bil za mlade ples tista točka praznovanja, na katero so najtežje čakali in jo pričakovali. Pa ne le domači fantje in dekleta, saj se je na ta dan zbrala v vasi prava množica ljudi tudi iz vseh okoliških krajev, ki so romali k sv. Tilnu. Leseni »pod« za plesišče so običajno postavili na vaškem »placu«, a ne vedno. Tako je leta 1884 dal na svojem »dvoru« prostor za plesišče in ostale prireditve rodoljubni gostilničar Pipan, ki je pri tem gotovo računal tudi na večji zaslužek, kot če bi bila vsa prireditve kje drugje. Sklepamo lahko, da so morali prireditelji vaškemu »oštirju« plačati za prostor določeno najemnino, kajti krepko so povišali vstopnino na plesišče. Za štiri »komade« so morali plesalci odšteti kar tri goldinarje, kar takrat ni bil majhen denar.

Med tistimi, ki se je veselila plesa in se nanj zavzeto pripravljala, je bila v času kmalu po prvi svetovni vojni tudi mladenka iz Spodnje vasi, kot pravijo temu predelu Svetega. Kako dragocen je bil nekoč za Kraševce denar in kaj so tedaj pomenili, na primer, že navadni čevlji, pove naslednja zgodba.

Mladenka si je z izkupičkom od dela v Medji vasi kupila nove »šulne«. Skrbni oče pa je nesel nova obuvala k »šuštarku«, da jih je »okoval« na podplatih z žebli, saj bi se sicer na kamnitih kraških tleh prehitro obrabili. Toda z na podplate priritimi žebli na lesenem plesišču ni bilo mogoče plesati, kar so dekleta dobro vedela. Mladenka je zato na skrivaj vzela sekiro in vse žeblje do zadnjega odsekala s podplatov. Da je šlo nato na plesišču kot namazano, ni treba poudarjati, toda prišlo je do zapleta, katerega ni mlada plesalka oprostila očetu vse življenje. Tata, kot ga je klicala, je slučajno šel mimo plesišča in se mu je zdelo, da se njegova najmlajša hčerka le nekoliko preveč lahkotno vrti na lesenem podu. Kmalu mu je postalo jasno, zakaj se je pri »valcerju« tako gladko sukala v rokah svojega soplesalca: na podplatih ni imela več žebjev. Globoko ogorčen se je sredi plesa prerinil skozi gnečo mladih plesalcev, zgrabil svojo hčerko za lase in jo vpricho vseh potegnili s plesišča ter jo nagnal domov. To pa je bila za vaško deklet sramota, o kateri je šel glas ne le po vsej vasi, ampak tudi po okoliških krajih in so o njej še dolgo govorili. Podplati pa so kajpada dobili nove žeblje.

Če odštejemo občasne spore (največkrat zaradi deklet) med fanti, če so morda pregloboko pogledali v kozarec, hujših prekrškov ob teh praznikih v glavnem ni bilo. Vse drugače pa je bilo leta 1912. Tedaj so pod vplivom bližnjega Komna tudi v Svetém duhovi že ločili »klerikalce« in »liberalce«. V vasi so imeli tedaj tudi »pleh muziko«, ki je očitno pihala v svoje instrumente bolj liberalno. Tako se je zgodilo, da so godbeniki v gostilni blizu cerkve med mašnim obredom namenoma tako prizadevno napenjali svoja pljuča, da verniki v božjem hramu sploh niso slišali pridige svojega gospoda. Moral je celo posredovati mož postave, da je župnik lahko dokončal svoj obred do konca.



Ena izmed zgodnjih slik iz Svetéga - Ob praznovanju sv. Tilna so se pri cerkvi tako postavile pred potujočega fotografa tri sestre Žegunjeve: Hana, Poldka in Vitorija. Fotografija je bila posneta še pred prvo svetovno vojno. Za vaška dekleta je bil to svečan trenutek, saj imajo vsa tri v rokah šopke rož.



Toda nasprotna stran je šla v protinapad. Ko se je začel ples, ki je tedaj tudi med kraškimi župniki veljal za grešno dogajanje, s katerim so določeni krogi »zastupljali« mladino. Ker so prireditelji vložili na oblasti prošnjo le za društveni ples, na plesišču pa so se zbrali vsi, ki so plačali vstopnino, torej tudi nečlani društva, je župan celotno prireditev enostavno prekinil in prepovedal, kar je izzvalo veliko razburjenje, pomagalo pa ni nič. Kulturni del prireditve je vaško Slovensko kulturno in izobraževalno društvo kot organizator izpeljalo šele čez teden dni, vendar brez plesa. Na dvorišču Frana Štolfe (hišna št. 77) so priredili nastop tamburic, deklamatorjev in pevskega zbora, domači igralci pa so stopili na oder tudi v dveh enodejankah.

Tudi tukaj pa je prišlo do zapleta, ki je še dolgo odmeval po Komenskem Krasu: politično nasprotni vaščani so poskušali podkupiti glavno igralko, kateri so ponujali pet goldinarjev, če bi tik pred začetkom igre odpovedala svojo vlogo in s tem spravila organizatorje v hude težave. Dekle te ponudbe ni sprejelo, toda tudi ta dogodek je močno ločil duhove v vasi in je imel svoj odmev celo v tedanjem dnevnem tisku v Trstu.

Ker se je na čaščenju sv. Tilna vedno zbiralo mnogo ljudi, so to dobro izkoristili potujoči trgovci in drugi, ki so zavahali priložnost za dober zaslužek. Kramarji, ki so prihajali na taka proščenja predvsem iz Trsta in Gorice, so postavili v bližini cerkve svoje »štante«, kjer so prodajali najrazličnejše stvari pa tudi precej kiča. Prijazno so ponujali svoje blago in se celo trudili z nekaj slovenskimi besedami, če so jih le znali. Ker so domačini nekatere poznali tudi iz Trsta in Gorice, so kmalu ugotovili, da so bili v Svetem do kupcev mnogo bolj prijazni, kot v svojih mestnih prodajalnah.

Ob trgovcih so poskušali izvleči kak goldinar (ali pozneje liro) iz žepov domačinov tudi razni potujoči artisti in čarodeji, okrog katerih se je običajno drenjalo mnogo ljudi. Tu je bil lastnik »živalskega vrta«, katerega so sestavljali na zadnjih nogah plešočih psiček, opica na gospodarjevem ramenu in velika kača v njegovih rokah. Nekoč so jo od nekod primahali celo cigani z medvedom. Za določen denar so zbužali občudovanje

prisotnih tudi razni rokohitreci. In tisti, ki so stavili na njihove trike, so bili gotovo ob vloženi denar. Otroci so se še posebno razveselili vrtljaka ob robu vasi. Včasih so postavili celo dva. Največjo atrakcijo na tem praznovanju pa je predstavljala v letih pred svetovno vojno in kmalu po njej potujoči fotograf s svojim velikanskim lesenim fotoaparatom na trinožnem stojalu, v katerega je skrivnostno vtaknil glavo in slikal svoje stranke, polne treme in neznanega pričakovanja. Fotografije s tega vaškega sejma so še danes pri mnogih Svečanih edini spomin na svoje prednike in njihove prijatelje.

Mnogo dela sta imela po prvi svetovni vojni na ta dan tudi oba gostilničarja v bližini cerkve, pri Žvanu in Lucjanih, saj je dobro šla v promet tako jedača kot tudi pijača. Posebno živahno je bilo pri Lucjanih, kjer je imel krojač, gostilničar in gospodar Žvokelj na dvorišču balinišče, ob katerem se je vedno gnetlo mnogo gledalcev. Ti so glasno kibicirali za možakarje, ki so za liter vina merili svoje balinarsko znanje na igrišču.

Meni, tedaj še majhnemu otroku, je od vsega tega dogajanja ostala najbolj v spominu »pašareta«, nebeško dobra, sladka, gazirana oranžada, s katero mi je vedno postregla gospodinja, nunca Marija Lucjana, nonotova sestra. Morda se je hladna pijača prilegla tudi zato, ker so bili tedaj na Krasu običajno septembrski dnevi tako vroči, kot sredi poletja.

Danes v Svetem sv. Tilna ne praznujejo niti približno tako glasno, živahno in veselo kot nekoč. Skromna maša v cerkvi je še edini ostanek nekdanjih praznovanj, ki so v preteklosti privabila množico romarjev in drugih obiskovalcev, zlati mladine od blizu in daleč. Vas tudi ne premore več nobene gostilne, kjer bi se vsaj občasno, zlasti ob nedeljah, zbirali in družili vaščani, kot je bilo to v preteklosti v navadi in je ustvarjalo občutek žive vaške skupnosti. Nekdanjo družabnost in živahnost tega lepega kraškega naselja so očitno zamenjali avtomobili in televizija. Škoda!

Pomoč strokovnjakom in raziskovalni izziv ljubiteljem Krasa

NOVA GEOLOŠKA KARTA SEVERNEGA DELA TRŽAŠKO-

Bogdan Jurkovšek

Kadarkoli najdem v poštnem nabiralniku revijo Kras, me zapeče vest; zato, ker se geologi v tej reviji - posvečeni eni izmed najbolj kamnitih slovenskih pokrajin - vse preredko pojavljamo. Tokrat se oglašam z zanimivo novico...

Pred nedavnim je Geološki zavod Slovenije izdal geološko karto severnega dela Tržaško-komenske planote v merilu 1:25.000, to je tistega dela ozemlja, ki ga domačini bolj poznajo pod imenom Dolenji Kras.

Nova geološka karta predstavlja logično nadaljevanje leta 1996 tiskane geološke karte južnega dela Tržaško-komenske planote v merilu 1:50.000 in je sestavni del široko zasnovanih regionalnih

Nova karta obsega zajeten kos ozemlja ob slovensko-italijanski meji med Mirnom, Opatjim selom, Klariči in se med Dutovljami in Tomajem navezuje na karto južnega Krasa, ki je bila tiskana leta 1996. Severni oziroma severovzhodni rob karte je geološki in jo predstavlja meja med karbonatnimi pretežno apnenčevimi plastmi Krasa in vipavskim flišem med Mirnom, Branikom, Štanjelom in Štjakom.

Avtor tega sestavka in avtor nove geološke karte severnega dela Tržaško-komenske planote sem že na začetku del povabil k sodelovanju priznane geologe kot analitike in svetovalec, med katerimi so prof. dr. Blanka Cvetko Tešović, dr. Ladislav Placer, dr. Tea Kolar-Jurkovšek in prof. dr. France Šušteršič. K boljši strokovni in znanstveni kvaliteti nove karte so pomembno prispevali ugledni recenzenti akademik prof. dr. Ivan Gušić (Prirodoslovno-matematični fakultet Zagreb), doc. dr. Bojan Ogorelec (Geološki zavod Slovenije), prof. dr. Giorgio Tunis in prof. dr. Giovanni B. Carulli (Università degli Studi di Trieste).

Kaj je geološka karta?

Za začetek je treba zapisati, kaj je geološka karta, in povedati, da geološko kartiranje z geodetskimi meritvami, kar ljudje pogosto zamenjujejo, nima kaj dosti skupnega, razen tega, da geologi na temeljne topografske načrte, ki jih izdelajo geodeti, vrisujemo svoja geološka opažanja in meritve. Za nepoučenega je geološka karta splet zapletenih črt, grafičnih znakov, simbolov in barv, ki marsikdaj delujejo neuskkljeno.

geoloških raziskav Republike Slovenije. Karta vključuje številna nova spoznanja o kamninah Krasa, ki jih na južnem Krasu nismo ugotovili, bodisi ker jih tam ni ali pa jih v času raziskav pred več kot desetletjem še nismo prepoznali in razumeli. Strokovnjaki bodo na karti našli odgovore na številna vprašanja o geoloških dogodkih in evoluciji pretežno morskega okolja nekdanje Jadransko-dinarske karbonatne platforme, na kateri so v srednjem in novem zemeljskem veku nastajale kamnine Krasa. Karta je pomembna tudi za razumevanje geološke zgradbe na italijanski strani meje, saj se nekatere kamnine že na slovenski strani, zaradi razmer v nekdanjem morju ali pa zaradi kasnejših tektonskih dogajanj, močno stanjšajo in izginejo.

Oznake na karti pa niso plod avtorjeve svobodne izbire ali celo njegove domišljije, temveč jih narekujejo stroga pravila, ki so se skozi zgodovino sicer menjala in dopolnjevala, kljub temu pa lahko danes "geološko pismen" človek brez posebnih dodatnih razlag "bere" domala vsako geološko karto.

Za geološko karto je poleg terenskega dela potrebno veliko število laboratorijskih raziskav in posvetovanj s strokovnjaki. Na sliki mikropaleontologinja prof.dr. Blanka Cvetko Tešović (za mikroskopom), paleontologinja dr. Tea Kolar-Jurkovšek in recenzent karte akademik prof.dr. Ivan Gušić.



KOMENSKE PLANOTE

In kaj je zapisano ali bolje rečeno narisano na geološki karti?

Najpreprosteje bi rekli, da je geološka karta topografska oziroma zemljepisna karta z vrisanimi geološkimi podatki. Nekoliko bolj popolna razlaga bi bila, da je geološka karta projekcija preseka geološke strukture s površino Zemlje. To pomeni, da se plasti kamnin iz zemeljske notranjosti izrisujejo na ravnini oziroma ploskvi, na kateri živimo. Seveda bi bil sam grafični postopek izdelave geološke karte razmeroma enostaven, če bi bila površina ravna, plasti neporušene in če bi na kamninah pisalo, kako jim je ime, koliko so stare, v kakšnem okolju so nastajale in morda še kaj. Ker pa so stvari v naravi mnogo bolj zapletene, je najbolj popolna definicija ta, da je geološka karta sinteza geoloških opazovanj na terenu, laboratorijskih in kabinetnih del (paleontoloških, sedimentoloških, mineraloških, petroloških, fotogeoloških itn.), ki dajejo sliko o geološki zgradbi in tektonskih odnosih ozemlja, ki ga karta obravnava. Torej lahko brez pretiravanja zapišemo, da je geološko kartiranje najbolj kompleksno geološko delo, ki zahteva mnogo vrhunskih specialističnih znanj različnih strokovnjakov, obenem pa je oplemenitenjeno s subjektivnostjo,

ki se odraža v avtorjevem odnosu do obravnavane problematike in s tem v končni interpretaciji geološke karte. Zato so geološke karte verjetno najboljše kazalci ravni geološke znanosti neke države in - ne nazadnje - tudi njeno mednarodno ogledalo.

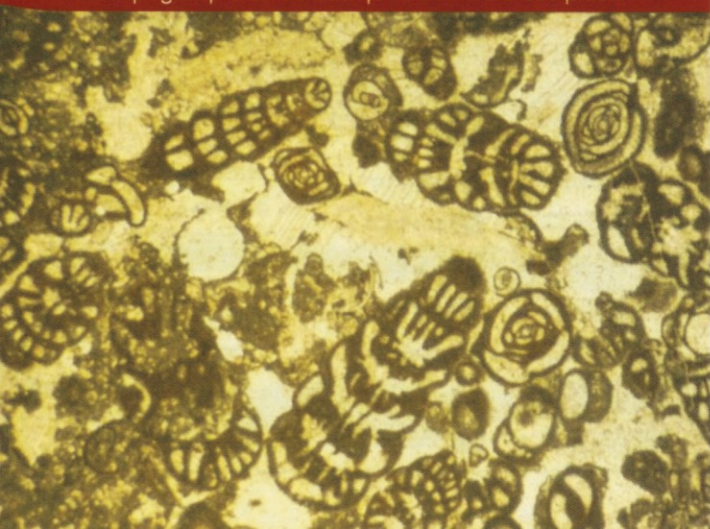
Vrste geoloških kart se razlikujejo po geološki vsebini in merilu. Splošne geološke karte se krajše imenujejo kar geološke karte in so ponavadi brez posebnih dodatkov pri imenu, specialne ali tematske geološke karte pa prikazujejo teren z vidika ene izmed geoloških disciplin, to so: hidrogeološke in inženirsko-geološke karte, različne karte ležišč mineralnih surovin, geotektonske, strukturno-geološke in strukturne, paleogeografske in paleoekološke karte in še številne druge.

Geološka karta severnega dela Tržaško-komenske planote

Geološka karta severnega dela Tržaško-komenske planote je splošna geološka karta, na kateri je v primerjavi s starejšimi kartami upoštevan formacijski princip. To pomeni, da se na terenu izločijo sklopi kamnin ali formacije, ki jih grade kamnine, nastale v približno enakih okoliščinah, in določijo njihove prostorske značilnosti, kot so debelina, lega v prostoru, razprostranjenost, odnosi s sosednjimi kamninami in podobno. Formacija je torej eden izmed temeljnih gradbenih elementov litosfere, razlike med formacijami pa lahko marsikdaj opazijo na terenu že negeologi. Na primer: Pravi Kraševci se ravnaajo bolj po občutku in izkušnjah prejšnjih rodov, zato si ponavadi ne belijo glave z geološko sestavo bližnje ali daljne okolice svojih vrtov, njiv in vinogradov, vendar že primerjava refoška in terana, izmed katerih prvi uspeva na flišu, drugi pa le na Krasu (rodi ju ista trta), kaže, da je treba vzrok za razlike iskati prav v geološki podlagi. Dobro vedo, da teran lahko pridelujejo le na zemlji, ki je bogata s kremenom, ta pa je le tam, kjer so v podlagi (ali v bližini) kamnine, ki kremen vsebujejo v obliki roženčevih pol ali gomoljev.

Marsikdaj nas na spremembo v geološki zgradbi opozorijo prosto v naravi rastoče rastline, kraške jame, izviri in nekoč tudi poselitev Krasa, saj se je nebrzdano širjenje vasi in mest na kraške gmajne, ki so bile našim prednikom za bivanje prav zaradi geoloških danosti manj primerne, se je čez vse razumne meje razmahnilo šele v zadnjih desetletjih.

Pod mikroskopom se v kamninskih preparatih (zbruskih) geologom odpre svet drobnih okamnelih lupinic praživali, ki so nepogrešljive za določanje relativne starosti plasti.

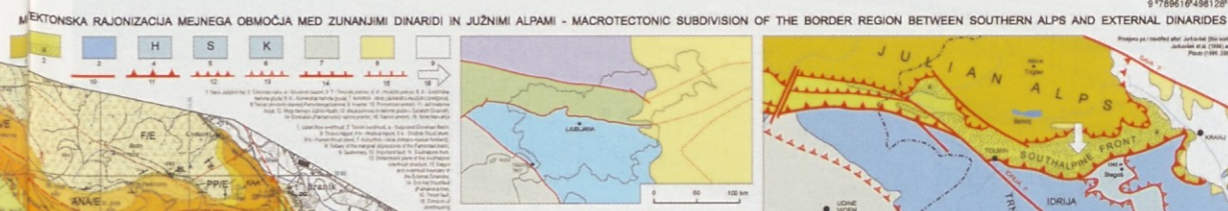
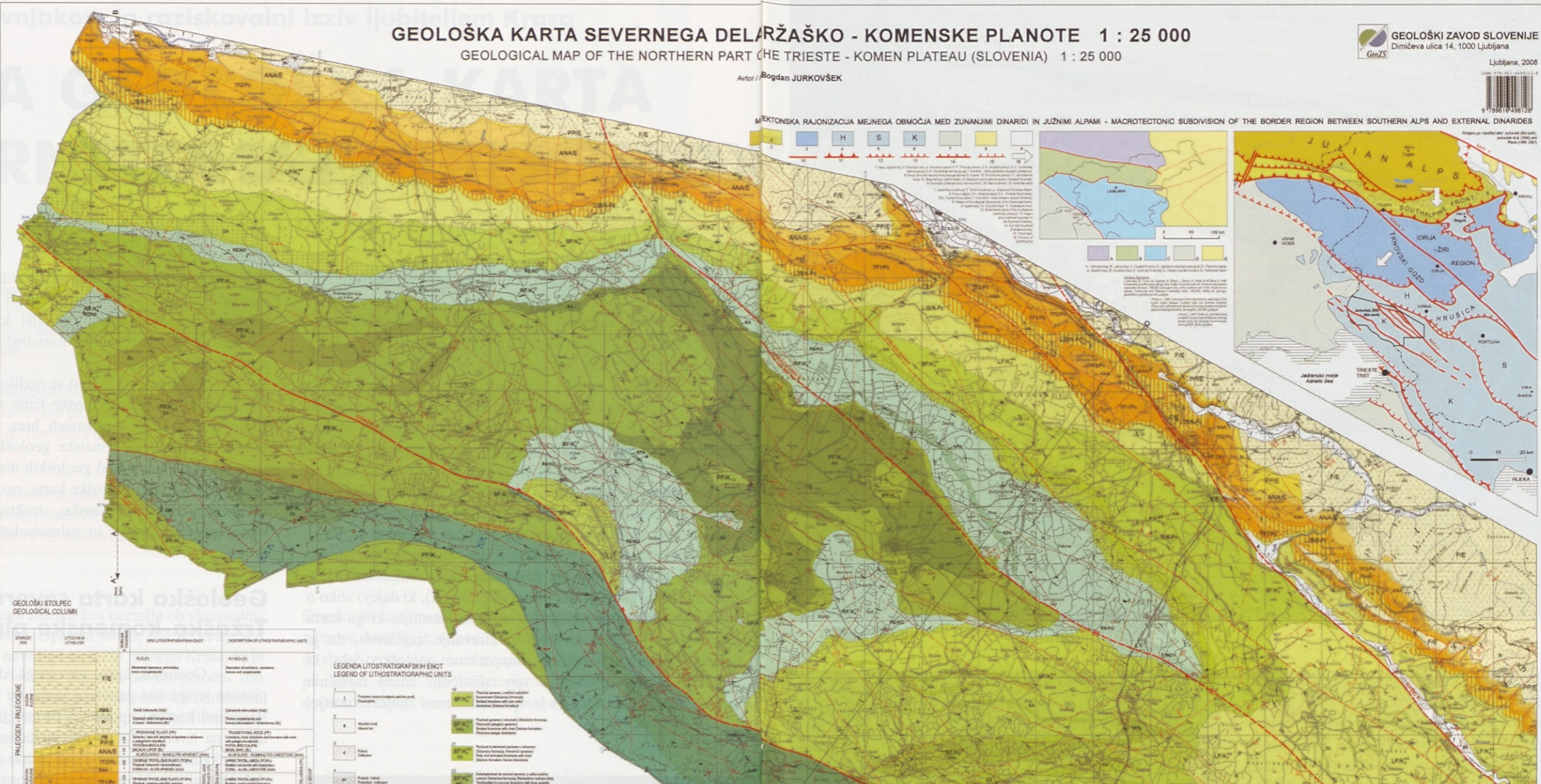


GEOLOŠKA KARTA SEVERNEGA DELARŽAŠKO - KOMENSKE PLANOTE 1 : 25 000
GEOLOGICAL MAP OF THE NORTHERN PART OF THE TRIESTE - KOMEN PLATEAU (SLOVENIA) 1 : 25 000

Avtor / Bogdan JURKOVŠEK

GEOLOŠKI ZAVOD SLOVENIJE
Dimičeva ulica 14, 1000 Ljubljana

Ljubljana, 2008



GEOLOŠKI STOLPEC
GEOLOGICAL COLUMN

Table with 4 columns: STARIŠTVO (Age), LITOLOGIJA (Lithology), OPIS LITOSTRATIGRAFSKIH ENOT (Description of lithostratigraphic units), and OPIS LITOSTRATIGRAFSKIH ENOT (Description of lithostratigraphic units). The table is divided into two main groups: PALEOGEN - PALEOCENE (Paleogene - Paleocene) and ZDOLNA VEDELA - UPPER CRETACEOUS (Lower Cretaceous). It lists various geological units with their corresponding symbols and descriptions.

LEGENDA LITOSTRATIGRAFSKIH ENOT
LEGEND OF LITHOSTRATIGRAPHIC UNITS

Legend for lithostratigraphic units, showing symbols and descriptions for various geological units. It includes symbols for different types of rocks and structures, such as sandstone, limestone, and faults.

LEGENDA STANDARDNIH ZNAKOV
LEGEND OF STANDARD SYMBOLS

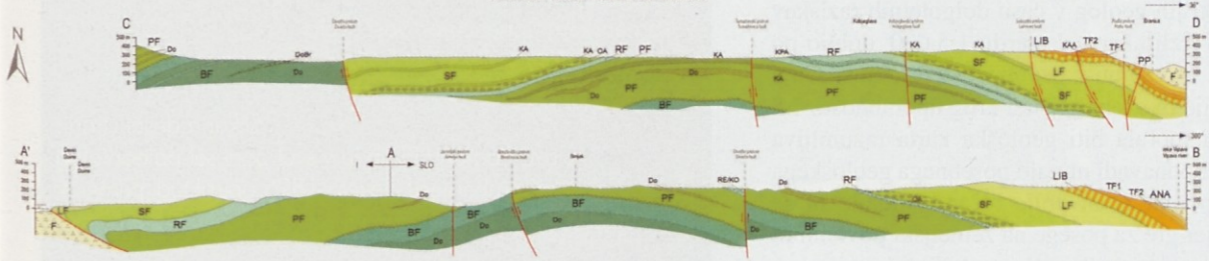
Legend for standard symbols, showing symbols and descriptions for various geological features. It includes symbols for faults, folds, and other geological structures.

POLOŽAJ KARTIRANEGA OZEMLJA - POSITION OF THE MAPPED AREA



LEGENDA - LEGEND
Author / Avtor: Bogdan JURKOVŠEK (Geološki zavod Slovenije)
Projekcija: UTM, zona 18N, datum: datum 1972, el. datum: datum 1972
Skala: 1:25 000
Datum: 2008
Geološki zavod Slovenije, Dimičeva ulica 14, 1000 Ljubljana
ISSN 1547-5963
ISBN 978-961-945612-8
15000716

GEOLOŠKA PROFILA - GEOLOGICAL PROFILES





V širši okolici Komna je največ ploščatega in laminiranega apnenca z rožencem, ki pogosto vsebuje fosile rib in reptilov. V geološki literaturi je znan pod imenom komenski apnenec.

Glede na merilo ločimo karte majhnega, srednjega in velikega merila. Geološka karta severnega dela Tržaško-komenske planote spada med karte srednjega merila, saj je tiskana v merilu 1:25.000 (4 cm na karti pomeni 1 km v naravi). Na terenu je karta nastajala v precej podrobnejšem, torej v velikem merilu 1:5.000 (2 cm na karti pomeni 100 m v naravi), ki omogoča geologu, da na temeljni topografski načrt vriše vsako podrobno geološke zgradbe raziskovanega ozemlja. Tako podrobna karta je pozneje uporabna za različne tematske temeljne in aplikativne raziskave (na primer: pri iskanju vodnih virov, pri raziskavi ležišč naravnega kamna, pri iskanju identičnih gradbenih materialov za obnovo avtohtone kraške arhitekture, za prostorsko planiranje itn.). Zato je prava vrednost in vsestranska uporabnost nove geološke karte Tržaško-komenske planote skrita v ozadju tiskane karte. Tisoči podrobnih meritev, opažanj in številni grafični prikazi najrazličnejših ugotovitev, ki jih geolog v času dolgoletnih raziskav prenese na terensko verzijo karte v merilu 1:5.000, dobijo po računalniški obdelavi in zajemu v geoinformacijskem sistemu povsem nove dimenzije in s tem najširši krog uporabnosti.

Praviloma bi morala biti geološka karta razumljiva vsem uporabnikom, ki ponavadi nimajo posebnega geološkega predznanja, saj se uporablja, ali bolje rečeno, morala bi se uporabljati povsod, kjer gre za posege na zemeljski površini in pod njo (npr. v rudarstvu, gradbeništvu, ekologiji, pri pros-



Slika zgoraj:
V Komenskem apnencu pri vasi Sveto
so pogosto dobro ohranjeni fosili rib.

Slikana desni strani:
Slavo komenskih rib je v svet ponesel paleontolog
D. Gorjanovič-Kramberger, ki je leta 1895 opisal tudi primerek
na sliki. Fossil hrani Museo civico di storia naturale v Trstu.

torskem planiranju itn.), obenem pa je geološka karta nepogrešljiv del izobraževalnega procesa prihodnjih generacij geologov, geografov, pedologov, gozdarjev, urbanistov, naravovarstvenikov in drugih. Zato ima geološka karta legende, geološki stolpec in enega ali več geoloških profilov, ki so na karti razvrščeni po določenih pravilih. Barve in simboli govore o formacijski pripadnosti in starosti kamnin in so predpisani.

Sodobna geološka karta ima en profil ali več profilov ali prereзов, ki prikazujejo lego plasti pod površino in dajejo nepogrešljivo dodatno informacijo h geološki karti. Na vsaki karti je tudi legenda številnih drugih geoloških oznak, kot so geološke meje, vpadi plasti, pojavi in ležišča mineralnih surovin, tektonski elementi in številne druge oznake. Te pomagajo uporabniku, da se "ne izgubi" in da geološko karto pravilno uporablja.

Toliko o geoloških kartah na splošno...

Seveda je geološko kartiranje v vsaki razumni državi kontinuiran proces, ki ni nikoli končan, ker se nenehno pojavljajo nove raziskovalne metode in novi pogledi na zgradbo zemeljske notranjosti. To pa se kaže v drugačnem gledanju na površinske fenomene. Mišljenje, da so geološke karte namenjene le izkoriščanju ekonomsko zanimivih mineralnih surovin, je v civiliziranem svetu preživeto in stvar zgodovine.

V primeru tako občutljivega in ranljivega sistema, kot je matični Kras, je najnovejša karta namenjena prej varovanju okolja in smotrnemu izkoriščanju le tistih mineralnih surovin (npr. arhitektonsko-gradbenega kamna), ki so nujno potrebne za vzdrževanje in dopolnjevanje avtohtone kraške arhitekture, saj daje ta Krasu dušo in enkratno razpoznavno podobo,

nikakor pa niso namenjene množičnemu izkoriščanju in nekontroliranemu širjenju eksploatacijskih prostorov.

Geološka karta je torej najbolj kompleksen proizvod vseh vej geološke znanosti, zato je široka tudi njena uporabnost. Marsikateri problem, ne le v geologiji, ampak tudi pri upravljanju s prostorom, gradbeništvu, oskrbi z vodo, arhitekturi, kamnarstvu, poljedelstvu, naravovarstvu in še marsikje je rešljiv hitro in suvereno, če obstaja dobra geološka karta.

Le nespametni najprej posežejo v prostor s stroji, ga pozidajo ali kako drugače degradirajo, ob tem pa prezrejo in ne upoštevajo jasnih opozoril in sporočil geoloških kart. Tedaj je marsikdaj že prepozno; če ne za našo trenutno varnost pa vsaj za okolje in kakovost bivanja nas samih in generacij, ki prihajajo, saj so napake zaradi nepoznavanja geologije ponavadi najdražje in mnogokrat nepopravljive.

Nova geološka karta severnega dela Tržaško-komenske planote je namenjena tudi vsem tistim, ki se želijo s pomočjo opazovanja kamnin sprehoditi v čas nekdanje Jadransko-dinarske karbonatne platforme, na kateri so v srednjem in starejšem delu mlajšega zemeljskega veka nastajale kamnine Krasa, v katerih so se vse do danes ohranili fosilni ostanki prebivalcev krednega in paleogenskega morja. Za razliko od nekdanjih geoloških kart v merilu 1:25.000 nova karta ne predstavlja več uradne, vojaške ali kakšne druge tajnosti, zato jo je mogoče kupiti tudi v prosti prodaji v knjižnici Geološkega zavoda Slovenije.

Dr. Bogdan Jurkovšek,
Geološki zavod Slovenije, Dimičeva ulica 14, 1000 Ljubljana



**Inovativni projekt delniške družbe Turizem KRAS,
destinacijski management, Postojna**

KAJ JE "MREŽA KRAS V OČEH OTROK IN MLADOSTNIKOV"?

Marjeta Marinčič

Učilnica v naravi - Vivarij Proteus je inovativni projekt delniške družbe Turizma KRAS, Postojna, ki temelji na sodobnem učnem načrtovanju in vsebinskem povezovanju vzgojno-izobraževalnih ustanov. Mreža »KRAS v očeh otrok in mladostnikov« organizirano in tematsko povezuje šolske skupine v skupno predstavitev v mesecu aprilu. Natečaj 2008-2009 »KRAS v posodobljenih učnih načrtih« poteka v sodelovanju z Zavodom RS za šolstvo.

Izkušnje koordinatore mreže »KRAS v očeh otrok in mladostnikov« izražajo navdušenost nad idejno zasnovo tematskega, torej

»kraškega« in predvsem brezplačnega povezovanja v mrežo »KRAS v očeh otrok in mladostnikov« z Učilnico v naravi - Vivarij Proteus, v kateri lahko uveljavljajo lastno kreativnost in jo v okviru kurikularnega načrtovanja organizirano promovirajo svetovni javnosti. Odmevi na povezovanje dokazujejo komunikacijski napredek v iskanju skupnih ustvarjalnih poti, ki jih Turizem KRAS, d.d., spleta v kompleksu Vivarij - Proteus med površjem in podzemljem zaradi posebnosti kraških vsebin naravne in kulturne dediščine. Popotnica za 2008-2009 je v znamenju novih prijav, jesenske ponudbe ter prednostnih rezervacij za organizirane šolske skupine.

Natečaj »KRAS v očeh otrok in mladostnikov«, namenjen vzgojno-izobraževalnim ustanovam v Sloveniji, je povezal koordinatorje predstavljenih projektov v mrežo, ki se bo pod prepoznavnim in vsebinskim naslovom »KRAS v očeh otrok in mladostnikov« nadaljeval tudi v prihodnje. Prijavljene predstavitve so dosegle svoj namen. Strokovnjaki Zavoda RS za šolstvo, ki so podrobno opazovali aktivnosti ustvarjalnih in neponovljivih predstavitev, so ponovno poudarili pomen inovativnega pristopa v razvoju Učilnice v naravi - Vivarij Proteus, ki ponuja ustvarjalne možnosti pri uresničevanju učnega načrtovanja različnim ciljnim skupinam.

Učilnica v naravi - Vivarij Proteus

Sedež izobraževalnih programov - kompleks Vivarij Proteus - predstavitveni center kraškega podzemlja in jamskega življenja organizirano povezuje v mrežo izobraževalne skupine otrok in mladostnikov, ki zlasti v času od septembra do marca obiskujejo in skupaj z organizatorjem izobraževalnih programov uresničujejo zastavljene cilje, vključevanje v mednarodne projekte pa omogoča promocijo kraških naravnih in kulturnih znamenitosti doma in v tujini.

Novo programsko ponudbo, ki jo izvajamo prek prednostnih rezervacij za organizirane šolske skupine v hladnejših letnih časih, povezujemo z načrtovanjem vzgojno-izobraževalnega dela in jo individualno prilagajamo skupinam.

Natečaj 2008-2009 »KRAS v posodobljenih učnih načrtih« v sodelovanju z Zavodom RS za šolstvo

Delniška družba KRAS v Postojni ponuja z Učilnico v naravi - Vivarij Proteus izobraževalnim skupinam in

Učilnica v naravi Vivarij Proteus - sedež Mreže kraških šol





Sodelovanje z Zavodom RS za šolstvo

posameznikom, inovativnim in ustvarjalnim vzgojno-izobraževalnim ustanovam neskončne možnosti integriranega vseživljenjskega poučevanja v neposrednem okolju. V ta namen razpisuje delniška družba Turizem KRAS v Postojni, ki je nosilka projekta UČILNICA V NARAVI - Vivarij Proteus, skupaj z Zavodom RS za šolstvo natečaj za šolsko leto 2008-2009 z delovnim naslovom »**KRAS v posodobljenih učnih načrtih**«; glede na možnosti izvedbe odprtega kurikuluma bodo šole predstavile javnosti na izviren način, kako **MLADE OČI** vidijo in razumejo KRAS.

Mreža »KRAS v očeh otrok in mladostnikov«

Mreža »KRAS v očeh otrok in mladostnikov« in natečaj sta namenjena vsem vzgojno-izobraževalnim ustanovam iz vseh predelov Slovenije - ne le kraškega - ki uresničujejo kakršnekoli aktivnosti s temo KRAS in ki izkažejo interes za promocijsko predstavitev širši slovenski in tuji javnosti v okolju Učilnice v naravi - Vivarij Proteus.

Integrirane možnosti cross kurikulumu



Cilji mrežnega povezovanja vseh vzgojno-izobraževalnih ustanov, ki obiskujejo najbolj obiskano turistično znamenitost v Sloveniji v okviru mreže »KRAS v očeh otrok in mladostnikov«, so naslednji:

- tematsko povezovati vzgojno-izobraževalne ustanove na temo KRAS;
- vključevati mlade v prizadevanja pri ohranjanju ter širjenju znanja o naravni in kulturni dediščini v evropskem in svetovnem prostoru;
- promovirati posodobljene učne načrte v integrativnem izvedbenem kurikulumu;
- spodbujati razvoj inovativnega projektne sodelovanja izobraževalnega sistema z gospodarstvom;
- otrokom in mladostnikom omogočati promocijske predstavitve ter pridobivati lastne izkušnje na področju turizma.

Vzgojno-izobraževalne ustanove - članice mreže - pridobivajo ustrezno lokacijo in priložnost za stalne »kraške« predstavitve, medsebojne povezave, skupna prizadevanja in projektne rezultate, pa tudi za sodelovanje z institucijami po Evropi in drugod po svetu.

Mreža »KRAS v očeh otrok in mladostnikov« omogoča tesnejša tematska sodelovanja.

»Kraški« koordinatorji - strokovni pedagoški delavci - so že v aprilu 2008 predstavljali pisano paleto integriranih možnosti odprtega kurikuluma. Z natečajem »KRAS v očeh otrok in mladostnikov« in z aprilskim dogodkom smo zastavili inovativno povezovanje turistične ponudbe z okoljem. Primer medkulturnega povezovanja je dokaz, da KRAS ni lokacijsko omejen.

K sodelovanju vabimo vse ustanove, ki organizirajo »kraške« aktivnosti za otroke in mladostnike. Mednje spadajo tudi druge organizirane oblike ustanov in mreže, ki vključujejo iste ustanove - vrtnice, šole in ostale, ki so zaradi direktnih povezovanj istočasno stalni obiskovalci Vivarija, Postojnske jame in Predjamskega gradu ter drugih kraških turističnih destinacij.

Natečaj je objavljen na elektronskem naslovu: www.turizem-kras.si, meni Učilnica v naravi in na strani: www.zrss.si. Sklepni del natečaja za otroke in mladostnike bo tudi v bodoče tradicionalno potekal na sobotni dan pred dnevom Zemlje, torej naslednjič 18. aprila 2009.



Mednarodno povezovanje mladih



OŠ Pivka - Vodnjaki na Pivškem



OŠ Cerknica - Kraški fenomen

Pričakujemo vaš telefonski klic na št.: 05/700-01-50 ali 040/457-470. Lahko pa komunicirate z nami po elektronski pošti na naslov: marjeta.marincic@turizem-kras.si ali po faksu na št.: 05/700-01-30.

Izkušnje

Na Natečaj 2007-2008 so se organizatorju Turizmu KRAS, d.d., prijave ustanove samostojno. Prijava ni ločevala ekošol in drugih mrež od posameznih ustanov. Pojavnost logotipa Ekošol na razpisnem obrazcu Natečaja Turizma KRAS, d.d., aprila 2008 je bil namenjen skupni predstavitvi predvidoma 100 ekošol v organizaciji Društva Doves. Predlog je bil z velikim navdušenjem sprejet, vendar ni bil uresničen na aprilskem dogodku.

Učilnica v naravi - Vivarij Proteus omogoča združevanje in predstavitve projektnih aktivnosti vsem vzgojno izobraževalnim ustanovam, ki si prek učnega načrtovanja in učnega procesa hkrati vsakodnevno prizadevajo za uresničevanje trajnostnega razvoja v procesu vzgoje in izobraževanja.

Turizem KRAS, d.d., iz Postojne je na dogodku »KRAS v očeh otrok in mladostnikov« 18. aprila 2008 na območju Postojnske jame nagradil sodelujoče otroke, mladostnike ter njihove spremljevalce z izrednim popustom za ogled tamkajšnjih naravnih znamenitosti. V sodelovanju z Zavodom RS za šolstvo so bile na koncu dogodka izbrane najbolj izvirne in inovativne predstavitve nagrajene z obiskom območja Postojnske jame. Nagrajene predstavitve OŠ Komen, OŠ Pivka in OŠ Cerknica so bile daljši čas na ogled svetovni javnosti v notranjih prostorih Učilnice v naravi - Vivarij Proteus ter objavljene v različnih medijih.

Svetovni popotniki, obiskovalci Vivarija Proteus, so bili navdušeni tudi nad samostojno razstavljenimi kotički OŠ Dutovlje in OŠ Sežana.

Odmevi "KRAS v očeh otrok in mladostnikov"

V nadaljevanju odmevajo ustvarjalne misli koordinatorjev "Mreže KRAS v očeh otrok in mladostnikov", ki jim je povezovanje tudi namenjeno. Z njihovim dovoljenjem objavljamo fotografije dogodka in vas vabimo k sodelovanju. Povezovanje je le stvar komunikacije in iskanje ustvarjalnih enostavnih poti, ki se pri nas spletoje v kompleksu Vivarij Proteus med površjem in podzemljem, zaradi posebnosti kraških vsebin naravne in kulturne dediščin.

OŠ Komen - Ajda



Vilma Colja , OŠ Srečka Kosovela Sežana

Osnovno šolo Srečka Kosovela Sežana je zastopalo devet učenk in učencev, ki ustvarjajo v foto krožku. V dvorani Vivarija so razstavili 22 fotografij, nastalih v jesenskem času na Krasu. Kljub temu, da je vsem fotografijam skupna tema Kras, so posnetki tako različni, kot so si med seboj različni mladi ustvarjalci. Čeprav se radi družijo, prijateljujejo in skupaj fotografirajo, pa vsak po svoje opazuje, čuti in ustvarja. Fotografije so bile v Vivariju na ogled do srede junija.

Helena Novak Obreza, OŠ heroja Janeza Hribarja Stari trg pri Ložu

Organizacija prireditve je bila zelo v redu. Zelo veliko smo se naučili in z veseljem pridemo spet naslednje leto. Načrtujemo prednostni obisk Učilnice v naslednjem šolskem letu, zato smo pridobljeni material predali učiteljicam naravoslovja in ravnateljici, ker bomo načrtovali naravoslovne in tehnične dni za naslednje šolsko leto.

Mateja Kokošar, OŠ Knežak

Sobota pred Dnevom Zemlje je bila za vse nas prijeten, sončen dan, ki ni bil enak nobenemu. Otroci so v ponedeljek navdušeno razlagali, kaj vse so doživeli. Lepo se vam zahvaljujem za Vaše povabilo k sodelovanju v Učilnici v naravi Turizma KRAS, d.d.!

Koordinatorica Petra Kavčič, OŠ Cvetka Golarja Škofja Loka

Kot šola z Gorenjske smo se z velikim veseljem udeležili vašega natečaja Kras v očeh otrok in mladostnikov. Omogočili ste nam, da se je naša šola prek vašega natečaja predstavila širši javnosti in ne le lokalni skupnosti. V povabilu smo videli izziv in možnost osebne rasti. S sodelovanjem z Vami smo pridobili nove izkušnje na področju promocije šole in našega dela.

Zelo smo bile navdušene nad povezovanjem šol iz različnih krajev Slovenije. Mi vidimo prihodnost v povezovanju različnih ustanov in ne le šol na lokalni ravni.

Naša šola sicer ni ekošola, a deluje po načelih ekošole. Že vrsto let se trudimo z našim delom pri učencih razvijati pozitiven odnos do narave in našega okolja. Kar osem



Izvima ustvarjalnost in aktivnost



Multivizijska predstavitev KRAS v malem



Kras v očeh otrok

let vzgajamo učence v duhu zmanjševanja količine odpadkov in njihovega sortiranja.

Menimo, da smo z našim delom tudi na ta dan razvijali pri učencih in ostalih udeležencih razstave pozitiven in odgovoren odnos do narave in okolja nasploh.

Učenci so bili zelo veseli, ker so se lahko udeležili vašega natečaja. S pripravami in tematsko razstavo so imeli veliko dela, skrbi in veselja. V našo predstavitev smo vsi sodelujoči vložili veliko truda. Nadvse je naše učence razveselilo, ker ste jim omogočili ogled Postojnske jame in Vivarija. Sodelovanje z Vami je bila za vse nas zelo dobra in pozitivna izkušnja.

V svojem imenu in v imenu vseh sodelujočih učiteljev in učencev naše šole se vam še enkrat prav lepo zahvaljujem za povabilo in uspešno sodelovanje. Veselimo se našega ponovnega srečanja!

Antonija Tomšič, OŠ Košana

Učenci iz Mreže kraških sol naj bi se med seboj spoznali in tudi bolj aktivno družili, zato se nam zdi primerno medsebojno sodelovanje, za kar predlagamo družabne igre z ani-

matorji, pa tudi druženje mentorjev, kar bi lahko pripeljalo šole do medsebojnega povezovanja.

Suzana Godina Jelušič, OŠ Hrpelje

Prireditve je bila res obsežna in hvalevredno je, da smo mi, najmlajši, imeli priložnost pokazati se drugim. Zagotovo lahko trdim, da so bile vse predstavitve nekaj posebnega in izjemnega; vsaka po svoje domiselna in izvirna. Zato smo v množici "pisanih" ljudi lahko opozorili nase. Otroci so

uživali, bili spretni in manj spretni, nerodni v svojih pogovorih in nagovarjanju in hkrati tako naivni in zanimivi. Zelo so se razveselili obiska in ogleda jame, čeprav v njej niso bili prvič.

V zaprtem prostoru ne bi bili tako vidni, kot smo bili na promenadi pred Postojnsko jamo. Jamijev rojstni dan v aprilu pa sovпада z zelo številnimi projekti, ki jih na šoli izvajamo.

Več se pogovorimo na srečanju koordinatorjev.

Popotnica

Jesenski čas pričakujemo v znamenju prednostnih rezervacij, novih prijav, promocijskih srečanj in predstavitev programske ponudbe ter prednostnih rezervacij za organizirane šolske skupine. Pridružite se nam v sestavljanju mozaika kraških znamenitosti in promoviranju znanja otrok in mladostnikov na temo KRAS!

www.turizem-kras.si, meni Učilnica v naravi

Vivarij Proteus seznanja obiskovalca na sodoben način s posebnostmi krasa in ga pripravi na adrenalinsko doživetje kraškega podzemlja v slovenskem jeziku in v svetovnih jezikih.

Pomladek Erazem in Poliksena



Program za šole



**Pozdravni nagovor Matjaža Pusta,
glavnega direktorja
JZ Kobilarna Lipica**

“SLEDIMO ČERNIGOJEVI ŽELJI, NAJ UMETNOST SLUŽI LJUDSTVU”

Spoštovane dame in gospodje, spoštovani gostil!

Dobrodošli v Lipici na odprtju priložnostne razstave ob 110. obletnici rojstva grafika, slikarja in konstruktivista Avgusta Černigoja!

Pričujoča razstava umetniških del Avgusta Černigoja iz depoja (istomske) galerije A. Černigoja v Lipici je v letošnjem jubilejnem letu umetnikovega rojstva prva razstava Kobilarne Lipice, sicer pa že četrta razstava v nizu razstav, ki so posvečene spominu na tega umetnika. Razstava umetniških grafik, ki so sedaj prvič na ogled javnosti, predstavlja le delček Černigojeve umetniške zapuščine. Avgust Černigoj je namreč svojih zadnjih pet let doživel in v tem času tudi še vedno ustvarjal v Lipici, ki mu je s pomočjo njegove dolgoletne prijateljice Lučke Čehovin in takratnega vodstva Kobilarne ponudila zatočišče in dom.

Postavitev razstave v spomin na 110-letnico umetnikovega rojstva je nastala v sodelovanju z Goriškim muzejem Kromberk. Izbor umetniških del na razstavi je pripravil njegov kustos mag. Davor Kernel in obsega stilizirane grafike, večinoma ženskih figure iz obdobja 1950-1975.

Galerija A. Černigoja v Lipici poseduje več kot 1400 likovnih del. Približno 400 del je na ogled na stalni razstavi galerije, ki jo je po Černigojevi smrti izoblikovala leta 1987 skupina umetnikov Novi kolektivizem ter pri tem upoštevala in sledila Černigojevim željam o ureditvi galerije.

Veseli nas, da smo v Kobilarni Lipica v letošnjem jubilejnem letu uspeli slediti Černigojevi želji in reku, naj »Umetnost služi ljudstvu«. Želimo si, da bi si Černigojev širok in ustvarjalni umetniški opus ogledalo čim več tako domačih kot tujih obiskovalcev, ljubiteljev likovne umetnosti in konstruktivizma. V Lipici si želimo tudi, da bi v bodoče v tem prostoru nastal ustvarjalni in kulturno izobraževalni kotiček - središče, ki naj bi privabljal tako šolsko mladino kot tudi mlade, bodoče likovne akademike, pa humaniste, pedagoge itn. ter širilo med njimi ustvarjalni duh ..., in da bi v Lipici ponovno lahko organizirali likovne kolonije s priznanimi avtorji, likovne natečaje itn.!

Ob tej priložnosti se v imenu Kobilarne Lipica zahvaljujem podjetju Marmor Sežana, ki je prispevalo del sponzorskih sredstev za postavitve razstave. Hvala pa tudi umetnostnemu zgodovinarju dr. Levu Menašju za njegov dragoceni pisni in nagovorni prispevek o umetniku A. Černigoju ter državnemu sekretarju z Ministrstvu za kulturo gospodu Silvestru Gaberščku!

Razstava Černigojevih grafik “Figura 1950-1975” v Kobilarni Lipica

V četrtek, 21. avgusta 2008, so v Kobilarni Lipica odprli razstavo umetniških grafik “Figura 1950-1975” slikarja, grafika in konstruktivista Avgusta Černigoja. Kulturni dogodek so v Lipici pripravili v spomin na 110-letnico umetnikovega rojstva.

Javni zavod Kobilarna Lipica in Galerija A. Černigoja sta ob jubileju - stodeseti obletnici Černigojevega rojstva - odprla prvo razstavo grafičnih del iz depoja Galerije A. Černigoja. Izbor razstavljenih del so stilizirane grafike - večinoma ženskih figur - iz obdobja petdesetih, šesdesetih in sedemdesetih let umetnikovega ustvarjanja v 20. stoletju. Postavitev razstave je nastala v sodelovanju Kobilarne Lipica in Goriškega muzeja Kromberk. Izbor razstavljenih del je pripravil kustos Goriškega muzeja mag. Davor Kernel. Odprtje razstave v

Na odprtju razstave so spregovorili (z desne na levo) direktor JZ Kobilarna Lipica Matjaž Pust, umetnostni zgodovinar dr. Lev Menaše in sekretar direktorata za kulturno dediščino na Ministrstvu za kulturo mag. Silvester Gaberšček.



PREDSTAVLJEN DELČEK OBSEŽNE ČERNIGOJEVE ZAPUŠČINE KOBILARNI

Andreja Šenk Brce

Lipici je spremljal kratek glasbeno-kulturni program z nastopom flavtistke Ane Marinkovich.

Obiskovalce odprtja razstave sta nagovorila glavni direktor Kobilarne Lipica Matjaž Pust in sekretar direktorata za kulturno dediščino Ministrstva za kulturo RS Silvester Gaberšček. Avtorja umetniških likovnih del slovenskega slikarja Avgusta Černigoja pa je predstavil umetnostni zgodovinar dr. Lev Menaše.

Matjaž Pust je povedal, da je razstava iz depoja Galerije A. Černigoja v Lipici v jubilejnem letu umetnikovega rojstva prva razstava Kobilarne Lipice, ki javnosti predstavlja le delček Černigojeve umetniške zapuščine. Sicer pa je pričujoča razstava v Lipici že četrta v seriji letošnjih razstav, posvečenih spominu na Černigoja. Ob tem je Matjaž Pust izrazil zadovoljstvo, da s pričujočimi razstavami zunaj Lipice kobilarna sledi Černigojevi želji in reku, naj »umetnost služi ljudstvu«. Povedal je še, da si v Kobilarni Lipica želijo Černigojev širok in ustvarjalni umetniški opus predstaviti čim

več domačim in tujim obiskovalcem Lipice, ljubiteljem likovne umetnosti in konstruktivizma. V Lipici si želijo tudi, da bi v bodoče v prostoru, v katerem je razstava "Figura 1950-1975", nastal ustvarjalni in kulturno izobraževalni kotiček - središče, ki naj bi privabljalo in širilo ustvarjalni duh med šolsko mladino in med mladimi - bodočimi likovnimi akademiki, pa tudi med humanisti in pedagogi, in da bi v Lipici ponovno lahko organizirali likovne kolonije s priznanimi avtorji. Pokroviteljska sredstva k razstavi grafik A. Černigoja je prispevalo podjetje Marmor Sežana d.d.

Odprtje razstave je pospremlilo precejšnje število ljubiteljev umetnosti in Černigojevega slikarstva. Razstava grafik A. Černigoja v Lipici je bila na ogled do 5. oktobra 2008. Hkrati je v Galeriji A. Černigoj na ogled tudi njegova stalna zbirka zaščitene umetniških del, ki obsega več kot 400 del umetnikovega opusa.

Andreja Šenk Brce - Služba za odnose z javnostmi Kobilarne Lipica

Po odprtju razstave "Figura 1950-1975" so si obiskovalci ogledali prvi izbor Černigojevih grafičnih del iz depoja Galerije A. Černigoja v Kobilarni Lipica.

Obe fotografiji: JZ Kobilarna Lipica



Razstava v Kobilarni Lipica
ob 110. obletnici rojstva Avgusta Černigoja

IZBOR GRAFIČNIH DEL IZ DEPOJA KOBILARNE

Lev Menaše

Avgust Černigoj se je rodil 24. avgusta 1898 v Trstu. Študiral je v Trstu na umetnostni-obrtni šoli in diplomiral na Akademiji v Bologni. Bil je študent münchenske akademije in kot edini slovenski umetnik v znameniti šoli Bauhaus v Weimarju. Po končanem študiju se je najprej vrnil v Ljubljano in pozneje v Trst. Vsebinsko se je Avgust Černigoj loteval tako figuralnih motivov in

Stalna postavitev zbirke Galerija Avgust Černigoj v Lipici obsega več kot 400 del. Prikazuje prerez celotne Černigojeve umetnosti in likovnih področij, s katerimi se je ukvarjal v več kot šestdeset let trajajočem ustvarjalnem obdobju.

Avgust Černigoj je s svojo galerijo v Lipici, katere odprtja ni doživel, dobil mesto, ki mu kot umetniku pripada, saj je zagotovo prispeval pomemben in neprecenljiv delež k zgodovini slovenske likovne umetnosti.*

Stara navada umetnostnih zgodovinarjev je, da opuse umetnikov delijo na posamezna obdobja. To vemo vsi in vsi tudi vemo, da si obdobja praviloma lepo sledijo po datumih - najprej modro, potem rožnato in tako naprej vse do trenutka, s katerim je zgodba srečno (srečno vsaj za pisca) zaključena.

Obstajajo pa tudi izjeme tega pravila in Avgust Černigoj je ena izmed njih. Tudi v njegovem primeru se sicer srečujemo s klasičnimi »zaporednimi« obdobji (kakršno je npr. njegovo najslavnejše - konstruktivistično), srečujemo pa se tudi z »vzporednimi« obdobji. Eno med njimi kaže tudi tokratna razstava v Lipici: najstarejša na njej predstavljena dela so nastala v začetku petdesetih let prejšnjega stoletja in zadnja sredi sedemdesetih let, vseeno pa vrsta - kljub temu, da se je njen avtor sočasno, v drugih vzporednih obdobjih, ukvarjal z docela drugačnimi problemi - deluje enotno, tako v tehničnem (suha igla) kakor v likovnem smislu.

Pri tem glede na datacije zgodnjih del serije ne preseneča, da mu je osnovni zgled predstavljal Picasso: Černigojev *Dvojni portret* iz leta 1955 nas npr. spomni na (v petdesetih letih sicer bolj ko danes) priljubljeno *Dekle pred ogledalom* (1932) in na druga sorodna - v tridesetih letih prejšnjega stoletja, predvsem v »obdobju« Marie-Thérèse Walter - nastala Špančeva dela. Vendar je *Dvojni portret* po svojem liričnem vzdušju prej izjema ko pravilo, saj večina del izraža bistveno večjo napetost, pri čemer na skoraj vseh prisotna erotika

predmetnega svetâ kot tudi čiste abstrakcije. Različne elemente in simbole je vrezoval v večinoma majhne formate ter ostajal zvest konstruktivizmu in njegovim načelom, za katera se je odločil po svojem šolanju v weimarski šoli Bauhaus. Zadnjih pet let svojega življenja je Avgust Černigoj preživel v Lipici. Umril je 17. novembra 1985 leta v Sežani, kjer je tudi pokopan.

nemalokrat učinkuje poudarjeno grozeče. To motiviko poznamo tudi iz Picassovega opusa, vendar je Černigoj učinek dosegal na način, ki je bil njegovemu predhodniku tuj. Njegova dela namreč zaznamuje nemalokrat že kar manično natančna simetrija, ki človeške like na skrajni stopnji (npr. *Sedeča*, 1969) spreminja v robote: očitno oseben poudarek, ki pa hkrati zaznamuje tudi nemalokrat mračno razpoloženje desetletij, v katerih je serija nastajala.

Dr. Lev Menaše, univ.dipl. umetn. zgodovinar - Ljubljana

* Pred desetimi leti je 28. številka revije Kras predstavila na 31. straneh več izvornih sestavkov in študij o Avgustu Černigoju. Umetnostna zgodovinarica Lilijana Štepančič je napisala uvodnik "Ob stoti obletnici Černigojevega rojstva" in njen pogovor z dr. Petrom Krečičem "Černigoj se ni podrejal ne družbenemu konformizmu in ne konformizmu modernizma". Docent dr. Janez Vrečko je napisal esej "Konstruktôr, Tank in Černigoj". Profesorica razrednega pouka Kristina Kovačič iz Trsta je predstavila "Nepoznana dela Avgusta Černigoja na Tržaškem". Umetnostna zgodovinarica Alja Predan je predstavila svoj pogovor z Avgustom Černigojem (takrat pred osemnajstimi, sedaj pred osemindvajsetimi leti - op. ur.) z naslovom "Spomin spomina". Novinar Marijan Zlobec je prispeval (takrat prvič objavljen pogovor s Černigojem) "Danes bi lahko rekli, da smo bili mi res prvi..!" Zdravnik Ivo Petkovšek se Černigoja spominja v zapisu "Pedagog, ki se je s pomočjo preteklih izkušenj vdajal novostim. Predmetni učitelj iz Celja Aleksander Beccari, nekdanji Černigojev učenec, pa se spominja svojega učitelja v prispevku "Gušto se ni nikogar bal".

Povabilo Regionalne razvojne agencije severne Primorske,
d.o.o., Nova Gorica

SODELUJTE NA MEDNARODNI VIDEOKONFERENCI O KMETIJSKI POLITIKI DO LETA 2013!

Tanja Golja

Razvojna agencija severne Primorske, d.o.o., Nova Gorica je pripravila projekt »Kmetijska politika v obdobju 2007-2013 - videokonferenca« in z njim uspešno kandidirala na javni razpis Evropske komisije. Videokonferenca bo 20. in 21. novembra 2008 v Novi Gorici. Razlog za pripravo tovrste vsebine je približati kmetijsko politiko končnim uporabnikom - to je podeželskemu prebivalstvu - za njihovo ozaveščanje o razvijanju podeželja v Sloveniji v naslednjih šestih letih in o javnih razpisih za razvoj podeželja. Za videokonferenco o razvoju podeželja smo se odločili, ker ta

metoda omogoča večjo stopnjo informiranosti podeželskega prebivalstva o kmetijski politiki v Sloveniji in o njenem uredničenju.

Partnerica v projektu je Kmetijsko gozdarska zbornica Murska Sobota, koristniki oziroma udleženci videokonference pa bodo kmetje, prebivalstvo s podeželja in strokovne ustanove, ki se ukvarjajo z razvojem podeželja iz Slovenije, Italije in Makedonije. Makedonija je v fazi predpristopne pomoči Evropske unije na področju razvoja podeželja.



Ker želimo predstaviti celovit koncept razvoja podeželja, smo v pripravo videokonference in sodelovanjem na konferenci pritegnili predavatelje iz Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Agencijo RS za kmetijske trge in razvoj podeželja, kmetijski gozdarski zbornici Murska Sobota in Nova Gorica, Univerzo Nova Gorica ter italijanskega GAL

Organizirano bo prevajanje v angleški in italijanski jezik, dogodek pa bo tudi medijsko močno podprt. Videokonferenca bo potekala tudi po internetu v okviru našega portala www.rra-sp.si. Za večjo dostopnost na konferenci oziroma njeno dosegljivosti bomo za zainteresirane udeležence po naših občinah uredili informacijske točke - pisarne z računalnikom in dostopom do interneta, kjer bodo lahko gledali in poslušali videokonferenco. To bo omogočilo spremljevalcem konference bistven prihranek na času.

O čem bodo razpravljali na videokonferenci?

V prvem dnevu videokonference bodo predstavljeni strateški dokument "Program razvoja podeželja Republike Slovenije" ter aktivnosti v zvezi z analizo prve generacije javnih razpisov za 1., 3. in 4. os Programa razvoja podeželja Republike Slovenije. **1. (prva) os vključuje konkurenčnost kmetijstva in gozdarstva, 2. (druga) os zajema ohranjanje okolja in podeželja, 4. (četrt) os pa predstavlja pristop LEADER (izg.: líder!).**

Za podeželsko prebivalstvo bo verjetno najbolj zanimiva predstavitev pristopa LEADER, saj gre za spodbujanje odločanja o razvoju posameznih zaokroženih podeželskih območij po pristopu od spodaj navzgor. To pomeni, da ima



lokalno prebivastvo možnost vplivati na izbor prednostnih nalog, ki jih podeželje ponuja. Na ravni občin Šempeter-Vrtojba, Brda, Miren-Kostanjevica, Renče-Vogrsko ter nižinskega dela Mestne občine Nova Gorica je oblikovana Lokalna akcijska skupina, ki bo v prihodnjih letih odločala, kateri razvojni projekti na področju podeželja bodo prednostni in bodo potrjeni za njihovo uresničitev oziroma uresničevanje. In ker v Italiji pristop LEADER že dalj časa izvajajo, smo na videokonferenco povabili tudi italijanskega strokovnjaka, ki bo spregovoril o njihovih pozitivnih izkušnjah..

Drugi dan videokonference bo namenjen sektorskim predstavitvam in dejanski problematiki podeželja. Predstavljena bo vloga kmetov v Evropski uniji, spregovorili pa bomo tudi o konkurenčnem in inovativnem kmetijstvu. V nadaljevanju bodo domači strokovnjaki predstavili tržno organiziranost vinskega in vinogradniškega sektorja ter vrtnarskega in sadjarskega sektorja.

Poudarek obeh konferenčnih dni bo na razpravi, saj želimo z videokonferenco spodbuditi podeželsko prebivalstvo in strokovne službe, ki se ukvarjajo z razvojem podeželja, v razmišljanje o še premalo izkoriščenih tržnih nišah podeželja oziroma o potrebnih ukrepih za celovit razvoj podeželja na lokalnem območju.

Konec oktobra smo za promocijo videokonference organizirali tudi delavnice za potencialne udeležence tega dogodka. Gre vendarle za promocijo podeželja, ki zaradi svoje specifičnosti zasluži dodatno medijsko pozornost. Zaradi obravnavane tematike si želimo sodelovanja širše javnosti - predvsem z vidika promocije pomembnosti razvoja podeželja, ki po kazalcih o razvitosti še vedno precej zaostaja za razvojem urbanih središč.

Ali veste, na katere javne razpise za razvoj podeželja se ta čas lahko potegujete za sredstva Evropske unije?

Ob napovedi mednarodne videokonference o kmetijskih politikah do konca leta 2013 velja tudi poudariti, da so ta čas odprti številni javni razpisi Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano za pospeševanje razvoja podeželja. Omenjam le najpomembnejše!

- Pomoč mladim prevzemnikom kmetij - ukrep 112 Programa razvoja podeželja 2007-2013;
- Zgodnje upokojevanje kmetov - ukrep 113 Programa razvoja podeželja 2007-2013;
- Posodabljanje kmetijskih gospodarstev - ukrep 121 Programa razvoja podeželja RS 2007-2013;
- Povečanje gospodarske vrednosti gozdov - ukrep 122 Programa razvoja podeželja RS 2007-2013;
- Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom - ukrep 123 Programa razvoja podeželja RS 2007-2013;
- Izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva - ukrep 125 Programa razvoja podeželja RS 2007-2013;
- Sodelovanje kmetijskih proizvajalcev v shemah kakovosti hrane - ukrep 132 Programa razvoja podeželja RS 2007-2013;
- Podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnostih informiranja in pospeševanja prodaje za proizvode, ki so vključeni v sheme kakovosti hrane - ukrep 133 Programa razvoja podeželja RS 2007-2013;

- Podpore za ustanavljanje skupin proizvajalcev - ukrep 142 Programa razvoja podeželja RS 2007-2013;
- Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti - ukrep 311 Programa razvoja podeželja RS 2007-2013;
- Podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij - ukrep 312 Programa razvoja podeželja RS 2007-2013;
- Obnova in razvoj vasi - ukrep 322 Programa razvoja podeželja RS 2007-2013;
- Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja - ukrep 323 Programa razvoja podeželja RS 2007-2013;
- Izbor in potrditev Lokalnih akcijskih skupin, upravičenih do sredstev za izvajanje pristopa LEADER - ukrep 431 Programa razvoja podeželja RS 2007-2013.

Skladno z rezultati analize prve generacije javnih razpisov za 1., 3. in 4. os Programa razvoja podeželja RS 2007-2013 je bilo iz goriške statistične regije malo odobrenih prijav, če izzamemo ukrepov 311 - Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti in ukrep 312 - Podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij. To pomeni, da bomo morali vložiti več energije v pripravo vlog, saj je razpoložljivih finančnih sredstev še dovolj!. In prav zato vabimo vse, ki ste zainteresirani za pridobitev sredstev Evropske unije, da se udeležite videokonference!

Poleg navedenega je bila skladno z novim Zakonom o kmetijstvu v juliju 2008 objavljena Uredba o ureditvi trga z vinom, ki določa organizacije proizvajalcev vina, podporo vinskemu sektorju za promocijo, izobraževanje in svetovanje, podporo zasebnemu skladiščenju, obvezno destilacijo, druge destilacije ter podporo za pridelavo grozdnega soka in podporo za uporabo zgoščenega grozdnega mošta ali rektificiranega zgoščenega grozdnega mošta. Pomoči iz tega naslova se dodeljujejo direktno iz Uredbe na podlagi zahtevkov.

Z nadaljnjimi informacijami o videokonferenci in objavljenih javnih razpisih vam na Regionalni razvojni agenciji severne Primorske, d.o.o., Nova Gorica lahko pomagava svetovalki Tanja Golja - telefon 05/330-66-83 - in Fabijana Medvešček - telefon 05/330-66-85.

Tanja Golja, - Regionalna razvojna agencija severne Primorske, d.-o.o., Nova Gorica, mejni prehod



Listamo po arhivih...

POSTOJNA IN NJENA ZGODOVINA V POKRAJINSKEM ARHIVU KOPER - I. del

Nada Čibej

»Preko 'postojnskih vrat' sta potekali pomembni rimski cesti. Kot trg se Postojna omenja konec petnajstega stoletja in takrat je kraj dobil svoj grb v katerem je opazen orel - Postojna je staro slovensko ime za orla.«¹

Tokrat v Postojno vstopamo skozi »arhivska vrata«, kjer se srečajo številne zgodovinske poti.

Zgodovinska pot sodišč

Postojnsko okrožje je leta 1814 spadalo pod Kranjsko. Obsegalo je okraje in okrajne gosposke (Bezirk und Bezirksobrigkeit): Bistra, Idrija, Lož, Planina, Snežnik, Postojna, Senožče, Strmec pri Robidi (St. Servulo zu Fünfenberg), Prem in Jablanica. Z ustanovitvijo pokrajine Primorje leta 1814 so bile štiri občine iz postojnskega okrožja, ki je bilo del Kranjske, dodeljene Primorju. Občini Dolina in Materija sta prešli v tržaško okrožje (Gemeinden Dollina und Matteria mit ihren Bezirken zum Triester... Kreise), Novigrad in Lipa pa v reško okrožje.

Po upravno-politični in sodni ureditvi Kranjske leta 1854 je bilo določeno, da je postojnski okraj v ljubljanskem sodnem okolišu prve stopnje ljubljanske deželne sodnije. Kot preiskovalno sodišče za kazenske zadeve (hudodelstva in pregreške) je bila postavljena postojnska okrajna gosposka za postojnski, bistriški, loški, planinski in senožeški okraj. V okraj Postojna so spadale občine: »Postojna (terg), Stara vas, Stara Sušica, Ternje, Hrašče, Kal, Košana, Matenja vas, Nadanje selo, Narin, Orehek, Ostrožno berdo, Palčje, Petelinje, Rakitnik, Radohova vas, Zagon, Zalog, Selce, Slavina, Suhorje in Volče.« Leta 1910 so spadale pod okrajno sodišče Postojna občine: »Bukovje, Košana, Postojna, Slavina, Šmihel in Šent Peter« (danes Pivka).

Sodišče Postojna/Pretura di Postumia je obsegalo občine Bukovje, Kača vas, Košana, Postojna, Slavina, Šmihel

in Sv. Peter na Krasu (Regio decreto 24 marzo 1923, n. 601), po spremembah upravne ureditve pa občine Bukovje, Košana, Postojna, Slavina, Šmihel in Sv. Peter na Krasu.

Občina Kača vas je nastala po združitvi krajev iz prejšnje občine Črni vrh v okraju Idrija (Regio decreto 31. dicembre 1921, n. 20). Leta 1925 so Kačo vas priključili občini Postojna (Regio decreto 7. agosto 1925, n. 1504). Postojno so preimenovali iz Postumia v Postumia Grotte (Regio decreto 27. dicembre 1934, n. 2296), Kačo vas pa iz Caccia v Villa Caccia (Regio decreto 19. settembre 1935, n. 1780).

Sodišče Postojna je spadalo pod okrožno sodišče Trst (Tribunale di Trieste) in prizivno sodišče Trst (Corte di appello di Trieste).

Okrožno narodno sodišče za Slovensko Primorje in Trst je bilo v Trstu do 12. julija 1945. Iz Trsta je bilo Okrožno narodno sodišče preneseno v Postojno 3. septembra 1945. Večji del Primorske je bil osvobojen leta 1945, v sestav republike Slovenije in Jugoslavije pa je prišel s pariško Mirovno pogodbo (Mirovna pogodba z Italijo je bila podpisana v Parizu 10. februarja 1947, Uradni list FLRJ št. 74/19479). Okrožno narodno sodišče v Postojni se je preimenovalo leta 1947 v okrožno sodišče v Gorici in je poslovalo še naprej v Postojni (Uredba o organizaciji pravosodja na ozemlju, priključenem Federativni ljudski republiki Jugoslaviji po mirovni pogodbi, kolikor pripade to ozemlje Ljudski republiki Sloveniji. Uradni list LRS, št. 46/1947). Delovalo je za območje okrajnih sodišč v Gorici, Idriji, Ilirski Bistrici, Postojni, Sežani in Tolminu. Leta 1948 so spadala pod okrožno sodišče v Postojni: okrajna sodišča v Gorici, Idriji, Ilirski Bistrici, Postojni, Sežani in Tolminu (Uredba o številu okrožnih in okrajnih sodišč v Ljudski republiki Sloveniji in njihovi krajevni pristojnosti, Uradni list LRS, št. 14/1948). Leta 1951 je bilo določeno, da so v območju okrožnega sodišča v Gorici: okrajna sodišča v Gorici, Idriji, Ilirski Bistrici, Postojni, Sežani in Tolminu (Uredba o spremembi uredbe o številu okrožnih in okrajnih



Postojna — Adelsberg.

Razglednica Postojne, SI PAK KP 344 Zbirka fotografij in razglednic

sodišč v Ljudski republiki Sloveniji in njihovi krajevni pristojnosti, Uradni list LRS, št. 51/1951). Gradivo Okrožnega narodnega sodišča v Postojni je prevzelo Okrožno sodišče v Novi Gorici, del gradiva pa sta prevzela po letu 1945 Inštitut za zgodovino delavskega gibanja in Centralni komite Zveze komunistov Slovenije (CK ZKS) v Ljubljani.

Pokrajinske registre gospodarskih podjetij je vodil leta 1946 oddelek za finance Poverjeništvu Pokrajinskega narodnoosvobodilnega odbora (PNOO).

Z Uredbo o ustanavljanju podjetij in obratov leta 1953 so register gospodarskih organizacij vodila okrožna sodišča (Uradni list FLRJ, št. 51/1953). Z zakonom o gospodarskih sodiščih leta 1954 pa so bili registri iz okrožnih sodišč preneseni na okrožna gospodarska sodišča. Okrožno gospodarsko sodišče je bilo ustanovljeno leta 1955 s sedežem v Kopru; delovalo je za krajevno območje okrajev Gorica in Koper.

Okrajno narodno sodišče v Postojni je delovalo od leta 1945 do leta 1947. Leta 1947 so okrajna narodna sodišča preimenovali v okrajna sodišča. Na južnem Primorskem je delovalo po tej uredbi Okrajno sodišče v Postojni za območje prejšnjega okrajnega narodnega sodišča v Postojni.

Območja delovanja okrajnih sodišč so bila določena leta 1948 za okraje, ki so bili določeni po zakonu o upravni razdelitvi: Okrajno sodišča v Postojni za okraj Postojna (Uredba o številu okrožnih in okrajnih sodišč v Ljudski republiki Sloveniji in njihovi krajevni pristojnosti, Uradni list LRS, št. 14/1948). Območja delovanja okrajnih sodišč so bila dopolnjena leta 1951 za okraje, ki so bili določeni po zakonu o upravni razdelitvi. Število in obseg okrajnih sodišč je ostal enak kot pred tem (Uredba o spremembi uredbe o številu okrožnih in okrajnih sodišč v Ljudski republiki Sloveniji in njihovi krajevni pristojnosti, Uradni list LRS, št. 51/1951). Leta 1959 je krajevno območje Okrajnega sodišča v Postojni obsegalo občino Postojna (Odlok o novi določitvi krajevnih

območij okrajnih in okrožnih sodišč v Ljudski republiki Sloveniji, Uradni list LRS, št. 17/1959). Leta 1962 je krajevno območje ostalo enako, Okrajno sodišče v Postojni za občino Postojna (Odlok o novi določitvi krajevnih območij okrožnih in okrajnih sodišč v Ljudski republiki Sloveniji, Uradni list LRS, št. 9/1962).

Leta 1965 so bila ustanovljena z Zakonom o sodiščih splošne pristojnosti občinska sodišča: Občinsko sodišče v Postojni za občino Postojna (Zakon o sodiščih splošne pristojnosti, Uradni list SRS, št. 20/1965).

Okrajno državno razsodišče v Postojni pri Okrajnem ljudskem odboru v Postojni je bilo ustanovljeno 30. decembra 1947 (Uredba o ustanovitvi in območju mestnih in okrajnih državnih razsodišč, Uradni list LRS, št. 1/1948). S popravkom 22. januarja 1948 je bilo spremenjeno v Okrajno državno arbitražo v Postojni (Uradni list LRS, št. 4/1948). Ustanovljeno je bilo za okraje: Gorica, Idrija, Ilirska Bistrica, Postojna, Rakek, Sežana, Tolmin. S spremembo istega leta Rakek ni spadal v to območje (Uredba o spremembi uredbe o ustanovitvi in območju mestnih in okrajnih državnih razsodišč, Uradni list LRS, št. 35/1948). Arbitraža je z delom pričela 1. maja 1948. Oblastna državna arbitražo za goriško oblast je bila ustanovljena 20. maja 1949 z začasnim sedežem v Postojni. Delovala je za okraje: Gorica, Idrija, Ilirska Bistrica, Postojna, Sežana, Tolmin. Leta 1950 (verjetno februarja) se je sedež Oblastne državne arbitraže za goriško oblast preselil v Gorico, leta 1953 pa se je ta preimenovala v Okrožno državno arbitražo Gorica.

Z zakonom o gospodarskih sodiščih so okrožne (okrajne) državne arbitraže postale gospodarska sodišča. Okrožno gospodarsko sodišče v Novi Gorici je bilo ukinjeno 4. novembra 1954, ko je za to območje začelo delovati Okrožno gospodarsko sodišče v Kopru.

Družbeni pravobranilec samoupravljanja je bil ustanovljen leta 1975 (Zakon o družbenem pravobranilcu samoupravljanja, Uradni list SRS, št. 21/1975). Pravobranilca



Razglednica Postojne, SI PAK KP 344 Zbirka fotografij in razglednic

je imenovala ena ali več skupščin občin. V Postojni je deloval za občine Postojna, Ilirska Bistrica in Cerknica.

Družbeni pravobranilec Republike Slovenije kot samostojni državni organ je bil ustanovljen leta 1994 oziroma leta 1995 (Zakon o družbenem pravobranilcu Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 71/1994 in št. 69/1995). Opravljal je funkcijo na celotnem območju države in je imel svoje namestnike. V Postojni je imel sedež Družbeni pravobranilec Republike Slovenije - namestnik v Postojni, ki je bil pristojen za pet občin: Postojno, Ilirsko Bistrico, Sežano, Cerknico in Vrhniko (Začasno obvezno navodilo Družbenega pravobranilca RS, 27. januarja 1995). Njegovo delovanje je prenehalo 15. avgusta 2005 (Zakon o prenehanju veljavnosti Zakona o družbenem pravobranilcu Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 53/2005).

Zgodovinska pot uprave po 2. svetovni vojni

Okraj Postojna je deloval od leta 1945 do leta 1955, Narodnoosvobodilni odbor Postojna pa je od leta 1945 deloval le za mesto Postojna. Po začasni upravno-teritorialni razdelitvi Slovenskega Primorja z dne 1. maja 1947 je bil okraj razdeljen na krajevne ljudske odbore: Bukovje, Dolnja Košana, Gorenja Košana, Hrenovice, Hruševje, Palčje, Postojna mesto, Postojna okolica, Prestranek, Razdrto, Senožče, Slavina, Št. Peter na Krasu, Studeno, Šmihel pri Št. Petru, Trnje in Zagorje. Po začasni upravno-teritorialni razdelitvi Slovenskega Primorja je KLO Postojna mesto obsegal še del Velikega Otoka, KLO Postojna okolica pa je obsegal naselja: Stara vas, Veliki Otok, Mali Otok, Zagon, Zalog in Hrašče. Sedež KLO Postojna okolica je bil sprva v Postojni, od novembra 1949 pa je bil v Zalogu.

Po zakonu o upravni razdelitvi LRS z dne 23. februarja 1948 je bil Okraj Postojna razširjen na naslednje krajevne ljudske odbore: Babno polje, Begunje pri Cerknici, Bezuljak, Cajnarje, Cerknica, Grahovo, Hruševje, Iga vas, Laze, Lož, Nova vas, Planina pri Rakeku, Rakek, Ravnik, Stari trg pri Ložu, Sv. Vid nad Cerknico, Unec, Velike Bloke.

Primorska oblast, pozneje preimenovana v Goriško oblast, je bila ustanovljena 23. februarja 1949. Sedež je imela v Postojni. V njej je bilo združeno ozemlje, ki je bilo po Pariški mirovni pogodbi priključeno Ljudski republiki Sloveniji (LRS), in ozemlje na jugoslovanski strani nekdanje italijansko-jugoslovanske meje, ki je bilo februarja 1948 vključeno v postojnski okraj (Lož, Bloke, Cerknica, Rakek, Planina). Ukinjena je bila marca 1951.

Leta 1952, ko je omenjeni zakon o razdelitvi LRS ukinil krajevne ljudske odbore in okraj Ilirska Bistrica, so bile v okraju Postojna ustanovljene občine: Begunje, Bloke, Cerknica, Dolane, Hruševje, Ilirska Bistrica, Jablanica pod Snežnikom, Jelšane, Knežak, Loška Dolina, Pivka, Planina, mestna občina Postojna, Prem in Rakek.

Okraj Postojna je bil ukinjen leta 1955 z zakonom o območjih okrajev in občin v LRS (UL LRS, št. 24/55). Priključen je bil okraju Koper, ki je deloval do 31. decembra 1965.

Z zakonom o razdelitvi LRS na mesta, okraje in občine z dne 12.4.1952 (UL LRS, št. 11/52) je bila ustanovljena mestna občina Postojna. Obsegala je naselja Bukovje, Gorenje, Predjama, Hrašče, Mali otok, Matenja vas, Prestranek, Žeje, Orehek, Grobišče, Rakitnik, Postojna, Veliki Otok, Koče, Prestranek, Slavina, Žeje, Stara vas, Strmica, Belsko, Studeno, Zagon in Zalog. Leta 1955 se je njeno območje povečalo na Liplje, Planino, Landol, Rakulik,

Sajevče, Malo Ubeljsko, Veliko Ubeljsko, Razdrto, Strane, Šmihel pod Nanosom, Brezje pod Nanosom, Mala Brda in Velika Brda.

Po upravno-teritorialni razdelitvi iz leta 1958 se je število občin skrčilo na Hrpelje, Ilirska Bistrica, Izola, Koper, Piran, Postojna in Sežana. Leta 1963 je bila ukinjena občina Hrpelje.

Po ustavi iz leta 1963 so bile občine opredeljene kot temeljne družbenopolitične skupnosti. Občinski ljudski odbor Postojna se je preimenoval v Skupščino občine Postojna.

Komisije

Na območju, priključenem k FLRJ septembra 1947 z mirovno pogodbo z Italijo, se je zakon o agrarni reformi in kolonizaciji v Sloveniji (UL FLRJ, št. 62/45) začel izvajati po priključitvi. Okrajna komisija za agrarno reformo Postojna je bila ustanovljena z odločbo o imenovanju članov komisij za agrarno reformo za ozemlje, priključeno FLRJ, ki je pripadlo LRS (UL LRS, št. 10/48). Agrarna komisija je razlastila veleposestva, zemljiška posestva bank, podjetij, delniških družb in drugih zasebnih pravnih oseb, zemljiška posestva cerkvâ, samostanov ter verskih in posvetnih ustanov, zemljiška posestva, ki so ostala med vojno brez lastnika in brez pravnega naslednika, presežek zemljiških posestev nekmetov in presežek kmečkih posestev. Iz teh zemljišč je nastal zemljiški sklad, ki ga je komisija dodeljevala poljedelcem brez zemlje in takim, ki so imeli malo zemlje.

Komisija za upravljanje narodne imovine (KUNI) Postojna je delovala od leta 1945 do leta 1947. Upravljala je zaplenjeno ali zapuščeno imovino. Nad tem premoženjem je vodila gospodarsko, finančno in imovinsko-pravno kontrolo.

Okrajne komisije za ugotavljanje vojne škode so bile ustanovljene leta 1945. Njihova naloga je bila ugotavljanje pritožb na sklepe krajevnih narodnoosvobodilnih odborov (NOO), sprejemanje prijav, ugotavljanje in ocenjevanje vojne škode. Kot vojna škoda se je obravnavalo: izgubo življenja, izgubo prostosti (internacija, zapor, izgnanstvo), poškodbo zdravja ter uničenje ali poškodovanje premičnega in nepremičnega premoženja.

Socialne zadeve

Komunalni zavod za socialno zavarovanje sta ustanovili Skupščina komunalne skupnosti socialnega zavarovanja delavcev Koper in Skupščina komunalne skupnosti socialnega zavarovanja delavcev Postojna s sklepom št. 01-466-62 dne 19. oktobra 1962. Sedež zavoda je bil na Telovadnem trgu št. 2 v Kopru. Osnovna dejavnost zavoda je bilo izvajanje socialnega zavarovanja za območje občin: Koper, Izola, Piran, Postojna, Sežana, Hrpelje-Kozina in Ilirska Bistrica. Zavod je upravljal sklad zdravstvenega zavarovanja komunalnih skupnosti Koper in Postojna, upravljal sklad zdravstvenega zavarovanja kmetov, določal finančne načrte skladov, predlagal pristojnim skupščinam komunalnih skupnosti in upravnemu odboru sklada zdravstvenega

zavarovanja kmetov, da odobrijo finančne načrte, odločal je o pravicah zavarovanih oseb, izvrševal sklepe skupščin navedenih skupnosti, vodil evidenco v zvezi s poslovanjem navedenih skladov, izvajal zdravstveno zavarovanje, rehabilitacijo in zaposlovanje delovnih invalidov, odločal na prvi stopnji o pravicah zavarovancev, delavcev in kmetov, o pravicah delovnih invalidov v zvezi z rehabilitacijo in zaposlitvijo, sklepal pogodbe o zdravstvenih storitvah ter z organizacijami pogodbe o medsebojnih razmerjih, izdeloval letna poročila, vodil evidenco o zavarovanih osebah s podatki. Po sklepu upravnega odbora Republiškega zavoda za socialno zavarovanje Ljubljana je odločal na prvi stopnji o pravici do invalidske pokojnine in invalidnine po zakonu o invalidskem zavarovanju in o pravicah po zakonu o pokojninskem zavarovanju. S sklepom Okrožnega gospodarskega sodišča v Kopru Srg 69/74 z dne 7. januarja 1974 je bil zaradi reorganizacije službe Komunalni zavod za socialno zavarovanje Koper izbrisan iz sodnega registra. Vse premoženje izbrisane zavoda, njegove pravice in obveznosti je prevzela Skupnost zdravstvenega varstva Koper po bilančnem stanju na dan 31. decembra 1973.

Finance

Leta 1959 je bila z zakonom ustanovljena Služba družbenega knjigovodstva (SDK), 20. aprila 1961 pa njena podružnica v Postojni. Njene bistvene naloge (evidenčna, informativno-analitična in kontrolna funkcija, opravljanje ekonomsko-finančne revizije in plačilnega prometa) so se ohranile vse do osamosvojitve Slovenije leta 1991. Ekonomsko-finančna revizija, ki jo je opravljal Služba družbenega knjigovodstva, je zajemala revizijo zaključnih računov in ekonomsko-finančno revizijo poslovanja uporabnikov družbenih sredstev. Pri reviziji zaključnih računov je ugotavljala nezakovitosti oziroma nepravilnosti stanja sredstev in njihovih virov oziroma rezultatov poslovanja.

Po osamosvojitvi leta 1991 je naloge Službe družbenega knjigovodstva Jugoslavije v celoti prevzela Služba družbenega knjigovodstva v Republiki Sloveniji. V letu 1994 pa je pravno nasledstvo prevzela Agencija Republike Slovenije za plačilni promet (APP), nadziranje in informiranje, ki je bila ukinjena v letu 2002, njene naloge pa je prevzela Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidences in storitve (AJPES).

Podatki, katerih avtorji so javni uslužbenci PAK, so objavljeni v Vodniku po fondih in zbirkah PAK.

Nadaljevanje in konec - II. del - v naslednji številki revije Kras!

Mag. Nada Čibej - direktorica, Pokrajinski arhiv Koper, Kapodistrijsov trg 1, 6000 Koper

1 Navedek je povzet iz predstavitve Postojne na spletnih straneh Občine Postojna in spletni strani Wikipedija dne 10. septembra 2008.

Iz zgodovine

KAZLJE, VASICA NA KRASU

Mira Cencič

Letos mineva 65 let od tragedije, grozljivega dogodka, ko so italijanski vojaki v vasi Kazlje zverinsko ubili nekaj moških in požgali več domačij. Spomin na ta tragični dogodek me je spodbudil za kratek zapis o zgodovini te vasi in za opis grozljivega dogodka v polpreteklem času.

Kazlje so prijazna vasica ob cesti Štorje-Štanjel. Ta cesta je v pradavnini povezovala gradišča od Sv. Mihaela prek Gradenj in Avberja do Štanjela. Domačije so razvrščene pod vzpetino Vahto v nadmorski višini 340 m. Ime naselja Kazlje so v posameznih obdobjih viri različno zapisovali: Casglan (1316), Kasslach (1400), Kasliach (1412), Casle, eks Caslen, Casle (1648), Kasle, Kazle (1736) in nazadnje Kazlje.

Kar dve prazgodovinski gradišči - na Vahti in na Sv. Mihaelu

Zgodovinske ostaline pričajo o zgodnji poseljenosti tega območja, zapisi pa o živahnem gospodarskem in kulturnem delovanju na njem. Da so tod prebivali ljudje že v davnini, pričata predvsem dve predzgodovinski gradišči. Na Vahti, 399 metrov visokem hribu nad Kazljami, so ostanki prastarega gradišča in sledovi tabora iz turških časov, kar priča že samo ime.

Prazgodovinsko gradišče je raziskoval Marchesetti konec 19. stoletja. Ugotovil je, da je imelo gradišče okrog 850 m obsega; bilo je obdano z dvojnimi nasipom iz več skladov kamenja. Zunanji nasip je bil 20 do 25 m širok in 5 do 6 m visok. Obdajal ga je 3,10 m visok zid. Po velikosti kamnitih blokov, ki so tvorili obzidje, je bil ena izmed najbolj mogočnih gradenj predzgodovinskega obdobja na Krasu. Obzidje je bilo pred nekaj več kot sto leti še dobro vidno, manjkalo ga je le okoli 200 m. V gradišču so našli nekaj ostankov keramike. Ustno izročilo govori o podzemnem hodniku, ki naj bi vodil z vrha navpično v notranjost, potem pa postrani proti vasi. Pred več kot šesdesetimi leti je pripovedoval tomajski župnik Albin Kjuder, da so Kazeljci hoteli leta 1930 Vahto raziskati in prodreti v rov z dveh strani. Opazno je bilo, da rov v resnici je. Očistili so ga kakšnih 19 metrov globoko, potem pa delo opustili.

Med Štorjami in Kazljami je nad reko Rašo prazgodovinsko gradišče na 450 m visokem griču Sv. Mihaela. Razgled s tega gradišča je veličasten in sega daleč na vse strani; pogled sega v dolino Raše, po Krasu in vse do okoliških hribov. Gradišče je bilo naseljeno od prazgodovinske dobe do srednjega veka. Obdaja ga kamnit nasip v obsegu 450 m in je visok do 6 m, širok pa 15 do 25 m. Notranjost je raziskoval Moser leta 1888. Našel je prazgodovinske lončene posode, bronaste sponke, igle, obročke, uhane, železno sulično ost, jantarjeve jagode in drugo. Iz rimske dobe pa je našel steklene solznice. Na severovzhodni strani gradišča so ostanki cerkve sv. Mihaela. Nedvomno je ta stara cerkvena stala sredi srednjeveškega tabora.

Na gomili med Kazljami in Sv. Mihaelom so leta 1899 odkrili nekaj grobov.

Da bi nam te neme priče še kaj več povedale, bi bila potrebna temeljita arheološka raziskovanja. Ne vemo, ali je bilo domovje prastarih Kazeljcev na Vahti ali na Sv. Mihaelu, in ne vemo, kdaj je nastalo naselje pod Vahto.

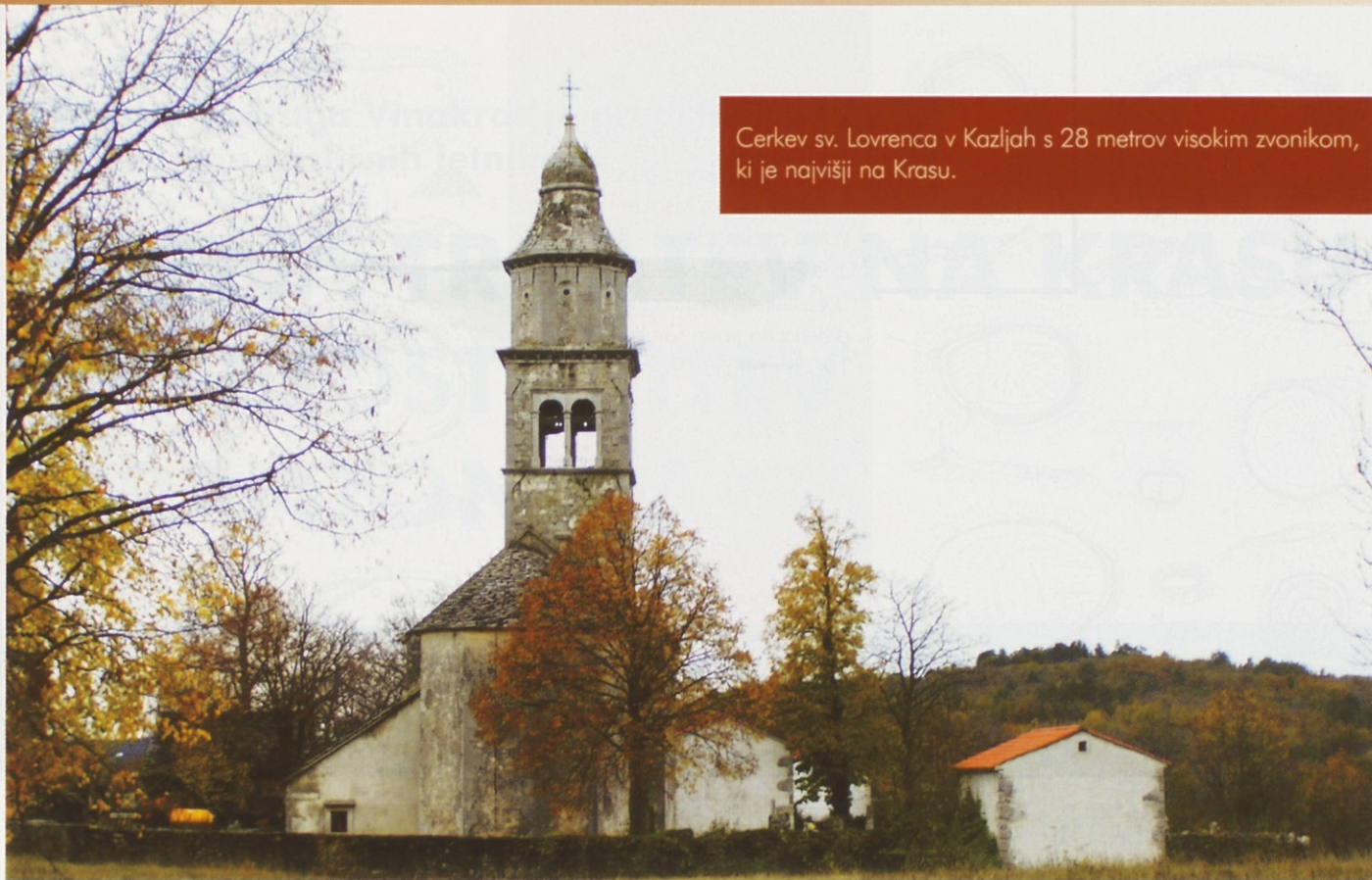
Kaj zvemo iz urbarjev?

Šele urbarji nam dajejo nekaj podatkov o starih Kazeljcih. Iz njih zvemo, da je bilo v Kasslach (Kazljah) leta 1400 osem kmetij, od teh ena pusta. Gospodarji na njih pa so bili župan Marin, Tomaž, Tomaž Chaufnagel, Herman, Dedonja, Nedel, Nedew Racher. Nadimke ali priimke je zapisovalec dodal tam, kjer so se imena ponavljala. Leta 1412 pa je bilo v Kasliach le še pet kmetij. Zakaj tak upad njihovega števila, ne vemo. Morda zaradi kuge ali turških vpadov. V naslednjih nekaj več kot 500 letih se je število domačij za desetkrat povečalo. Leta 1968 je bilo v Kazljah 54 hiš, njihovo število pa se do danes ni bistveno spremenilo. Po statističnih podatkih iz leta 2002 je bilo v Kazljah 57 gospodinjstev.

Bolj kot število gospodinjstev se je spreminjalo število prebivalcev v Kazljah, ki je ves čas v postopnem upadanju:

Prebivalci v letih:

1821	1910	1931	1948	1953	1966	2002
347	355	291	254	245	185	168



Cerkev sv. Lovrenca v Kazljah s 28 metrov visokim zvonikom, ki je najvišji na Krasu.

V obdobju fevdalizma so Kazlje, tako kot Sežana in Šmarje, spadale pod Završje (švarceneško gospodo), ki se jo prvič omenja leta 1249. Sosednja vas Štorje je spadala pod devinsko gospodo, Dobravlje pa so spadale pod rihenberško gospodo. Zaradi tega so se med vami bile bitke za skupna vaška zemljišča. Dolgotrajni ostri spopadi so bili zaradi gmajne zlasti med Kazeljci in Štorci.

Veliki Tolminski punt leta 1713, ki se je razširil celo na Kras, je zajel tudi kmete na posesti završniške gospode. Kmetje so v naskoku osvojili grad Završje in ga 11. maja 1713 zažgali. Ni znano, če so se punta udeležili tudi kazeljski kmetje, znano pa je, da so uporniki morali plačati gosposki iz Završja 650 goldinarjev kazni.

Kazlje (Casglan) so bile s škofijskim aktom leta 1316 dodeljene tomajski fari. Od leta 1798 so bile samostojna kaplanija s svojim rezidenčnim kaplanom. Svojega duhovnika so Kazeljci imeli do leta 1929. Po tem letu so Kazlje upravljali tomajski župniki. Kazlje so še vedno del tomajske župnije, ki pa jih upravlja že nekaj let senožeški župnik.

V Kazljah je zvonik cerkve sv. Lovrenca z 28 metri najvišji na Krasu *

Čeprav so Kazlje razmeroma majhna vas, so nekdaj imele kar dve cerkvi. Na razglednem griču Sv. Mihaela, ki se dviga nad Jerišami nad dolino Raše, so na ozemlju ostankov prazgodovinskega gradišča in srednjeveškega tabora tudi raz-

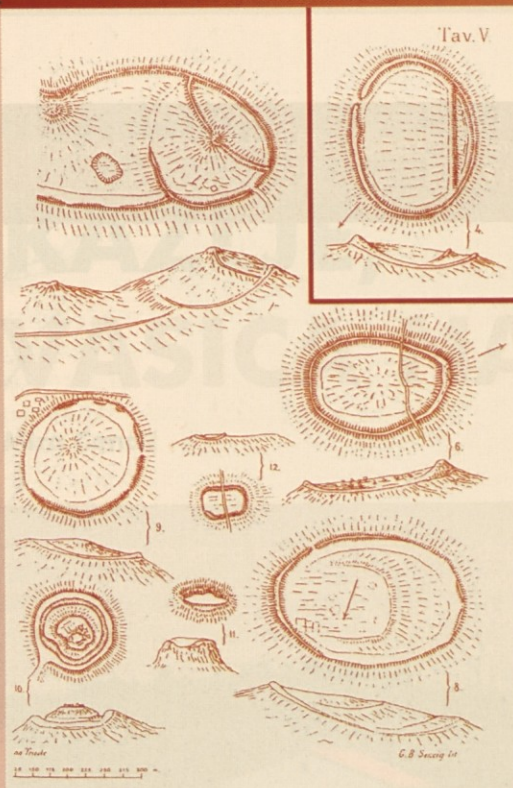
valine cerkvice sv. Mihaela. Ta cerkvice je bila zidana že najmanj leta 1296; leta 1611 je bila povečana in obnovljena. Leta 1784 pa je bila po dekretu cesarja Jožefa II. opuščena in obsojena na propad.

Kazeljska cerkev sv. Lovrenca na vzhodnem začetku vasi ob cesti Štorje-Kazlje-Dobravlje-Ponikve-Štanjel je bila prvič posvečena leta 1606 in nato ponovno 1634. Zvonik, ki je s svojimi 28 metri najvišji na Krasu, je bil zgrajen leta 1864. Za zidavo tega lepega zvonika so iznajdljivi Kazeljci prosili za denarno pomoč tudi cesarja Franca Jožefa, ki pa njihovi prošnji ni ugodil.

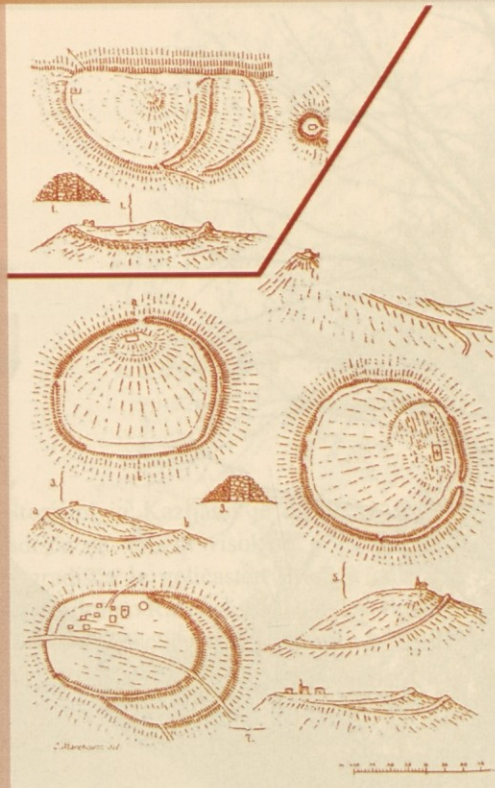
Kazeljci so imeli skoraj sto let svojo šolo; od leta 1864 do leta 1953. Od leta 1864 do leta 1900 so večinoma poučevali kaplani od 50 do 70 učencev, leta 1899 celo 76. V prvi polovici 20. stoletja pa so poučevali učitelji-laiki. Nekaj šolskih let je bila v vasi le potovalna šola; pouk so imeli po tri dni v tednu. V letih od 1926 do 1943 so, kot drugod na Primorskem, poučevali učitelji Italijani.

Šola je bila ukinjena s šolsko reformo leta 1953. V letih od 1954 do 1959 je hodilo 15 do 20 kazeljskih otrok v osnovno šolo v Dobravlje, po tem letu pa se vozijo v Sežano.

V Kazljah je delovalo tudi pevsko bralno društvo *Dneva Žar*, ki je bilo ustanovljeno februarja 1906 in je imelo svojo čitalnico s precejšnjim številom knjig in časopisov, imeli pa so tudi svoj pevski zbor. Društvo je prirejalo zabavne večere in kulturne prireditve in se povezovalo s sosednjimi vaškimi društvi.



Slika levo:
Marchesettijeva skica
prazgodovinskega gradišča
na 399 metrov visokem hribu
Vahta nad Kazljami - Risba je
iz knjige Carla Marchesettija
"I castelli preistorici di Trieste
e della Regione Giulia, Trieste.
1903, ponatis 1981, tabela V.



Slika desno:
Marchesettijeva skica
prazgodovinskega gradišča
na 450 metrov visokem hribu
Sv. Martin nad reko Rašo
med Štorjami in Kazljami -
Risba je iz iste knjige
Carla Marchesettija.

Trinajsti marec 1943 je bil za Kazlje in prebivalce najstrahotnejši dan

Odkar se piše zgodovina, so Kazlje doživele svoj najstrahovitejši dan 3. marca 1943. Letos poteka 65 let, odkar so Kazlje gorele in so bili umorjeni štirje fantje iz te vasi. Po partizanskem napadu vojaškega vozila v bližini vasi, v katerem sta bila ustreljena dva italijanska vojaka, pet pa jih je bilo ranjenih, se je začela kazeljska tragedija. Razjarjeni vojaki iz sosednjih italijanskih vojaških postojank so pridrveli v vas. Prvega moškega, ki so ga srečali Pri stajah, blizu kraja napada, so takoj ustrelili, iz vasi pa so odpeljali sedem moških. Še isti dan proti večeru se je začel dvigati proti nebu ogromen črn dimni oblak zažganih hiš. S požigi so Italijani nadaljevali še naslednji dan. Gorelo je 29 domačij; devet jih je zgorelo do tal. V zubljih je bilo pokončane tudi nekaj živine, nekaj pa so jo vojaki odpeljali s seboj. Od groze so ljudje zbežali iz vasi, po poljih je mukala preplašena živina. Gole črne stene hiš in ožganih latnikov so grozeče štrlele v nebo. Toda groze še ni bilo konec. Ko so se najbolj pogumni vaščani vrnili v požgano vas, so našli tri razmesarjena trupla kazeljskih fantov, ki so jih italijanski vojaki na dan napada odpeljali. Srhlijva podoba umorjenih je pričala o njihovem strahotnem zločinskem mučenju.

Kazeljci cenijo svojo zgodovino in narodopisne posebnosti svojih domačij. To pričajo lepo obnovljeni domovi s kamnitimi kalonami in prostornimi dvorišči, obnovljeni kali in vodnjaki ter lepo vzdrževana cerkvena pokopališča in okolico. Vredno je kraj obiskati in si ga ogledati!

Viri

- Arheološka najdišča Slovenije, 1975: SAZU, DZS, Ljubljana.
Freiherr, Carl; 1873: Das Land Goerz und Gradisca, Wien.
Gradivo za zgodovino Slovencev, IV, 634, Regesten Gorz, I, 152.
Izvestja muzejskega društva za Kranjsko, II; 1892, 1899: Ljubljana.
Kjuder, Albin; Tomaj, Zgodovinska zrna, 1. knjiga, Rokopis (1-300), Tomaj, Župnišče Tomaj.
Kjuder, Albin; Kronika župnije Tomaj.
Kos, Milko; 1954: Urbarij Slovenskega Primorja, II del, SAZU, Ljubljana.
Krajevni leksikon Slovenije, 1968: Državna Založba Slovenije, Ljubljana.
Krajevni leksikon Slovenije, 1995: Državna založba Slovenije, str. 604, Ljubljana.
Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien MAGM 36, 1906: str. 140, 141.
Marchesetti, Carlo; 1903: I castelli preistorici di Trieste e della Regione Giulia, Trieste, ponatis 1981.
Statistični urad Republike Slovenije; 2002: Popis prebivalcev, gospodinjstev in stanovanj, Ljubljana.
Rutar, Simon; 1890: Prazgodovinska in rimska razkopavanja po Slovenskem I. 1889, Letopis Matice Slovenske za leto 1890, Ljubljana.
Škerl, France; 1972: Primorska v NOB v dobi soškega odreda, tipkopis NUK, Ljubljana: Dopisi: Tendenza di Sezana, 17.2.1943; Gruppo di Trieste, 28.2.1943; Gruppo di Trieste, 5.3.1943; Maksovo (Dugolinovo) pismo Primožu (Alešu Beblerju) 5.3.1943 in Iztoku (Ivanu Turšiču), politkomisarju 3. bataljona.
Valvasor, Janez Vajkard; 1689: Die Ehre des Hertzogthums Crain

Glej v reviji Kras št. 72 sestavke, ki z različnih vidikov obravnavajo cerkev sv. Lovrenca in prostor z mrliško vežico ter parkom ob njej:
Kajzelj, Miha, 2005: Zrelo ambiciozna ureditev vaškega trga v Kazljah - Arhitekt Tomaž Čeligoj za domači kraj, str. 16-17.
Lavin, Robi, 2005: Posebej pomembna je kulturna domenzija dediščine kraja - Geomantično razumevanje mrliške vežice, str. 18-19
Čeligoj, Tomaž, 2005: Kakšna naj bo arhitektura kapelic?, str. 14-15.

Sežanska zadruga Vinakras je predstavila svoj teranton različnih letnikov

POZNA TRGATEV NA KRASU IN PREDSTAVITEV TERANTONOV

Olga Knez

Še pred ponovnim deževjem so v četrtek, 16. oktobra dopoldne na izbranih legah sežanske zadruge Vinakrasa v Komnu pobrali zadnje grozdje sorte refošk, iz katerega bodo pridelali žlathno

vino teranton, ki naj bi ga na trg poslali čez tri leta. V Vinakrasovi enoteki v Sežani pa so popoldne predstavili vertikalo terantonov iz svoje bogate arhivske kleti.

Tokratne zelo pozne trgatve sredi oktobra, ki jo na Krasu ne pomnijo že dolgo, so se udeležili komenski župan Uroš Slamič, župan občine Miren-Kostanjevica Zlatko Martin Marušič, sežanski podžupan Božo Marinac, zaslužna profesorica in doktorica znanosti Slavica Šikovec, ki je kar štirideset let predavala na Biotehniški fakulteti v Ljubljani, starosta slovenske enologije dr. Dušan Terčelj, pa seveda predstavnik sežanskega Vinakrasa direktor Marjan Colja in enolog Boštjan Zidar, vodja agroživilskega laboratorija Kmetijsko gozdarskega zavoda Nova Gorica dr. Tjaša Jug ter svetovalka in specialistka za vinogradništvo sežanske Kmetijske svetovalne službe Majda Brdnik, ki je preverila sladkorno stopnjo potr-

ganega grozdja. Prišli pa so tudi drugi povabljeni gostje in novinarji.

“Za nami je lepa trgatve, z grozdem smo zadovoljni in pričakujemo kvalitetna vina, čeprav smo na Krasu občutili kar veliko vremenskih neprijetnosti - štirikrat je pustošila toča, grozdje je prizadela tudi peronospora. Prav zaradi tega smo s strokovnimi službami stalno bdeli nad grozdem vse do najlepšega trenutka za vinogradnike - do trgatve, ki smo jo opravili v lepem jesenskem vremenu,« je povedal direktor Vinakrasa Marjan Colja.

Po predpisih mora grozdje doseči sladkorno stopnjo najmanj 85° Oe, da se ga lahko predela v vino teranton.

Trgači na pozni trgatvi refoška za teranton v vinogradu zadruge Vinakras v Komnu, med njimi tudi trije kraški župani in v sredini enologinja zaslužna prof. dr. Slavica Šikovec in na njeni desni starosta slovenskih enologov dr. Dušan Terčelj.





Svetovalka vinogradništva Majda Brdnik iz sežanske kmetijske svetovalne službe je potrganemu refošku namerila sladkorno stopnjo kar 98° Oe. Z grozdom na dlani Vinakrasov kletar Boštjan Zidar- Fotografija: Fotodokumentacija revije Kras.

V enoteki zadruga Vinakras - z leve na desno: zadržni enolog Boštjan Zidar, "oče" terantona enolog dr. Miran Vodopivec in direktor zadruga Vinakras Marjan Colja.- Fotografija: O. Knez

Grozdje s komenskih latnikov pa je tokrat pokazalo sladkorno stopnjo celo 98° Oe. Za takšno skrb v vinogradu je Brdnikova čestitala vsem Vinakrasovim vinogradnikom in vinarjem.

"Iz dosežene sladkorne stopnje pa tudi iz fenolne zrelosti grozdnih jagod si lahko obetamo odlično osnovo za veliko rdeče vino, ki bo zrelo v leseni posodi daljši čas. Torej se tudi iz letošnjega grozolja obeta kakovostno vino, ki bo zadovoljilo potrošnike in vinske sladokusce", je dodal enolog Boštjan Zidar.

Čeprav so na Krasu trgatev končali v glavnem že v začetku oktobra, je na izbranih legah posestva Vinakrasa v Komnu grozdje sorte refošk lovilo še zadnje sončne žarke vse do sredine oktobra. Na trtah, starih več kot trideset let, vzgojenih na tradicionalni kraški vzgojni obliki - latniku, je po zaslugi vinogradnikov Vinakrasa in ob naklonjenosti narave dozorela kar lepa količina odličnega zdravega grozolja. Po besedah direktorja Vinakrasa Marjana Colje vedno izberejo za pridelavo terantona le grozdje z vinogradniških leg, ki so se v zadnjih letih izkazale za najboljše. Na njih se grozdju namenja še večjo skrb. Tudi letos bodo iz potrganega grozolja pridelali dovolj terantona, s katerim bodo lahko zadovoljili številne ljubitelje tega posebnega vina.

Vinakras, z.o.o., Sežana, ki gospodari na petdesetih hektarjih (50 ha) površin in ima približno 260 kooperantov, je pred leti slavila 50-letnico svojega delovanja. Klet pridelava letno od 800 tisoč do milijona litrov vina. Od tega kar dve tretjini vina teran, ostalo pa predstavljajo bele sorte in druge rdeče sorte. Med belimi sortami prevladujejo malvazija, chardonnay, sivi pinot, vitovska grganija in sauvignon. Prav vini vitovska grganija in sivi pinot sta se letos v novi preobliki pridružili paleti belih vin, ki jih Vinakras ponuja na tržišču... Torej se speča Trnjulčica prebuja tudi v Vinakrasu!

Vina prodajajo največ na slovenske in italijanske trge, nekaj so ga izvozili tudi na Japonsko (kraška teranova penina), osvajajo pa tudi tržišče nekdanje Jugoslavije (Srbija, BiH in



Hrvaška). Tako bodo od 20. do 23. novembra na tridnevni degustaciji svojih vin v Beogradu in v Novem Sadu.

Vinakrasova vina, naj bo to teranton, izbrani teran PTP (teran s priznanim teritorialnim poimenovanjem), cabernet, sauvignon, vitovska grganja, sivi pinot ali teranov liker PTP, marmorna penina itn. na raznih tekmovanjih, vinskih sejmih in mednarodnih ocenjevanjih prejemajo vidna priznanja in odličja. V letošnjem letu so se udeležili sejma Gast v Splitu (5 priznanj), 75. mednarodnega kmetijskega sejma v Novem Sadu (5 priznanj), Vinista Poreč (4 priznanja), 54. mednarodnega ocenjevanja vin in alkoholnih pijač Vino Ljubljana (2 priznanji), Kmetijsko živilskega sejma Gornja Radgona (9 priznanj) in mednarodnega ocenjevanja Vinoforum (3 odličja). Za teranton letnik 2003 so prejeli zlato medaljo v Splitu, v Novem Sadu in v Poreču, kjer je teranton prejel tudi šampionski naziv za najboljšo ocenjeno zorjeno vino, pridelano iz sorte refošk. Srebrno medaljo zanj pa so prejeli v Gornji Radgoni in Ljubljani, kjer je teranton osvojil tudi naslov zmagovalca med slovenskimi vinskimi posebnostmi.

V sežanski enoteki zadruge Vinakras so istega dne (16. oktobra 2008) popoldne povabljenim gostom in novinarjem predstavili arhivska vina terantonov letnikov: 2003, 1997, 1988, 1983 in 1980. Prihodnje leto bo namreč 30 let, odkar v Vinakrasu proizvajajo teranton. Prav o terantonu in njihovih značilnostih je poleg združnega enologa Boštjana Zidarja spregovoril še "oče" terantona dr. Miran Vodopivec, ki je predstavil prve začetke njegovega proizvajanja pred skoraj 30. leti in njegove posebnosti, s katerimi se lahko Kras in Kraševci ponašajo tako v slovenskem merilu kakor tudi v svetovnem merilu..

»Takrat smo letno prodali tudi do 5,4 milijonov litrov vina in naša zadruga je bila med prvimi, ki je osvojila dva šampionska naslova prav s terantom. To nas je spodbudilo za nadaljnje delo. Vina so dozorevala v velikih lesenih posodah (več kot 4 tisoč litrov). S prvim terantom smo šli na trg in

"... TERANTON spada med posebna kraška vina, pridelana iz zdravega grozdja sorte refošk, ki vsebuje najmanj 85 °Oe sladkorja. Postopek predelave je enak kot pri teranu, le maceracija grozdja je daljša in traja do šest mesecev. Vino zori najmanj tri leta v leseni vinski posodi. Čas maceracije in čas zorenja vina, ki je zelo odvisen od ekstrakta in vsebnosti taninov, dajeta temu vinu poseben karakter. Bogata, intenzivna, zelo obstojna cvetica, ki nas spominja na sušene slive in drugo sušeno sadje, je odsev procesov staranja, ki to cvetico plemenitijo. Po okusu je vino suho, rahlo kislo, sladko tanično, po alkoholu je dokaj toplo. Teranton spada med harmonična, polna vina z intenzivnim, obstojnim, elegantnim in plemenitim okusom, ki nas ob vsaki priložnosti preseneča..."

Iz knjige Kraški teran dr. Mirana Vodopivca, Kmečki glas, 1999, str. 20.

ovojili šampione in zlate medalje na tekmovanjih na Dunaju, v Gornji Radgoni, Ljubljani itn. Kvaliteta grozdja in vina pri vinogradnikih vzbuja željo po boljšem trženju in višji ceni. In prav v tem je bodočnost kraških vodnogradnikov!« je o prvih začetkih terantona povedal dr. Miran Vodopivec.

Predstavljeni terantoni v sežanski enoteki so se dobro ujemali tudi z izbranimi pristnimi kraškimi jedmi, ki jih je pripravil Matjaž Lindič, član kuharske skupine Terra Carsus, ki se je pred nedavnim udeležila kuharske olimpijade v Berlinu.

Sežanski Vinakras pa je tudi letos s kar štidnevnim martinovanjem poskrbel za prijetno vzdušje in druženje ob dobrem vinu... In o tem boste lahko prebrali kaj več naslednjč.

Olga Knez - višja upravna delavna delavka, Sežana



Združni kletar gospod Boršič med strežbo terantona starosti slovenskih enologov dr. Dušanu Terčelju. Na Terčeljevi levi še zaslužna prof. dr. Slavica Šikovec in enologinja dr. Tjaša Jug iz Kmejijskega gozdarskega zavoda Nova Gorica.- Fotografija: O. Knez

PETNAJSTLETNICA REVIJE KRAS

Enajstega julija 2008 je imela revija Kras svojo petnajstletnico. Njeni izdajatelji so povabili na vrt svoje domačije v Svetem pri Komnu njene sodelavce in prijatelje revije Kras.

O pomenu in vlogi revije Kras je že v prejšnji, 89. številki objavljen analitičen in spodbuden uvodnik prof. dr. Marijana Slabeta. Še prej, v 85. številki, pa je akademik prof. dr. Boštjan Žekš v uvodniku označil revijo za elitno, z vrhunskimi članki, ki jih prispevajo najboljši strokovnjaki in znanstveniki.

V tem delu revije objavljamo fotografije s slovesnosti, nagovore udeležencev in njihove izjave za druge medije.

Med več kot stotimi uglednimi gosti iz političnega, gospodarskega, kulturnega in družabnega življenja velja še posebej omeniti: novega predsednika Slovenske akademije znanosti in

umetnosti akad. prof. dr. Jožeta Trontlja, podpredsednika Državnega zbora mag. Vasjo Klavoro, prvega generalnega direktorja Ljubljanske banke in njenega ustanovitelja Nika Kavčiča, nekdanjega direktorja Ljubljanske banke Antona Slapernika, predsednika uprave Zadrúžne kraške banke z Opčin Sergeja Stancicha, ravnatelja te banke Aleksandra Podobnika, predsednika uprave Založbe Mladinska knjiga Milana Matosa, pisatelja, publicista in politika dr. Rafka Dolharja iz Trsta, svetovalca vlade R Slovenije za regionalni razvoj in lokalno samoupravo mag. Igorja Strmšnika. In bili so tudi strokovnjaki z različnih področij, ki se pri svojem delu posvečajo Krasu in kraškim območjem v Sloveniji ter drugod. Žal pa se več sodelavcev revije Kras z italijanske strani slovesnosti ni moglo udeležiti, ker so imeli prav ta dan za Slovence v Italiji pomemben sestanek v Trstu.

Uredništvo



Izdajatelj revije Kras Dušan L. Rebolj, odgovorna urednica revije Ida Rebolj, glavni urednik revije in njen oblikovalec Lev Lisjak Rebolj, umetnostna zgodovinarica Kaja Rebolj in direktor agencije za PR in fotograf Aljoša Rebolj. - Fotografija: Bogdan Macarol



Akademska slikarka in arhitektinja mag. Alenka Kham Pičman iz Svetega, redna sodelavka revije Kras, doc. dr. Mira Cencič s soprogom Valentinom Cencičem iz Šempetra pri Gorici in zakonca dr. Jan Erik Sigdell ter Neda Sigdell Ščuka iz Dutovelj. Fotografija: Olga Knez.



Nives Klavora in njen soprog mag. Vasja Klavora, podpredsednik Državnega zbora. - Fotografija: Alenka Žavbi.

Svetnika občine Komen Igor Zega, tudi njen podžupan, in Boris Budal ter strokovni sodelavec v občinski upravi mag. Erik Modic. - Fotografija: Bogdan Macarol.



Osemletna Margerita, ki obiskuje 1. razred ljubljanske Srednje glasbene šole na oddelku za violončelo, in enajstletni Adrian, ki obiskuje 2. razred ljubljanske Srednje glasbene šole na oddelku za saksofon, sta za slovesnost pripravila krajši glasbeni instrumentalni program. - Fotografija: Bogdan Macarol.



Tatjana Trontelj v pogovoru z Aleksandro Milič Zidarič z istoimenske ekološke kmetije iz Praprota v bližnji Italiji, ki je za udeležence jubileja revije Kras pripravila izbor premazov iz skute, več vrst svežih mehkih sirov s komarčkom in kraškim žepkom ter več vrst izbornih sirov. Njihov sir Jamar, ki ga zorijo v 70 metrov globokem breznu, je še posebej poznan. - Fotografija: Olga Knez.



Za njun instrumentalni glasbeni nastop je Margeriti in Adrianu predsednik uprave Založbe Mladinska knjiga Milan Matos podaril knjižni darilo, ki sta se ju obdarjenca zelo razveselila. Fotografija: Bogdan Macarol



Z leve na desno: mag. Vasja Klavora, ravnatelj Zadrúžne kraške banke Aleksander Podobnik, lastnik živinorejske ekološke kmetije Dario Zidarič iz Praprota v Italiji, ki vsako poletje pokosi velik del travnikov komenske občine, prejšnji ravnatelj Zadrúžne kraške banke Klavdij Brajnik, bolj v ospredju Adrian Stell Pičman, in predsednik upravnega odbora Zadrúžne kraške banke Sergej Stancich. Spredaj komenški podžupan Igor Zega in občinski svetnik Boris Budal, kronist vasi Bani Pavel Vidau in mag. Erik Modic. - Fotografija: Olga Knez



Prostor v senci so si izbrali direktor Tovarne lepil Mitol iz Sežane Marjan Mateta, Milan Matos, Anton Petje, Silva Matos in Majda Mateta, zadaj - še bolj v senco - pa so se med hortenzije umaknili publicist in sodelavec revije Kras Tine Kristan s soprogo in strokovnjak za naravi prijazna goriva iz Interine Andrej Marušič, tudi sodelavec revije Kras. Fotografija: Bogdan Macarol



Za odlično izbrano kulinariko je poskrbel s svojimi sodelavci Žiga Maher, direktor podjetja za catering "Super" iz Ljubljane. Fotografija: Bogdan Macarol



Direktor JZ Park Škocjanske jame Albin Debevec, novinarka Olga Knez, župan občine Komen Uroš Slamič, direktor marketinga v Kobilami Lipica Klavdij Čehovin, Andrej Marušič, akad. prof. dr. Jože Trontelj, študentka novinarstva Petra Meziniec in Silva Matos. Fotografija: Bogdan Macarol

Arheolog prof. dr. Marijan Slabe, svetovalec vlade RS v Upravi za varstvo kulturne dediščine, Ljubljana

Na začetku slovesnosti je gledališki in filmski igralec Anton Petje prebral del uvodnika, ki ga je za revijo Kras napisal prof. dr. Marijan Slabe*. Iz nje povzemamo nekatere poudarke:

... Pred nami je slavnostna številka revije Kras, ki ima za seboj že petnajst uspešnih let. V tem obdobju je ta ilustrirani časnik, ki je tudi temeljni zagovornik ohranjanja kraških vrednot, kar močno posegel v slovenski domoznanski revijalni tisk ...

... Visoko kakovost revije Kras zagotavljajo s svojimi prispevki vrhunski strokovnjaki različnih strok - akademiki, univerzitetni profesorji, vidni predstavniki države ter drugi poznavalci slovenskega krasa in pokrajine Kras. V bibliografiji revije za njenih petnajstih let izhajanja se pojavljajo mnoga imena, ki so poznana tako doma kot na tujem. Prezreti ne smemo tudi tistih avtorjev, ki jih zna uredništvo s pretanjenim občutkom izbrati in pridobiti iz domačih okolij, da s svojim dojemajočim in čutečim opisovanjem ter izpovedmi dajejo vsaki posamezni izdaji še poseben čar ...

... Vsebina je namenjena vsem ljubiteljem pokrajine z imenom Kras in kraškega prostora v Sloveniji. Revijo Kras označuje predvsem pestrost, ki ne zanemarja nobenih vidikov in ki je ena izmed značilnosti vsake dobre revije. Prav tako ne smemo prezreti zelo dobre slikovne opreme in domiselnega

grafičnega oblikovanja vsake njene izdaje, ki odlično in ustrezno dopolnjuje posamezna besedila ...

... Revija Kras je danes dostojanstven tiskan kulturni posrednik z izbrano vsebino. Predstavlja kraško pokrajino, v kateri je združena vrsta nadvse pomembnih naravnih, kulturno-zgodovinskih in drugih vrednot v zahodnem predelu Slovenije. Iz številke v številko nas opominja, da moramo kar najbolje varovati ta izjemen in čudežni svet ter njegovo dediščino...

Na vrhu stopnic izvršna urednica revije Salon Slovenija in sodelavka revije Kras Marjeta Privšek, Marko Sabothy, Marjan Korsič in Bojana Korsič Rebolj, v sredini Kaja Rebolj in direktorica Zavoda za turizem Kranj Natalija Polenec, v ospredju Nina Bešlagič in glavni urednik revije Kras ter njen oblikovalec Lev Lisjak Rebolj. - Fotografija: Bogdan Macarol



Uroš Slamič, župan občine Komen

...Danes lahko rečemo, da je Kras popularen. Njegova popularnost pa nalaga Kraševcem veliko odgovornost. Odgovornost, kakršno so zaznali izdajatelji že pred poldrugim desetletjem in se odločili izdajati revijo Kras...

... Danes slišimo zahteve nekaterih, naj se varovanje in razvoj Krasa na nek način pravno regulira. Jaz pa menim, da je treba najprej zagotoviti dobro informiranost in ozaveščenost domačinov in vseh tistih, ki smo na Krasu. Kajti nobena pravna regulativa ne bo ohranila Krasa v njegovi prvinski podobi, če se Kraševci sami ne bomo ovedli in s svojim ravnanjem skrbeli za ohranjanje identitete Krasa. Tako, kakor to opravlja revija Kras, katere prispevek dosedanjih petnajstih letih njenega izhajanja je neizmeren in nenadomestljiv.

Revija Reboljevih je pogumno dejanje, kajti tako kvalitetna publikacija terja za vsako izdajo zajeten finančni zalogaj, ki ga zmorejo le veliki entuziasti in veliki ljubitelji Krasa. Za to se ob današnjem jubileju - petnajstletnici revije Kras njenim izdajateljem iskreno zahvaljujem. Zahvaljujem pa se tudi vsem Vam, ljubiteljem in prijateljem revije Kras, za vaše prispevke, predloge in poglede izdajateljem in uredništvu, s katerimi nas vse hrabrite in spodbujate, da sledimo reviji Kras. In hvala tudi vsem, ki kakor koli gmotno podpirate prizadevanja izdajateljev, da revija prihaja v domove tisočev bralcev...

Zato želim, naj revija Kras, ki je sedaj na koncu svojih pubertetniških let, preživi tudi sedanje svetovne ekonomske pretrese ter preide v svojo odraslo, zrelostno dobo z vsemi svojimi pridobljenimi izkušnjami. V občini Komen in v njeni občinski upravi bomo reviji Kras pri opravljanju njenega poslanstva pomagali po vseh svojih močeh.

Podžupan občine Komen Igor Zega in njen župan Uroš Slamič ter restavratorja in konservatorja iz Svetega mag. Andrej Jazbec in mag. Nataša Jazbec.
Fotografija: Bogdan Macarol



Diviški župan Matija Potokar in Rudolf Vran iz Tomaja, ki že dolga leta sooblikuje tomajski kulturni utrip.
Fotografija: Olga Knez

Matija Potokar, župan občine Divača

Ker sem prvič v tako eminentni raziskovalni, kulturni in poslovni sredini, želim na ta praznični dan izreči iskreno priznanje reviji Kras in družini Rebolj za čudovito publikacijo, ki je prej, predno sem postal diviški župan, žal nisem poznal. Ko pa so mi jo predstavili njeni izdajatelji in sem jo skrbno pregledal, sem spričo njenega estetskega videza, predvsem pa zaradi njene bogate in koristne vsebine takoj v imenu naše občine navezal z njimi sodelovanje. Sedaj po posebni pogodbi o medsebojnem sodelovanju poleg občinskih svetnikov in predsednikov krajevnih skupnosti prejema revijo Kras tudi občani, ki prihajajo po svojih opravkih na Občino. Na njenih straneh so namreč tudi za naše občane pomembni prispevki in priporočila, na primer: kako ravnati z našo kraško krajino, kako skrbeti za vire čiste pitne vode, kako ohranjati kulturno dediščino in njene ostaline na Diviškem, kako potekajo priprave na gradnjo muzeja Ite Rine in na gradnjo večnamenske dvorane v Diviški. Pri tem pa posebej ne omenjam sestavkov, prikazov in poročil, kaj vse je mogoče videti ter doživeti v Parku Škocjanske jame, v edinem slovenskem naravnem in kulturnem spomeniku, ki je vpisan v Unescovo svetovno dediščino, saj uprava Parka Škocjanske jame in izdajatelji revije Kras sodelujejo že od ustanovitve tega parka.

Čestitam ustvarjalcem revije Kras in s ponosom priznavam, da se v naši Občini pri urejanju in izdajanju občinskega glasila v marsičem zgledujemo po reviji Kras...

Mojca Dumančič

Iz informativne oddaje slovenske nacionalne televizije, 11.7.2008, povzemamo nekaj izjav, posnetih na slovesnosti ob 15-letnici revije Kras v Svetem.

Pred dnevi so v Svetem pri Komnu slavili petnajstletnico izhajanja revije Kras... Ob jubileju so njeno



Sekretar na Ministrstvu za kulturo Silvester Gaberšček, izdajatelj revije Kras Dušan Rebolj, etnolog prof. dr. Janez Bogataj in prof. Janez Kromar. - Fotografija: Bogdan Macarol



Prof. Janez Kromar, Nives Klavora in mag. Vasja Klavora ter prof. dr. Marijan Slabe so si izbrali na vrtu kotiček za kamnito mizo pod lovorjem. - Fotografija: Bogdan Macarol

nadaljnje izhajanje podprli številni ugledni strokovnjaki za kras iz Slovenije in iz zamejstva.

Te dni bi lahko rekli, da praznuje ves Kras. Prav z revijo, ki ima enak naslov - Kras, ki se je posvetila pokrajini Kras, se je Kras močnejše zasedel v zavest Kraševcev, Slovencev, zamejcev. Petnajst let revijo Kras izdaja družina Rebolj, zakonca Dušan in Ida s sinovoma.

... Revija Kras stoji na prvi strokovni obrambni liniji za pokrajino, ki je prvi kamniti zid Slovenije.

Dušan Rebolj, izdajatelj revije Kras

Mi smo veseli, da smo zdržali petnajst let, kar ni pogost pojav za take publikacije, saj revija Kras ni komercialna publikacija, pač pa je izrazito informativna, izobraževalna. In oprta na več kot 840 ljudi, ki so do sedaj pisali v revijo. Med njimi je veliko akademikov, znanstvenikov, raziskovalcev in strokovnjakov z različnih področij, ki se spoznajo na kras in napajajo s svojim védenjem revijo z enakim imenom; prav tako pa je tudi veliko povsem spontanih avtorjev, ki sporočajo bralstvu svoje videnje Krasa, njegovih vrednot in nadaljnjih razvojnih možnosti.

Silvester Gaberšček, sekretar na Ministrstvu za kulturo, Ljubljana:

... Škoda je, da revija Kras nima zagotovljenega nekega stalnega prihodka v vsakoletnem proračunu in s tem tudi ne stalnega zagotovila za svoj obstoj... Se pa zavedamo poslanstva, ki ga revija Kras opravlja.

Mag. Vasja Klavora, podpredsednik Državnega zbora

za TV Primorka**

Revijo Kras poznam že dolga leta. Veliko jo spremljam in berem. Bil sem že večkrat povabljen na to lepo kraško domačijo v Svetem, kjer se sedaj pogovarjava** in kjer revija

nastaja. In večkrat sva se z odgovorno urednico pogovarjala, da bi kaj napisal vanjo. Predvsem o svojem delu - pisanju o I. svetovni vojni, ki se je bila tudi na Krasu. In tako se je zgodilo, tega sem zelo vesel, da je moj prispevek o moji četrti knjigi o soški fronti "Doberdob" priobčen v jubilejni, 89. številki, ob petnajsti obletnici njenega izhajanja.

Revija Kras je po svoji vsebini zelo bogata publikacija. Piše tudi o zgodovini, arhitekturi, krasoslovju in o vsem drugem, pomembnem o Krasu. Tudi prva svetovna vojna je zaznamovala Kras. In Kras je zaznamoval prvo svetovno vojno na tem območju. Od njenega konca je preteklo devetdeset let... Ljudje radi berejo o tem. Pa tudi za tistega, ki to raziskuje, je ta téma zelo zanimiva

Ker so me v uredništvu za uvod v mojo pripoved vprašali tudi, "če bom še pisal za Kras", sem odgovoril pritrdilno: "Seveda bom!" Zame je pisanje namreč enkratna sprostitev. Če veš, kaj hočeš napisati, če te tisto zanima in zaradi pisanja tisto raziskuješ, je to prelepo delo.

V reviji Kras sem napisal, da sem pravzaprav gorjan s Tolminskega in da se mi je Kras zdel včasih nizek. Ne tako visok, kot so nad dva tisoč metrov visoki hribi nad dolino Soče. Ko pa sem se v zadnjih letih veliko posvečal tudi Krasu, sem ga prehodil po dolgem in počez ter ga dodobra spoznal. Kras je čudovita pokrajina; enkratna pokrajina z vsemi svojimi značilnostmi. Vedno te pritegne; še zlasti v jesenskem času zaradi svojih barv, bolj izstopajočega kamenja, Pa tudi zaradi svojih ljudi.

Revijo Kras prejemam tudi v parlament.*** In ko jo dobim s prispelo pošto, jo najprej prelistam. Preberem pa najprej tisti članek, ki me s svojim naslovom pritegne in hkrati najbolj zanima. Vendar so zelo zanimivi vsi članki. Tako sem takoj, ko je bilo mogoče, prebral v najnovejši izdaji revije uvodnik prof. dr. Marijana Slabeta, mojega sošolca iz gimnazijskih let... V uredništvo vedo in znajo vselej najti, kar je zanimivo!



Družina Špacapan iz Nove Gorice - hči Taja in soproga Tatjana ter Črtomir Špacapan, direktor Regijske razvojne agencije severne Primorske, d.o.o., Nova Gorica, katere sodelavci sodelujejo z revijo Kras in v njej predstavljajo svoje delo za razvoj severne Primorske in Krasa. Fotografija: Alenka Žavbi

Črtomir Špacapan, direktor RRA Severne Primorske, Šempeter

za TV Primorka**

Zaposleni v Regijski razvojni agenciji se na več načinov ukvarjamo s Krasom... Tudi tako, da sodelujemo z revijo Kras, ki veliko stori, da se Kras ohranja tak, kakršnega si želimo... S Krasom pa se ukvarjamo tudi v čezmejnih programih, namenjenih njegovemu razvoju v turističnem smislu in sicer z razvijanjem in pospeševanjem kraške kulinarčne ponudbe. Bodočnost Krasa je namreč v tem, da ohranimo, kar na Krasu je in kar je na Krasu vedno bilo enkratno, izjemno, privlačno...

S snovalci revije Kras smo pripravili osnutek čezmejnega projekta. Njegov cilj bo ovrednotiti enoviti Kras pri nas in na italijanski strani s pomočjo revije Kras in drugih ustreznih medijev. Evropska unija in njeni projekti, ki so ta čas v pripravi v okviru njenega razpisa Cilj III Slovenija-Italija, poudarjajo prav to - kako ohraniti naravne danosti enovitega kraškega prostora, kako medsebojno te danosti določiti, jih povezati ter njihove nosilce organizirati za skupno promocijo in nastopanje v slovenskem in italijanskem prostoru ter širše v prostoru Evrope. Pri tem bo v ospredju spodbujanje sodelovanja obeh narodnostnih manjšin v takšni celoviti ponudbi.

Občudovanja vredno je petnajstletno prizadevanje in vztrajanje snovalcev in izdajateljev revije Kras, saj izhaja in deluje na našem prostoru veliko najrazličnejših medijev, ki pritegujejo pozornost potencialnih bralcev, poslušalcev in gledalcev. Občudovanja je vredno še zlasti, ker se revija Kras loteva obravnavanja, predstavljanja in popularizacije relativno manjšega teritorija, ki pa ima izjemno zanimivo in bogato ponudbo najrazličnejših izvirnih dobrin in vredot, kaakršnih drugod ni tako veliko. Izjemen je pristop izdajateljev revije Kras do izbiranja vsebin, ki jih obravnavajo v zadovoljstvo ne samo Kraševcev ampak tudi v zadovoljstvo širokega bralskega

kroga po Sloveniji, na Tržaškem in Goriškem, pa tudi širom po svetu. Take publikacije nima v Sloveniji nobeno drugo območje, pa tudi drugje na tujem nisem zaznal reviji Kras podobnega medija. Zato v naši razvojni agenciji sodelujemo z njenimi izdajatelji in bomo po svojih močeh prispevali, da bo še naprej opravljala svoje poslanstvo.

Prof. dr. Janez Bogataj, predstojnik Oddelka za etnologijo, Filozofska fakulteta v Ljubljani

za TV Primorka**

Ponosen sem, da sodelujem v reviji Kras, in hkrati vesel, da vitalno izhaja že petnajst let. In da jo lahko kadarkoli proiciramo na vitalnost Krasa ali pa v obratnem vrstnem redu, saj vitalnost Krasa odseva tudi v reviji Kras.

Vznemirila in pritegnila je mojo pozornost namera izdajateljev revije Kras, da pokrajini s tem imenom, ki je bila takrat na svojem razvojnem razpotju - takem in drugačnem, in njenim prebivalcem namenijo poseben revijalni medij, da po njem začnejo to svojo pokrajino bolj načrtno in poglobljeno spoznavat. Nasploh namreč velja v Sloveniji za vse njene

Etnolog prof. dr. Janez Bogataj med pogovorom z urednico Natašo Nardin za TV Primorka o reviji Kras. Pogovor je posnela Kaja Trkman. - Fotografija: Bogdan Macarol



pokrajine, ne samo za Kras, da smo verjetno ena izmed redkih držav, kjer svoje lastne države ne poznamo. Hodimo mimo izjemnih vrednot, naj bodo to dediščinske narave ali proizvod človekovega sodobnega ustvarjanja, a jih ne opazimo, ne vidimo. Nekako poznamo, obvladamo ves svet, ne vidimo pa svojega domačega praga. Kaj šele, da bi ga dodobra odkrili, spoznali, spoznavali in na osnovi njegovega stvarnega ovrednotenja gradili svojo sodobno pojavnost.

Zato sem bil že ob predstavitvi izdajateljev, kakšni bodo cilji, nameni in pristop revije Kras do bralcev, trdno prepričan, da je to edina prava pot in ena izmed nujnih poti za doseganje tega cilja. Danes lahko ugotovljamo, da velik del prebivalcev Krasa bistveno drugače vrednoti svojo pokrajino. Ni več tako, kakor se sedaj dogaja v severovzhodni Sloveniji. Tja prihajajo Angleži; prihajajo tudi Nemci. Kupujejo hiše. In ko grem sam ali s svojimi študenti na teren v Prekmurje, na Goričko, v Prlekijo, stari Prekmurci, Prleki in Prlečke jadikujejo, zakaj so pred desetletji podirali svoje stare hiše in gradili nove. In zadnjič mi je tam nek napreden kmet rekel, kako si ne more misliti, da nam njegova nova hiša ni všeč, všeč in zanimiva ter privlačna pa nam je njegova stara, zapuščena hiša.

Zato naj končam z ugotovitvijo iz začetka tega razmišljanja: Revija Kras je vitalno preusmerila razmišljanja marsikoga na Krasu, kako uravnnavati njegov razvoj, njegov napredek in razcvet..!



Gledališki in filmski igralec Anton Petje, zdravnik, publicist in politik ter sodelavec revije Kras dr. Rafko Dolhar iz Trsta ter gledališka in filmska igralka Bogdana Bratož Petje. Fotografija: Bogdan Macarol

Anton Petje, dipl. gledališki in filmski igralec, Gabrovica na Krasu

za TV Primorka**

Vseskozi sem zvest pristaš revije Kras zaradi njene kvalitete, zaradi njenega poglobljenega gledanja na Kras, na naš kras, na njegovo arhitekturo in na njegovo bogato kulturno in naravno dediščino. Meni je Kras všeč predvsem kot pokrajina. In všeč so mi njegovi ljudje. Na Kras me vežejo kraške gmajne, njegove kamnite ograde, značilna kraška kamnita arhitektura, gručasta, strnjena naselja in življenje v njih. Po rodu sem sicer Dolenjec, vendar nikoli nisem živel tam. Kras pa mi je prirasel srcu s svojo hkratno mehko krajino in s trdostjo življenja na njem.

S soprogo sva trideset let službovala v Slovenskem gledališču v Trstu in sva si naposled zaželela ven iz Trsta, če bi se dalo na bližnji Kras. Med pogostimi izleti po Krasu se nam je ta krajina s svojimi ljudmi priljubila. In vse bolj resno sva razmišljala o tem, da se preseliva na Kras. Tako sva pred leti kupila v bližnji Gabrovici pri Komnu posestvo, v domačiji najnujnejše prenovila, sicer pa čim več pustila, kakor je bilo, in prišla živeti na Kras. In tukaj sedaj uživava življenje z delom na domačiji, pa tudi še vedno z občasnim igralskim nastopanjem. In kjer koli sem, se rad vračam domov na Kras. Kajti na Krasu sem doma!

Včasih kar nestrpno, s posebno pozornostjo čakam, kdaj bo poštar prinesel nov izvod revije Kras, in veselim se, kaj bom lahko v reviji prebral. To je posebne vrste zanimanje za človeka, ki rad bere in rad razmišlja. Zato me veseli sodelovati pri nastajanju revije. In tako sem tudi danes pred številčnim zborom prijateljev revije Kras prebral uvodnik. Napisal ga je prof. dr. Marijan Slabe in v njem poudaril ter utemeljil vlogo in pomen revije Kras za slovenski, tržaški in goriški Kras, pa tudi za vso Slovenijo.

* Uvodnik je objavljen v 89. številki revije Kras

** Oddaja Razgledovanja, avtorica Nataša Nardin

*** Poslanci, državni svetniki, člani vlade in še kakšnih osemsto javnomnenjsko najbolj vplivnih ljudi v Sloveniji prejemajo revijo Kras od začetka njenega izhajanja s pomočjo sponzorjev revije Kras

Učitelj golfa v Lipici Martin Axelsson

»Živjo, how are you?« je njegov običajen pozdrav. Če slovenščino in angleščino iz pozdrava začnimo s švedsko tradicijo, dobimo nenavadno, a nadvse simpatično kombinacijo, značilno za Martina Axelssona, učitelja golfa na igrišču v Lipici.

Martin je bil rojen na jugu jugovzhodu Švedske, v majhni vasici, ki po njegovih besedah vsaj po velikosti spominja na kraško Lokev. Golf je zaznamoval njegovo življenje od otroških let naprej, saj ga je oče, predsednik švedskega golf kluba, vanj vpeljal že pri desetih letih; najprej le za zabavo, čez nekaj manj kot dvajset let pa tudi kot profesionalnega športnika.

GOLF NAJ BI BIL DOSTOPEN VSEM LJUBITELJEM NARAVE

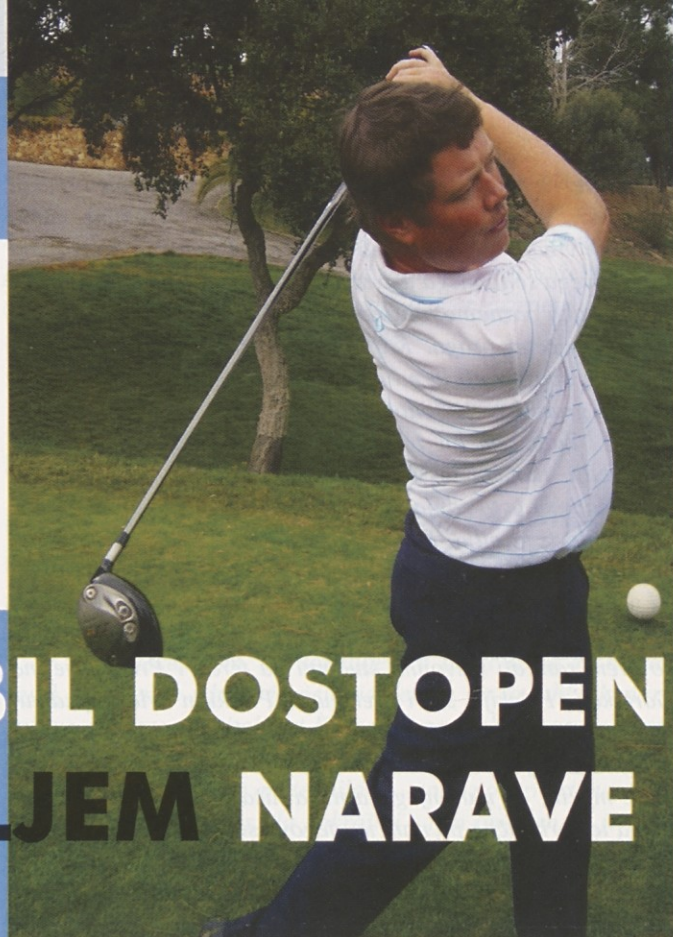
Helena Uršič

S Švedske, kjer je bil najprej zaposlen kot računalniški programer, ga je poklicna pot vodila na Irsko, v Španijo (tam je že začel poučevati golf) in nazadnje v Slovenijo. Vzrok, da je svoj končni dom našel prav na sončni strani Alp, preprosto pojasni: »Glavni razlog moje selitve v Slovenijo je bila ljubezen. Pred petimi leti sem namreč preko interneta spoznal privlačno dekle z obale.« Romantično zgodbo je okronal sinček Dejan, danes star že več kot dve leti. Družinica si je svoj dom ustvarila v Izoli, Martin pa vsak dan odhaja v Lipico, na golf igrišče, kjer je sedaj njegova služba.

Kot pravi Martin, je golf njegov način življenja, je ogledalo, v katerem odseva vsakdan. Igranje in učenje golfa mu omogoča spoznavati nove ljudi, stik z naravo na svežem zraku in v mirnem okolju. »Na tak način si popolnoma zbistrim glavo, pozabim na vsakdanje skrbi in se koncentriram le na to, da čim prej zadanem luknjo. Izboljšanje lastne igre in izboljšanje igre mojih učencev mi pomenita glavni izziv. Seveda uživam tudi v tekmovanju. Poleg tega mi golf omogoča veliko potovanja po svetu in odkrivanja novih, nepoznatih krajev.«

O Lipici govori s presežniki. »Je edino golf igrišče v Sloveniji, ki je odprto vse leto. Edina pomanjkljivost je majhno število lukenj (devet), saj bi bilo igrišče z osemnajstimi luknjami mnogo bolj privlačno in bi privabilo nove obiskovalce.« Celoten Kras se mu zdi kot odlični prostor za nadaljnji razvoj golf turizma: »Prijetno vreme, svež zrak, dobra hrana, naravne in kulturne znamenitosti, ugodna lega v bližini Italije in Hrvaške so odlične predpogoje za razvoj golf turizma, ki je eden izmed največjih na svetu in ki ima dobro lastnost - da se ne brani odkrivanja novih krajev.« Na vprašanje, ali golf lahko negativno vpliva na kraško krajino, zatrjuje, da kvečjemu ohranja naravo, sploh odkar se skrbniki golf igrišč izogibajo nevarnim gnojilom in z bolj razvitimi sredstvi skrbijo za travo na igralni površini.

Kot učitelj golfa Martin sodeluje s številnimi strankami: Italijani, Hrvati, Skandinavci, Slovaki, Angleži, Nemci in v več kot



treh četrtinah s Slovenci. Prav med njimi postaja golf vse bolj aktualen. V zadnjem času jih vedno več povprašuje po individualnih lekcijah in v igri odkriva pravi užitek. Pa so Slovenci dobri igralci? Martinov odgovor zveni precej diplomatsko: »Glede na hendikep (sistem točk, ki opredeljuje sposobnosti določenega igralca) bi slovenski golfist verjetno premagal švedskega, vendar do tega prihaja zaradi različnega načina pridobivanja točk. Kar se tiče profesionalnega športa, so Švedi namreč še vedno ena izmed vodilnih svetovnih sil na tem področju. Verjamem pa, da bo Slovenija nekoč razvila golfista, vrednega svetovne konkurence.« Pa ne le kakovost, tudi način igranja in učenja golfa se med Švedsko in Slovenijo močno razlikujeta. Po Martinovem mnenju je najbolj opazna razlika način, kako se igralci golfa družijo med sabo. Na Švedskem v naglici prihitijo na igrišče, komajda odigrajo in že hitijo na naslednji sestanek, opravilo ... Življenje na severu Evrope je pač še vedno bolj stresno kot v našem (skorajda) sredozemskem okolju. V Lipici se denimo golfisti radi zaustavijo ob skodelici kave, kosilu, poklepetajo in si izmenjajo izkušnje, skratka: Golf je v Sloveniji veliko bolj družaben, pravi Martin.

O stereotipih, ki golf enačijo z elitnim športom, so ga prvič seznanili prav v Sloveniji. Sam si želi samo to, da bi bil golf dostopen vsem ljubiteljem narave, športnih izzivov, druženja in odkrivanja novih krajev. »Pa še nekaj - golfisti živijo dlje!« trdi Martin. Raziskavi, ki jo je izvedla neka švedska agencija, naj bi dokazala, da igralci golfa živijo bolj zdravo in nekaj let več kot drugi.

Martin je s svojo sedanjo službo nadvse zadovoljen. »Kar si želim, je le več novih igralcev in mogoče poseben program za otroke in mlade.« Možnosti za uresničitev takšnih projektov so v Sloveniji seveda omejene, vseeno pa se jih lahko nadejamo z učitelji golfa, ki v športu uživajo tako kot Martin: »To full.«

Helena Uršič, študentka prava - Komen

Trio že za 30 EUR

INTERNET · TV · TELEFON

Za popolno doživetje je paket Trio vse, kar rabite in želite. Za 30 EUR na mesec dobite 49 izbranih SiOL TV programov z možnostjo dodajanja izvrstnih programskih paketov po lastni izbiri (ki vsebujejo programe kot so **HBO** ter **novost FOX Life** in **FOX Crime**) ter virtualno videoteko s tremi **brezplačnimi ogledi vrhunskih filmov vsakih 14 dni**. O tem lahko navdušeno obvestite s SiOL telefonijo vse svoje prijatelje, in to z **brezplačnimi klici v omrežje Telekoma Slovenije**. V veselje veselja pa vas dokončno izstreli SiOL internet s hitro in zanesljivo širokopasovno povezavo.



SiOL
Vesolje veselja

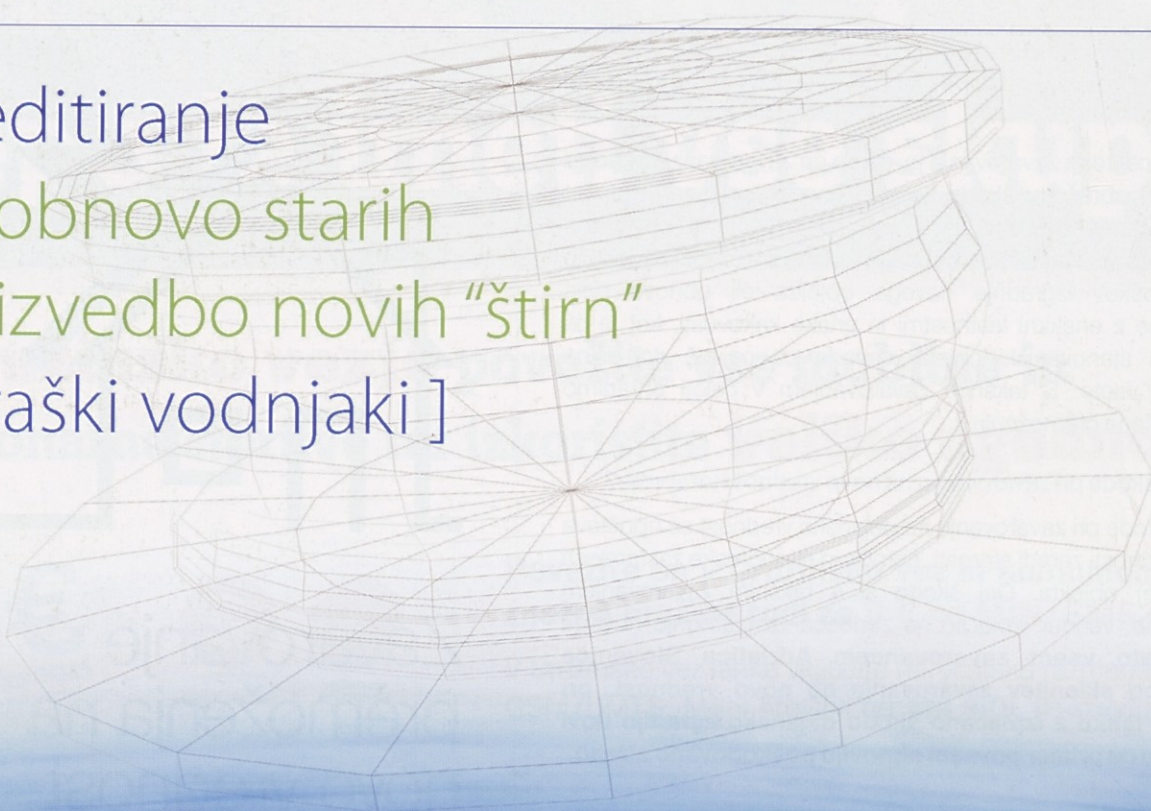
www.siol.net 080 8000

Ponudba brezplačnih filmov velja za obstoječe naročnike SiOL TV ter nove naročnike, ki naročijo SiOL TV do 15. 10. 2008 in traja do 31. 10. 2009. Ponudba brezplačnih klicev v omrežje Telekoma Slovenije velja za vse naročnike SiOL Telefonije, ki si bodo aktivirali možnost v obdobju 25. 8. do 15. 10. 2008 in traja do 31. 10. 2009.

Telekom
Slovenije

projekt | voda

Kreditiranje
za obnovo starih
ali izvedbo novih "štirn"
[kraški vodnjaki]



CREDITO COOPERATIVO DEL CARSO
ZADRUŽNA KRAŠKA BANKA

za dodatne informacije www.zkb.it